

BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ KÜLTÜR YAYINI

1 EYLÜL 2020

Bütün Dünya

192297 SAYI: 2020 / 09 FİYATI: 9 TL

Tek Bir Şeye
İhtiyacımız vardır
**Çalışkan
Olmak**

K. Atatürk

Erdem Akyüz:
**Atatürk ve
Öngörü** s: 11

Kaya Boztepe:
**Örnek
Lider** s: 5

Ömer
Dedeoğlu: s: 56
Kadınımız

Cengiz Özakıncı:
Amerikan
Ulusal İstihbarat
Konseyi
**2020 "Yeni
Hilafet"
Tasarısı** s: 22

Tekin Özertem:
Arturo UI s: 69

Muazzez
İlmiye Çığ: Bir
Cumhuriyet
Çınarı
**Dil ve
Tarih-
Coğrafya
Fakültesi**
s: 43

Necef Uğurlu:
**Kurallarıyla
Hollywood** s: 74

Necdet Pamir:
**Doğu
Akdeniz'
deki
Gelişmeler** s: 49

Bu kitabı okurken çokça gülecek, bazen de hüzünleneceksiniz.
Soluk soluğa bitirdiğinizdeyse bir kez daha okumak isteyeceksiniz.
Çünkü o güzel günleri anlatıyor.

BÖTÜN KİTAPÇILARDA

Bütün Dünya 2000

Başkent Üniversitesi

Adına Sahibi:

Prof. Dr. Mehmet Haberal

Anısal Yönetmen:

Mete Akyol

Yayın Genel Yönetmeni:

Ufuk Akyol

Görsel Yönetmen

ve Yayın Genel Yönetmeni

Yardımcısı:

Turgut Keskin

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü:

Gülçin Orkut Akyol

Teknik Yapım Yönetmeni:

Faruk Güney

Yayın Danışmanı:

Yaşar Öztürk

Türk Dili Danışmanı:

Haydar Göfer

Eğitim Danışmanı:

Dr. Fatma Ataman

Düzeltilme Sorumlusu:

Nükheth Alicikoğlu

Abone Servisi:

Hatice Taygan

Başkent Üniversitesi'nin bir kültür hizmeti olan Bütün Dünya 2000, Başkent Üniversitesi kuruluşlarından

Aküm Reklamcılık, Danışmanlık ve Yayıncılık Ajansı Sanayi ve Ticaret A.Ş.'nin 1. Cadde No: 77, Bahçelievler, Ankara adresinde hazırlanmıştır.

Seçiciler Kurulu:

Prof. Dr. Nevzat Bilgin (*Anısal Başkan*)

Prof. Dr. Ahmet Mumcu

Prof. Dr. Solmaz Doğanca

Prof. Dr. Sevil Öksüz

Prof. Dr. Ender Varinlioğlu,

Prof. Dr. Okay Eroskay

Prof. Dr. Fuat Çelebioğlu,

Prof. Dr. Sedefhan Oğuz,

Prof. Dr. Levent Peşkirioğlu,

Kaya Karan, İlhan Banguoğlu,

Ahmet Aydede, Ertan Karasu, Manuel Bilos

Sürekli Yazarlar:

Yahya Aksoy, Yücel Aksoy, A. Erdem Akyüz, Sabriye Aşır,

Nuray Bartoschek, Kaya Boztepe, Dr. Cihangir Dumanlı,

Barbaros Eneç, Haluk Erdemol, Konur Ertop, Gürbüz Evren,

Metin Gören, Erhan Kanyılmaz, Nilay Karatosun,

Filiz Leloğlu Oskay, Cengiz Önal, Cengiz Özakıncı,

Dr. Tekin Özertem, Yaşar Öztürk, Necdet Pamir, Zeki Sarhan,

Sezin San Sungunay, İzlen Şen Toker, Melek Şirin Tolga,

Necfe Uğurlu, Dr. Mehmet Uhri, Mehmet Ünver, Mustafa Yıldız,

Berk Yüksel

Yönetim Merkezi:

10. Sokak No: 45, Bahçelievler, Ankara

Tel: (0312) 212 80 16

Faks: (0312) 212 31 33

İletişim Adresi:

Burhaniye Mah. Resmi Efendi Sk. No: 46

Altunizade, 34662 İstanbul

Tel: (0216) 422 22 67

Abone Servisi:

Tel: (0541) 725 74 11

abonebd@gmail.com

Baskı: Uniprint Basım Sanayi ve Ticaret A.Ş.,
Hadımköy, İstanbul Cad. Ömerli Mah. No: 159
Arnavutköy, 34555 İstanbul

Dağıtım: Turkuvaz Dağıtım Pazarlama

Basım Tarihi: 25 / 08 / 2020

www.butundunya.com.tr • butundunya@butundunya.com.tr

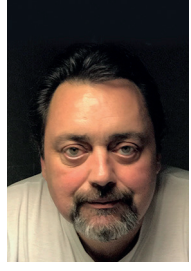
3 Beğenmek ve Hayranlık Dr. Ufuk Akyol

5 Örnek Lider Kaya Bozipe

- 11 Atatürk ve Öngörü
A. Erdem Akyüz
- 15 Yunus Nadi Bey'e Gereken Cevap Verilmiştir!
Cengiz Önal
- 19 Hakimiyeti Milliye Yazıları
- 22 Amerikan Ulusal İstihbarat Konseyi 2020 Yeni Hilafet Tasarısı
Cengiz Özakıncı
- 29 Hürriyet Koşumuz
Metin Gören
- 31 General Trikopis'in Esir Alınması
Dr. Cihangir Dumanlı
- 37 Dayakçı Kumandan Zeki Sanhan
- 41 Üniversiteye Hazırlık
Mete Akyol
- 43 Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi
Muazzez İlmiye Çığ
- 49 Doğu Akdeniz'deki Gelişmeler
Necdet Pamir
- 56 Kadınıımız Ömer Dedeoğlu
- 62 Şamanizm ve Adetlerimiz
Gürbüz Evren
- 69 Arturo Ui...
Dr. Tekin Özertem
- 74 Kurallarıyla Hollywood
Necef Uğurlu
- 80 Ninniler Önemlidir
Moris Levi
- 85 Akçaköy'den Duisburg'a
Konur Ertop

İÇİNDEKİLER

- 91 Kemalettin Kamu
Demir Aytaç
- 97 Şevket Beysanoğlu
Yaşar Öztürk
- 101 Mehmet Ziya Gökalp
- 102 Yeni Toplumsal Hareketler
Barbaros Eneç
- 109 Makinenin İçindeki İnsan
Sabriye Aşır
- 112 Mohaç Savaşı
Erhan Kanyılmaz
- 116 Weltenburg Geçidi
İzlen Şen Toker
- 121 Taşra Yaşamını Sevmiştim
Mehmet Ünver
- 126 İnsanlığını Yitiren İnsan
Sabriye Aşır
- 127 Bir Varmış Bir Yokmuş!
Yahya Aksoy
- 130 Yediğimiz Besinler
Beynimizi Nasıl Etkiliyor?
Zeynep Aburas
- 133 Zeytin Gibi Yaşlanmak
Mehmet Uhri
- 137 Baküs Gizemleri
Berk Yüksel
- 140 Plastik Yiyen Tırtıllar,
Kirliliğe Çözüm Olabilir mi?
Deniz Bener
- 143 Rüştü Onur
Sabri Kemal
- 146 Sam Amca
Yaşar Öztürk
- 147 Neler Olmuyor ki Dünyada
Sezin San Sungunay
- 4 Beni Hatırlayınız
- 21 İlk Dersimiz Türkçe
- 36 Gözün Sözü
- 73 Bilginizi Denetleyin
- 151 Çözümler
- 152 Yarının Büyüklüğü
- 154 Bulmaca
- 156 Satranç
- 158 Bize Gönderilen Kitaplardan
- 160 Bir Fotoğraf Bin Sözcük

Beğenmek ve Hayranlık

Fazla düşünmeden kullanıldıklarında bu iki kelimenin birisi diğzerinin daha fazlası gibi algılanabiliyor. Gerçekte birbirinden tamamen farklı anlamları olan bu iki kavramın arasında bir hiyerarşı yok dahi.

Matisse, Gaugin, Picasso veya Van Gogh'u beğenebilirsiniz, çok ama çok beğenebilirsiniz. Ancak Rembrand'a veya Da Vinci'ye hayran olabilirsiniz.

Mozart'ı, Chopin'i, Jacques Brel'i, Sezen Aksu'yu çok ama çok beğenebilirsiniz ama Beethoven'a hayran olabilirsiniz.

Bir insanı beğenebilirsiniz. Çok ama çok beğenebilirsiniz. Ancak insanoğluna hayran olabilirsiniz.

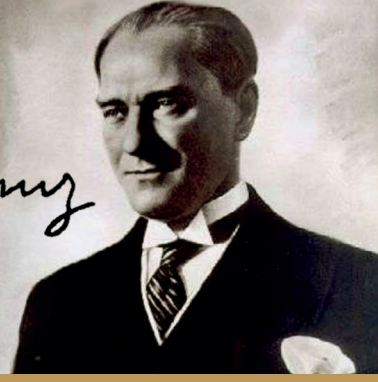
Beğeni, kişiyi, beğendiği şeyin bir üstüne yerleştirir.

Oysa hayranlık, kişiyi hayran olduğu şeyin önünde ezer, yok eder. Yaratılışın önündeki "hiçliğini", "yokluğunu" gösterir, hatırlar, hissettirir.

O yüzden beğenince neşe, mutluluk kaplar içimizi. Oysa gerçek hayranlık bambaşka bir boyuta taşır, gözyaşlarına boğulmanıza neden olur. •

ufukakyolbd@gmail.com

Beni Hatırlayınız

ATATÜRK'ÜN BUGÜNÜ DE AYDINLATAN ÖZDEYİŞLERİ

Derleyen: GAZİ GÜDER

- *İnkılâbın temellerini her gün derinleştirmek, desteklemek lâzımdır. Birbirimizi aldatmayalım. Medenî dünya çok ilerdedir. Buna yetişmek, o medeniyet dairesine dahil olmak mecburiyetindeyiz. Bütünü boş ve temelsiz sözleri ortadan kaldırmak lâzımdır. şapka giyelim mi, giymeyelim mi gibi sözler mânasızdır. şapka da giyeceğiz, Batı'nın her türlü medenî eserlerini de alacağız. Medenî olmayan insanlar, medenî olanların ayakları altında kalmaya maruzdurlar. (1925)*
- *Şimdiye kadar yaptığımız işlerde ve aldığımız kararlarda bizi aldatan ve millet aleyhine neticelenen hiçbir şeyimiz yoktur ve gösterilemez. Milletimizi en kısa yoldan medeniyetin nimetlerine kavuşturmaya, mesut ve refahlı kılmaya çalışacağız ve bunu yapmaya mecburuz. (1925)*
- *Biz, Batı medeniyetini bir taklitçilik yapalım diye almıyoruz. Onda iyi olarak gördüklerimizi, kendi bünyemize uygun bulduğumuz için, dünya medeniyet seviyesi içinde benimsiyoruz.*
- *Medeniyetin çoşkun seli karşısında mukavemet boşunadır ve o, gafil ve itaatsizler hakkında çok amansızdır. Dağları delen, göklerde uçan, göze görünmeyen zerrelere kadar herşeyi gören, aydınlatan, tetkik eden medeniyetin kudret ve yüksekliği karşısında Ortaçağ'a ait zihniyetle, iptidaî uydurma hikâyelerle yürümeye çalışan milletler mahvolmaya veya hiç olmazsa esir ve aşağı olmaya mahkûmdurlar. Halbuki Türkiye Cumhuriyeti halkı, yenileşen ve olgun bir kütle olarak ilelebet yaşamaya karar vermiş, esaret zincirlerini ise tarihte görülmemiş kahramanlıklarla parça parça etmiştir. (1925)*

K Atatürk

Gençliğin Dünyası

Kaya Boztepe

Örnek Lider

Bu ay sizlerle çok keyif aldığım bazı Atatürk anılarını paylaşmak istiyorum.

İlkini, 1919 yılında Samsun'da telgraf memur yardımcısı olan Ahmet Remzi (Coşkuner) Bey anlatıyor. Trablusgarp'ta, Çanakkale'de, Büyük Taaruz'da, her zaman cephede ve en ön saflarda olan Mustafa Kemal Atatürk'ün kararlılığı, tehlikeleri öngörüşü ve hiç bir detayı atlamadan olaylara verdiği önemi gösteren güzel bir anı.

"Askerlik görevimi yaparken eğitimim olması nedeniyle telgrafhanede görev verilmişti. 1918 yılı sonlarında Mondros Mütarekesi ile 1919 başlarında birliğimiz saltve-rildi. Fransız işgali altında olması sebebiyle memleketim Antakya'ya gidemedim. Arkadaşlarımın tavsiyesi üzerine Samsun'a gittim. »

Ressam:
İbrahim Çallı
(1935)

Telgrafhaneye başvurarak maniple denilen aleti ve Mors alfabesi bildiğimi ve askerlik sırasında telgrafhanede çalıştığımı söyleyince, kadro olmadığı halde ihtiyaç nedeniyle beni görevlendirdiler. Akşamları kahvehanede toplandığımız ve umutsuzluk içinde vatanımızın elden gittiğini düşündüğümüz 1919 Mayıs'ında Mustafa Kemal Paşa'nın Samsun'a geldiğini duyduk. Halkın çoğunluğu 'Mustafa Kemal Paşa da diğer gelip gidenler gibi fes kapmaya gelmiş biridir' görüşünde idi. O zamanlar "fes kapma" deyiimi, memleketi düşünmeden bir mevki elde etmeye çalışmak anlamında kullanılıyordu. Samsun Telgrafhanesi'nde nöbetçi olduğum bir gece hava yağmurlu ve elektrik yüklü idi. O zamanlar paratoner sistemi olmadığı için telleri

toprağa vermiş-tim. Kapı nöbetçisi koşarak geldi ve 'Paşa geliyor!' dedi. Mustafa Kemal Paşa ciddi ve güven veren bakışları ile çalışma odamıza girdi.

Ayağa kalktım. 'Buyurun Paşam!' dedim.

'Derhal Havza ve Amasya ile görüşmem gerekiyor!' dedi.

'Hava elektrikli. Telleri toprağa verdik. Sizi görüştüremem' cevabını verdim. Sonra şu konuşma geçti aramızda.

'Bu konu vatanın kurtuluşu ile ilgilidir. Muhakkak görüşeceğim. Bir elini makineye koy, diğerini ben tutacağım, yıldırım çarparsa seni de çarpar beni de!'

'Ama Paşam!'

'Ya ölüürüz ya vatan kurtulur!'

Ceketinin cebindeki ipek mendili çıkartıp maniplenin üstüne koydu. Benim için telleri devreye sokmaktan başka çare kalmamıştı. Elimi bırakması için yaptığım ısrarlara aldırmadı ve elimi bırakmadı. Önce Havza'yı aradım. Derhal cevap geldi. Nöbetçi memur Kemal Paşa'nın adamlarının emir beklediklerini söyledi. Paşa şifreli bir not verdi. Yazdım.

Gelen şifreli cevaba elimi bırakmadan baktı, alelacele bir şeyler yazdı. Onu da Havza'ya ilettim.

"Bu konu vatanın kurtuluşu ile ilgilidir. Muhakkak görüşeceğim. Bir elini makineye koy, diğerini ben tutacağım, yıldırım çarparsa seni de çarpar beni de!"

Sonra Amasya ile de şifreli bir görüşme yaptı. Sonra elini sırtıma koydu ve 'Oh, çok şükür vatan kurtuldu!' dedi ve maiyeti ile birlikte gitti. Birden aptallaşmıştım, ter içinde kalmıştım. Oturduğum yerden uzun süre kalkamadım. Mustafa Kemal Paşa hayatını ortaya koyuyordu. Fes kapmaya gelmiş birisi olamazdı. O

bir vatanperverdi.

Atatürk'e olan hayranlığım böyle yağmurlu bir gecede başlamıştır."

İkinci anı Ankara'dan. Savaşın en ateşli günlerinde "Eğitim Kurultayı" yaparak, "Cehaletle savaşmak düşmanla savaşmaktan daha kolay değil" diyen Sarı Paşa'nın, tarih olarak yine aynı zamanlarda başından geçmiş bir anısı. Ortam ne olursa olsun, düşünceli, zarif ve mütevazı halinden, asaletinden ödün vermeyen, her zaman "önce insan" diyen ibretlik bir anı.

Meclis'ten çıkmış. Boğulmuş, nefeslenmek istiyor. "Çıkalım biraz Muzaffer" diyor. Galiçya'dan, Filistin'den beri Atatürk'ün yanından ayrılmayan, Samsun'a çıkan ekibin içinde de yer alan Buluncak, Giresunlu emektar yaveri Muzaffer Çelik "Emredersiniz Paşam" diyor ve beraberce çıkıyorlar. Meclis'ten yukarı, Samanpazarı'na doğru yürürlerken Paşa, bir kitapçının kepenklerinde çok değerli olduğu anlaşılan bir halı görüyor. Hemen giriyor içeri, "Kimin bu halı, nereden geldi?" diye soruyor. Kitapçı Sarı Paşa'yı görünce biraz kem küm ediyor, eziliyor, büzülüyor ama sadece bir tanıdığının 40 liraya satılması için bıraktığını, ancak sahibinin isminin bilinmesinin isteme-

Meclis'ten yukarı,
Samanpazarı'na doğru
yürürlerken Paşa, bir
kitapçının kepenklerinde
çok değerli olduğu
anlaşılan bir halı
görüyor.

diğini söylüyor.

Sarı Paşa bırakır mı hiç! "Hayır," diyor, "söyleyiniz." Israr ediyor. Bu ısrar karşısında kitapçı boynunu büküp, "Abdülhalim Çelebi Hazretleri'nin, Paşam." diyor.

"Yaa!" diyor Sarı Paşa düşünceli.

Abdülhalim Efendi, Mevlana sülalesinden gelmiş, kapısı herkese daima açık, cömert, gayet güzel konuşan, Mevlevi kalpağı ile gezen, akıllı, sevimli hoş sohbet, özü sözü doğru Konya mebusluğu yapan bir kişi. Paşa kendisini yakından tanıyor.

"Sarı halı." diyor. "Halıyı biz alıyoruz. Fakat halıyı Abdülhalim Efendi'nin evine yollayınız, biz oradan aldırır ve akşamüzeri de kendilerine bir kahve içmek için geleceğimizi söyleyiniz." diyor.

Kitapçı şaşkın, olayı anlayamamış ancak “Başüstüne Paşam.” diyor.

Akşam Abdülhalim Efendi'nin evine gidiyorlar. Paşa önde yaveri arkada eve girince görüyorlar ki halı, kapının arkasında paketlenmiş olarak duruyor. Abdülhalim Efendi misafirlerini karşılayıp buyur ediyor, oturur oturmaz “Paşam halıyı almışsınız, fakat halı evime geri geldi. Müsaade ederseniz, arabanıza koyduralım.” der. Sarı Paşa cevap verir: “Abdülhalim Efendi, halı yine bizim. Biz arada sırada sana kahve içmeye geldikçe onun üzerinde kahvemizi içeriz, açın paketi halıyı serelim!”

Kahveler içilir ve sohbetler edilir. Giderken Abdülhalim Efendi yine kapıya kadar uğurlayarak, “Paşam,” dedi, “eğer müsaadeniz olursa halıyı...” derken Atatürk sözünü keser, çakmak gözleri buğulu gülümseyerek gözlerinin içine bakar ve “Abdülhalim Efendi, onu sana emaneten bırakıyoruz. Her gelmemizde onu burada görmek ve üzerin-

de oturmak isteriz.”

Zor durumda kaldığı halde kapısı her zaman ihtiyaç sahiplerine açık olan Abdülhalim Çelebi Efendi'nin gönlünü kırmadan, kimselere belli etmeden yaptığı bu zarif hareket kadar, Abdülhalim Çelebi Efendi'nin daha sonra ne yaptığı da çok önemlidir.

Sonrasını Prof. Dr. Yurdakul Yurdakul anlatıyor:

“Bir bayram günü babamla, Eski Eserleri Koruma Derneği'nde birlikte çalıştığı Prof. Dr. Ferudun Nafiz Uzluk'u evinde ziyarete gittik. Nafiz Bey Mevlevi sülalesinden olup, Abdülhalim Efendi'nin de yeğeni oluyordu. Benim de Tıp Fakültesi'nden hocamdı. Konuşma sırasında babam bu olayı anlattı. Ferudun Nafiz Hoca çok duygulandı. Gözleri dolu dolu oldu ve ‘Evet, evet biliyorum, biliyorum. Abdülhalim Efendi o halıyı Konya Mevlana Müzesi kurulunca oraya armağan etmiştir. O şimdi oradadır.’ ” dedi.

Ne güzel insanlarmış!

Son hikayemiz Atatürk'ün Sömrüne mal olmuş, Kerkük, Musul ve Hatay ile ilgili.

Önce Hatay işini çözüm yoluna koymuşken, sömürgeci takımın yeni ayak oyunları ile, Fransa verdiği

sözleri tutmayarak, güçlük çıkarmaya başlamıştı.

İşte bu haber kendisine İstanbul'da Dolmabahçe Sarayı'nda tam başka bir sıkıntıyı halledip kahvesini yudumlamak üzereyken gelmişti. Gelen mesajı okudu. Sonra bir kez daha okudu, yavaşça.

Yaver ve hizmetliler şaşkındı. Gelen haberle beraber Atatürk'ün ne yapacağını merak ederlerken, bu yemek ve Park Otel de nereden çıkmişti?

Kahvesinden bir yudum aldıktan sonra yaverine seslendi. *"Çocuk, bize bu akşam Park Oteli'nde bir sofraya hazırlatınız."* dedi.

Yaver ve hizmetliler şaşkındı.

Gelen haberle beraber Atatürk'ün ne yapacağını merak ederlerken, bu yemek ve Park Otel de nereden çıkmişti?

Yaver tam selam verip dışarı çıkacakken *"Çocuk!"* diye seslendi yine. *"Bu mesajı sanki bana hiç vermemişsin gibi akşam yemek sırasında sana işaret edince getirip bana vereceksin, anladın mı. Sanki daha önce hiç görmemişsin gibi!"*

Yaver tamamen şaşkın ve endişe dolu gözlerle bakarak *"Emredersiniz."* dedi.

Akşam otele son derece zarif ve şık kıyafetiyle geldi. Kendinden son derece emin ve mütevazı bir tarzla etrafı selamlayarak sofraya oturdu.

Yemek faslı henüz başlamıştı ki o çakmak gözlerle yakarcasına şöyle bir baktı yavere ve yemeğine devam etti.

Yaver işaret almıştı.

Koşar gibi heyecanla Atatürk'ün yanına geldi, tıpkı sabah yaptığı gibi.

"Paşam, şimdi geldi, önemli." dedi.

Atatürk sakince pusulayı aldı, okumaya başladı.

Okudukça sinirlendiği her halden belli oluyordu. Elini sert bir şekilde masaya vurdu ve herkesin duyabileceği bir şekilde *"Sanırım dostlarımız bizim neleri göze aldığımızı anlayamamışlar!"* dedi.

Sonra öfkeyle yaverine döndü, *"Derhal yola çıkıyoruz."* dedi. *"Adana'ya gidiyoruz. Bize bir tren hazırlamaları için lazım gelenlere hemen telefonla söyleyiniz."*

Devam etti. *"Başvekili arayıp Ankara'ya haber veriniz, Mareşal Fevzi Çakmak'la İsmet İnönü Eskişehir'de bize katılınsınlar!"*

İsmet İnönü o sırada Başbakan değildi. Ertesi sabah trenle yola çıktı. Ankara'dan gelenler Eskişehir'de kendileri için hazırlanan kompartımına girdiler. Bir telaş havası da vardı, Yıllarca süren savaşlardan

“Gördünüz mü? Park Otel’deki casuslar ne kadar da işe yarıyor, söylediğimin hemen yerine yetiştirileceğinden hiç şüphem yoktu!”

yeni çıkmış, daha yeni nefeslene-bilmişti genç Cumhuriyet. Şimdi ne olacaktı, acaba Fransa ile harbe mi girecektik?

Atatürk ise gayet sakin görünüyordu, *“Telaş etmeyin.”* dedi.

7 Ocak 1937’de, Konya yolunda, Londra Büyükelçimiz Fethi Okyar’dan acele bir şifre geldiğini haber verdiler. Büyükelçi, aşağı yukarı, *“İngiliz Dışişleri Bakanı Eden*

beni uykudan uyandırdı. Aman Atatürk’e yazınız, Hitler’le başımız dertte, Fransa’ya ihtiyacımız var, yolculuğun durdurulmasını rica ediniz, söz veriyorum, ben Fransa’ya vaat ettiklerimi yaptıracağım” diyordu.

Atatürk, *“İstenilen olmuştur, dönelim.”* dedi..

Sonra yanındakilere döndü ve gülümseyerek *“Gördünüz mü?”* dedi, *“Park Otel’deki casuslar ne kadar da işe yarıyor, söylediğimin hemen yerine yetiştirileceğinden hiç şüphem yoktu!”*

Atatürk her zaman ve her yerde Türk milletinin onurunu en yüce şekilde temsil etmiştir. Tam ba-

ğımsızlık sevdasından hiç bir zaman vazgeçmemiş, kanla sulanmış bu toprakları kimseye peşkeş çekmemiştir. Boğaz boğaza çarpıştığımız düşmanlarla bile son derece güzel dostluklar edinmiş, dostluk çerçevesinde savunma ve işbirliği antlaşmaları yapmıştır.

Nezaketini, zafaretini hiç bozmadan... •

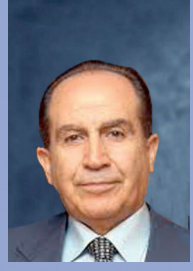
kayaboztepebd@gmail.com

"Memleketimizin zulmen uğradığı tahribatı imar ve senelerden beri türlü türlü engeller altında baskı uygulanan ekonomi hayatımızın meşru gelişimini temin ve fen ve irfan içinde çalışkan bir hayata kavuşturmak barış şartlarımızdır."

M. Kemal Atatürk

24.10.1922, United Press muhabiri ile demeç.

Bilmek Gerek
A. Erdem Akyüz

ATATÜRK VE ÖNGÖRÜ

Öngörü; sözlük anlamı ile “ileriye ve sonucu önceden görebilme, bir işin nasıl yol alacağını hangi sonuca nasıl, ne zaman ve hangi yöntemlerle ulaşılabileceğini önceden anlayabilme” yetisidir.

Öngörü, bir tahmin değildir, bilimsel ve akılcı bir yöntemdir. Öngörünün temeli; eğitim, tarafsızlık, deneyim, soğukkanlılık, doğru ve akılcı değerlendirme gibi unsurlardır. »

Öngörü; yalnızca geleceği önceden görmek için değil, geleceği şekillendirmek için de gereklidir. Öngörüsü kuvvetli ve yetenekli olan kişi; geleceği önceden görebildiği, tahmin edebildiği gibi ve hatta tahmin etmekten öte, geleceği şekillendirebilir.

Atatürk'ün geleceği görme ve şekillendirme konusundaki şu sözleri hiç bir zaman unutulmayacak değerdedir:

“Güçlükler karşısında yılmamak gerek... Ben, bir işte nasıl başarılı olacağımı düşünmem; o işe neler engel olur, diye düşünürüm.”

Engelleri kaldırdım mı, iş kendi kendine yürür... Herhangi bir zorluk önünde kaldığım zaman benim yaptığım iş şudur:

Durumu iyice belirlemek, sonra bu durum karşısında alınacak önlemlerin ne olduğuna karar vermek. Bu kararı bir kere verdikten sonra artık acaba yapayım mı, yapmayayım mı, diye kararsızlık göstermemek, duraksamadan kararı uygulamak ve başaracağıma inanarak uygulamak!” ^(1,2)

Mustafa Kemal Atatürk'ün bir çok üstün vasıflarının yanında, öngörüsünün, yani geleceği görme ve şekillendirme yetisinin de çok güçlü

“Güçlükler karşısında yılmamak gerek... Ben, bir işte nasıl başarılı olacağımı düşünmem; o işe neler engel olur, diye düşünürüm. Engelleri kaldırdım mı, iş kendi kendine yürür...”

olduğu yolunda sayısız örnekler vardır.

Milli Mücadele saflarına katılmak için bulunduğu görevden ayrılan Mazhar Müfit Kansu 13 Haziran'da Erzurum'a gelir. 3 Temmuz 1919'da Erzurum'a ulaşan Mustafa Kemal Paşa'yı karşılayan heyet içinde bulunan Kansu, onunla ilk kez burada tanışmış ancak kısa sürede aralarında iyi bir dostluk ilişkisi kurulmuştur.

Mustafa Kemal ile birlikte olduğu zamanlarda olaylarla ilgili özel notlar tutan Kansu'nun “Erzurum'dan Ölümüne Kadar Atatürk'le Beraber” adıyla 4 Mart 1948'de Son

Telgraf gazetesinde yayımladığı ve 1966da Türk Tarih Kurumu tarafından iki cilt olarak basılan kitabında, konumuz ile ilgili şu anısı da yer almaktadır. (3)

Erzurum Kongresi'nin yapıldığı günlerde, bir sohbet anında Mustafa Kemal sorar: “Mazhar, not defterin yanında mı?”

“Hayır paşam.”

“Zahmet olacak ama bir merdiveni inip çıkacaksın. Al gel.”

Mazhar Müfit Kansu'nun aşağıya gidip elinde not defteriyle geldiğini gören Paşa; “Ama bu defterin, bu yaprağını kimseye göstermeyeceksin. Sonuna kadar gizli kalacak. Bir ben, bir sen, bir de Kalem Mahsus Müdürü Süreyya bileceksiniz, şartım bu.”

Paşanın şartı kabul edilir ve Mustafa Kemal “Öyleyse tarih koy” der.

“28 Temmuz, 1919 Sabaha karşı.”

“Pekâlâ, yaz” diyerek devam eder. “Zaferden sonra hükümet biçimi Cumhuriyet olacaktır... Bu bir İki; padişah ve haneden hakkında zamanı gelince gereken işlem yapılacaktır. Üç; fes kalkacak, uygar milletler gibi şapka giyilecektir.”

Bu anda kalem, Kansu'nun elinden düşer. Mustafa Kemal'in yüzüne bakar. O da onun yüzüne bakıyordu. Bu, gözlerin bir bakışta birbirlerine çok şey anlatan konuşmasıydı.

Kansu, Gazi Paşa ile zaman zaman senli benli konuşurdu. Paşa; “Neden duraksadın?” dedi. “Darılma ama paşam, sizin hayal peşinde koşan taraflarınız var.” diye cevapladı Kansu. Atatürk güldü...

“Bunu zaman gösterir, sen yaz.” dedi. “Dört; Latin harflerini kabul etmek.”

“Paşam yeter, yeter...” dedi Mazhar Bey. Biraz da hayal ile uğraşmaktan bıkmış bir insanın davranışı ile, “Cumhuriyet ilanını başarmış olalım da üst tarafı yeter” dedi...

Mazhar Müfit Kansu

Defterimi kapattım. “Paşam sabah oldu. Siz oturmaya devam edeceksiniz, hoşçakalın.” dedim. Yanından ayrıldım. Gerçekten gün ağarmıştı. Daha sonraları; “O anda olayların beni nasıl aldattığını ve Mustafa Kemal'i doğruladığımı anladım” diyen Mazhar Müfit Kansu; Atatürk'ün geleceği

görme ve şekillendirme yetisindeki kuvveti ortaya koymuştur.

Atatürk'ün bu sözleri söylediği ve tarihe not düştüğü günlerde, Türkiye'nin içinde bulunduğu koşulları unutmamak gerekir. İşgal altında bulunan, üretim tesisleri, silah ve cephanesi olmayan, az sayıdaki nüfusunun büyük kısmı yoksulluk içinde olan ve daha sonra hakkında idam kararı verilen bir kişinin geleceğe yönelik sözleridir, bu sözler.

Aradan yıllar geçmiştir.

Tarih 28 Ekim 1923.
Atatürk birkaç arkadaşını
Çankaya'ya davet ediyor.
Akşam yemeğinde tarihi
kararını açıklıyor:

*“Yarın, cumhuriyeti
ilan edeceğiz.”*

Ve... 29 Ekim 1923
Pazartesi günü toplanan
TBMM, saat 18.45'te
verilen Anayasa kanun
teklifini görüşmeye başlar.
Görüşmeler sonunda kabul
edilen Anayasayı millet-
vekilleri ayağa kalkarak
üç kez *“Yaşasın Cumhuri-
yet!”* sözleriyle alkışlarlar.
Bu coşkunun yaşandığı
anda saatler 20.30'u
göstermektedir.

Olayın devamını Maz-
har Müfit Kansu'nun anıla-
rından izleyelim:

*“Aradan yıllar geçmişti... Çan-
kaya'da akşam yemeklerinde, Mus-
tafa Kemal bana birkaç defa:*

*‘Bu Mazhar Müfit yok mu, ken-
disine Erzurum’da şapka giyilecek,
Latin harfleri kabul edilecek dedi-
ğim ve bunları not etmesini söyle-
diğim zaman, defterini koltuğunun
altına almış ve bana hayal peşinde
koştuğumu söylemişti’ demekle kal-
madı, bir gün önemli bir ders daha
verdi. Şapka Devrimi’ni açıklamış
olarak Kastamonu’ndan dönüyordu.
Ankara’ya geldiği zaman otomobille
eski Meclis binası önünden geçiyor-
du. Ben de kapı önünde bulunuyor-
dum. Beni yanına çağırdı ve şöyle
dedi: ‘Azizim Mazhar Bey, kaçınıcı*

Atatürk'ün
sayılamayacak kadar
üstün yetenekleri yanında
öngörüsünün yani geleceği
görme ve şekillendirme
bilincinin en üst düzeyde
olduğunu unutmamak gerekir.

*maddedeyiz? Notlarına bakıyor
musun?” ”*

Atatürk'ün sayılamayacak
kadar üstün yetenekleri yanında
öngörüsünün yani geleceği görme
ve şekillendirme bilincinin en üst
düzeyde olduğunu unutmamak
gerekir. Her yaştan Türk gençleri
olarak bizler de, onun ifadesi ile
“güçlükler karşısında yılmadan”
Atatürk ilke ve devrimleri ile Cum-
huriyete yönelik tehdit ve tehlikeleri
görerek, gereken önlemleri almakla
yükümlüyüz. •

erdemakyuzbd@gmail.com

Notlar: **1-**Afet İnan, M.K.Atatürk'ten, s.11 **2-**Hasan
Rıza Soyak, Yakınlarından Hatıralar, 1955, s. 10
3-Mazhar Müfit Kansu Anıları, “Erzurum'dan Ölümü-
ne Kadar Atatürk'le Beraber”

Mustafa Kemal Atatürk'ten

NUTUK

(15-20 Ekim 1927) 26

Yunus Nadi Bey'e Gereken Cevap Verilmiştir!

Efendiler!

Yunus Nadi Bey, konu hakkında görüşlerimi beklediğini söylediği için ben de şu yanıtı verdim:

“Sivas, 6 Ekim 1919

Yunus Nadi Beyefendi'ye,
Heyeti Temsiliye'ce Sadrazam Paşa Hazretleri'ne yapılan temelli ve ikinci derecedeki önerilerle kendisinin Kurulumuza verdiği yanıtı, özellikle bu yanıtın son bölümlerini gördünüz mü? Söylediklerinizden ve düşüncelerinizden bu yazıları görmemiş olduğunuz ve önerilerimizin niteliğini ve içtenliğini gereği

gibi ve yeterince anlamamış kişilerce size anlatılmış olduğu sonucuna varıyoruz. Bundan dolayı esas üzerinde burada tartışmanın güç olduğunu görüyoruz. Yalnız, kişisel olan yüksek düşüncelerinizdeki bazı noktaları aydınlatmak amacıyla, aşağıda, sırayla açıklamalar yapılmıştır:

Yeni hükümet ile ulusal örgütlerimiz arasında uyum sağlanmasının gecikmeyeceğine biz de inanmaktaydık. Bunun gecikmesi nedenini bizde değil, yeni hükümetin dört günden beri göstermekte olduğu

kararsız davranışta aramak gerekir. Yeni hükümet ile aramızda anlaşmazlık olduğunu da, yeni hükümet bize bildirmemiştir.

Yeni hükümette bırakılan eski nazırların namuslarından kuşkuya düşmemekle birlikte, eski hükümetin ağır suç sayılacak işlerine bilerek ya da bilmeyerek katılmış oldukları, göz önünde tutulacak önemli bir noktadır. Abuk Paşa'nın, hükümetin düşürülmesinde oynamış olduğu rolü bilmiyoruz, Biz, sonuç sağlayan gücü pekiyi biliriz.

Bizim amacımız, bu hükümeti, sizin düşündüğünüz gibi, geçiş dönemi hükümeti saymak değildir. Tersine, ulusun kaderini karara bağlayacak ve barışı yapacak en önemli bir hükümet olabilmesini dileriz. Ulusumuzun yararı ile ilgili konularda yabancıların bize hiç önemi yoktur. Biz gidişimizi yabancıların dedikodusuna uydurmak güçsüzlüğünü kötü görenlerdeniz.

İç ve dış durumu bütün açıklığı ile biliyoruz. Attığımız adım, rastgele değil, derin düşüncelere, sağlam temellere ve bütün ulusun düzenli örgütlere bağlı gerçek gücüne, dayancına ve iradesine dayanmaktadır.

Ulus, egemenliğini, bütün anlamıyla, dünyaya tanıtmaya kesin karar vermiştir. Bunun için de, her yerde her türlü önlem alınmıştır. Bugünkü hükümetin, ulusal istek ve dilekleri iyi karşılmasını ve sonuçlandırmak için çalışmasını isteriz. Çünkü başka türlü iş başında

kalamaz. Abuk Paşa'yı bilmiyoruz. Fakat Cemal Paşa'dan, ulusal örgütlerimizin delegeşi olmaktan başka bir şey beklemeyiz.

Cemal Paşa

(Şunu açıklamalıyım ki Cemal Paşa bizim delegemiz değildi ve böyle bir durum ve görevin kendisine verilmesine bildiğiniz tutumundan dolayı, yer de yoktu. Ancak, Yunus Nadi Bey'in telgrafında: -Cemal Paşa'nın delege gibi kabul edilmesinde duraksamaya yer yoktur- denilmiş olmasından, Cemal Paşa'nın bunu istediği kanısına varılmış ve bir olup-bitti halinde delegelik verilmiştir.)

Bu bakımdan, nazır olur olmaz kendilerinin herkesten önce ve aracsız olarak bizimle ilişki kurup gerçek durumu anlayacağını ve ona göre hükümetle ulusal örgütlerin görüşlerini birleştirmeye girişeceğini umuyorduk. Oysa böyle bir ilişki kurmaktan çekindiği görülüyor.

Bizim, yeni hükümete karşı yaptığımız öneriler ve hükümetten isteklerimiz, kişisel ve temelsiz olmayıp iller ve bağımsız sancaklarla bunlara bağlı yerlerin ve beş koldu komutanının ve ulusal örgütlerden yana olan yüksek memurların Heyeti Temsiliyemize bildirdikleri önerilerden, Heyeti Temsiliyemize, hükümeti elden geldiğince güç duruma sokmamak yönü de dikkate alınarak, çıkarılmış özeti özetidir.

Bu önerilerde ve isteklerde düşündüğünüz ve anlattığımız sakıncalar da yoktur. Hükümet, Heyeti Temsiliyemizle, güvenilir ve gerçek ilişkiler kurar ve görüşmelerde bulunursa, ileri sürülmüş olan isteklerin ve önerilerin hükümetçe uygulanabilecek şekil ve zamanını belli etmek için hiçbir engel yoktur.

Yalnız, Sadrazam Paşa'nın, Heyeti Temsiliyemize 4 Ekim 1919'da, telgrafımıza karşılık olarak gönderdiği telgrafındaki son bölümler dikkat çekicidir. Eğer, yasal ve ulusal örgütlerimizi ve bunların başında bulunanları, yasa dışı sayma anlayışı sürdürülecekse, hiçbir uzlaşma yolu bulunamayacağı kuşku

götürmez.

Bugün yayınlanacağını bildirdiğiniz bildiride, ulusal örgütümüz ve ulusal eylemimiz üzerine, her ne sebep ve yolla olursa olsun, eleştirici bir dil kullanılırsa ve bu görünürde birkaç sözcükle yapılsa bile, bizce hemen her türlü uzlaşma olanağı kapanmış sayılacaktır.

Aslında İstanbul Hükümeti, Heyeti Temsiliye ile tam olarak anlaşmadıkça, bildirisi hiçbir merkezce alınmayacaktır; belki İstanbul ile sınırlı kalır.

Heyeti Temsiliyemiz, bütün illerle bağımsız sancaklardan ulusun genel oyu ile seçilmiş temsilcilerin Erzurum ve Sivas'ta genel kurul halinde toplanarak ayrılmış ve seçilmiş oldukları yasal ulusal bir kuruldur.

Temsil yeteneği ve gücü de yaptığı işlerle belirmiştir. Meclis-i Mebusan toplanarak denetleme işine başlayacağı güne değin Heyeti Temsiliye'nin, ulusun ve ülkenin alinyazısıyla ilgilenmesi zorunludur.

Hükümetin, kurulumuzla yürekten ilişki kurması ve görüşmesi, elbette kendi yerini sağlamlaştırarak ve gücünü artıracaktır. Ayrı ayrı yönlerde yürünürse, yurt ve ulusun

Heyeti Temsiliyemiz, bütün illerle bağımsız sancaklardan ulusun genel oyu ile seçilmiş temsilcilerin Erzurum ve Sivas'ta genel kurul halinde toplanarak ayrılmış ve seçilmiş oldukları yasal ulusal bir kuruldur.

yararları için birtakım sakıncalar doğacağı kuşku götürmez.”

Yapılan Konuşmadan Yunus Nadi Bey Etkilenmiştir!

“Biz bugünkü hükümette bulunan ve özellikle varlıklarının yurt ve ulus için yararlı olacağına inandığımız bazı kişilerin, daha önce olduğu gibi, yeni biçim hükümet manevralarıyla, birer birer hükümetten çıkarılmalarını görmek istemeyiz.

Sivas'ta kurulmuş bulunan Heyeti Temsiliye, hükümetle doğrudan doğruya, candan ve yürekten ilişki kurmaya hazırdır. Bu görevi, başkalarına vermek yetkisi yoktur.

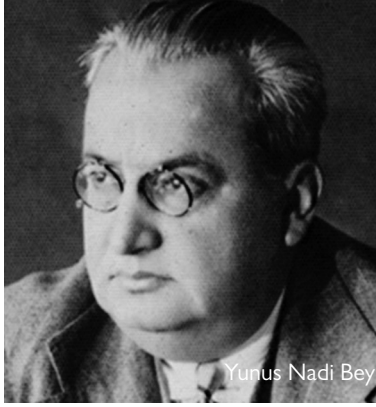
Hükümetle tam uzlaşmaya varılırsa, görüşmenin kolaylaştırılması ve sağlanması için başka yollar da düşünülebilir. Kısacası, bu karmaşık durumun tez elden ortadan kaldırılması, her şeyden önce hükümetin; kendisine sunduğumuz ve önerdiğimiz yolda bir bildirisinin, yapmacık sözcüklerle değil, inandırıcı bir dille yayınlanmasına ve başka önerilerin iyi karşılınıp yerine getirileceği konusunda Sadrazamlığın sunularımıza doğrudan doğruya yanıt vermesiyle olanaklıdır.

Yoksa şimdi bile Refik Halit Bey, telgraflarımızı ve bildirimleri-

mizi kontrol etmekte, çalmakta ve dağıtımını durdurmakta iken hükümetin içtenliğinden söz edilmesi bize pek garip geliyor.

Hükümet, bu kararsız durumunu birkaç gün daha sürdürecektense, ulusun gözündeki daha yerleşmemiş olan güven ve inanı büsbütün ortadan kaldırmaya yol açacaktır. Her yandan aldığımız telgraflarda, yeni hükümetin güvenilir olup-olmadığı üzerine sorular sorulmaktadır.

Saygılarımı sunarım kardeşim.
Mustafa Kemal

Yunus Nadi Bey

Efendiler!

Yunus Nadi Bey, verdiğim bilgilerden ve yaptığım açıklamalardan gerçek durumu anladı. Bizimle yazışmayı sürdürmeye gerek görmedi. Tersine, yeni hükümeti ve özellikle Cemal Paşa'yı uyarmaya çalışmış.

Gerçekten, açıklayacağım üzere, görünüşte olsun bir uzlaşma durumu ve görünüşü belirdi. Bu koşullar altında 6 Ekim 1919 günü de geçti. Biz alınmış olan önlemlerin önemle ve özenle yürütülmesi gereğini genelgelekle bütün yurda duyurduk. •

cengizonalbd@gmail.com

(Gelecek Ay: **Cemal Paşa Ulusal İrade'ye Aykırı Davranışlardan Kaçınılacağına Söz Veriyor!**)

Hakimiyeti Milliye

Cumhurbaşkanı

Devlet yönetiminde, devlet adamlarının görüş ve anlayışlarında açıklık ve bilgi nasıl olur? Mustafa Kemal yeni konuşmasıyla millete bunun yeni bir örneğini verdi.

Ülkenin gelişmesi ve yükselmesiyle ilgilenen bir devlet başkanı, durumu ancak bu şekilde çözümler, yorumlar:

Genel yönetimde görülen iyilikleri de saymak, uyumsuzlukları da göstermek...

Cumhurbaşkanı hiçbir nüfuz ve saldırının etkisinde bırakmaksızın vatandaşın yaşayışını sağlamayı, iç siyasetimize bir temel olarak alıyor ve bu temelin hükümet tarafından dikkatle izlendiğini söylüyor:

“Adalet Sistemimizin doğruyu ve uzağı görebilme yeteneği ve adaleti uygulamak için gösterdiği dikkat, ulusun huzur ve düzenini korumak için yeterli ve koruyacak güçtedir...”

Vatandaşların yüreğine güven verecek husus, devleti yönetenlerin

bu çağdaş anlayışlarıdır.

Türk ulusunun bedeni sağlığına önem verdiği kadar, onun manevi sağlığına ve ilmine değer veren Büyük Gazi, Meclis’in en büyük eseri olduğunu söylediği Türk harflerine, bu yeni devrimin halk tarafından nasıl bir heyecanla karşılandığına değindikten sonra;

“Millet Mektepleri’ nin daha fazla bir çaba ve şevk ile devamı gereklidir...” sözleriyle konunun önemi bir kez daha vurgulanmıştır.

Hangi vatandaş,

Gazi’sinin açtığı bu aydınlık yoldan daha yüksek bir istekle yürümek istemez?

“Cumhuriyet’in Kara, Deniz ve Hava Kuvvetleri, her hususta değerli

takdir ve güveninize layıktır...”

Bunu tam ve kesin bir kanaatle söylediği konusunda Yüksek Meclis’e güven veren Cumhurbaşkanı’nın bu sözlerindeki güç ve değeri, onun bu alandaki değer ve yetkisini bilenler daha iyi takdir ederler.

Büyük Millet Meclisi, Gazi Başkumandanı’nın bu teminatını, pek

yerinde olarak, sürekli ve heyecanlı alkışlarla karşıladı.

Dış siyasetimizin dayandığı barış ve uzlaşma düşüncesi, savunma gücümüzü ulusal hukuk ve sınırlarımızı savunabileceğimiz bir güçte bulundurmamızla koşuluyla yürüyebilir.

Çünkü her çeşit uluslararası teşkilata ve siyasi teminata karşın zamanımızın kabul edilebilir gerçeği sadece budur!

Ülkenin ekonomik yapısına da değinen Cumhurbaşkanını, her çeşit tarımsal öngüte önem vermeyi, bu çerçevede tarımsal kooperatifleri ülkenin her tarafına yaygınlaştırıp kurmayı, hele bundan sekiz yıl önce, “gerçek efendimizdir” dediği çalışkan Türk köylüsüne ihtiyaç duyduğu toprağı sağlamayı pek gerçekli görüyor ve Meclis’in bu dönemde uğraşacağı ekonomiyle ilgili yasaların önemi üzerine dikkat çekiyor.

Bayındırlık ve maliye siyasetimizin dayandığı esasları, bugüne kadar aldığımız sonuçları, malî ödemelerimizdeki ciddiyet ve düzeni bundan böyle de izleyeceğimizi, ana hatları yüksek bir görüşle anlatan Gazi, konuşmasının sonunda, Büyük Meclis’e ve aziz arkadaşlarına

başarılar temenni ediyor.

Kuşku duymuyoruz ki, Cumhurbaşkanını’nın açıklamalarıyla Millet Meclisi’nin söz konusu sorunları hakkındaki temennileri arasında tam bir uyum vardır.

Bunu, dün Meclis’te hâkim olan havada ve yüzlerde beliren güven ve neşede sezmek olasıydı...

Dünyanın, hakkını teslim ettiği gerçeklerden biri de şudur:

Bir ülkede devlet başkanı ile hükümet ve ulusun temsilcileri olan milletvekilleri arasında tam

bir uyum ve karşılıklı güven olursa; böylesi bir yönetim anlayışı en zor işleri bile kolaylıkla başarabilir.

Bunun örneğini, dışarıda olduğu kadar kendi ulusal yaşam ve tarihimizde de görüyoruz. Bunun için, Türk vatandaşı yüre-

ği güven duygularıyla dolu olduğu durumda, devrimlerin kendisine çizdiği kişisel ve sosyal görev yolunda huzur ve neşe içinde yürüyebilir.

Böyle bir manzaranın uluslararası siyasette Türkiye’nin yerinin ne denli yükseltebileceğini ise açıklamaya gerek görmüyoruz... •

Hâkimiyeti Milliye Gazetesi
2 Kasım 1929

**Dış siyasetimizin
dayandığı barış ve
uzlaşma düşüncesi,
savunma gücümüzü
ulusal hukuk
ve sınırlarımızı
savunabileceğimiz bir
güçte bulundurmamızla
koşuluyla yürüyebilir.**

İlk Dersimiz: Türkçe

Bu ay köşemizi dilimizde yer etmiş yabancı sözcüklerin karşılıklarına ayırdık. Bilginizi sınavın.

- 1 Rambursman (Fr.)**
a-Ödeme
b-İğne vurma
c-Para destekçisi
d-İthal izni
- 2 Kripto (Fr.)**
a-Gizemli
b-Hoş kokulu
c-Hatalı yürüme
d-Saklı yazı
- 3 Protez (Fr.)**
a-Takyapçı
b-Takma
c-Kümelenme
d-Nitelikli
- 4 Asparagas (İsp.)**
a-Şişirme haber
b-Küt inici
c-Seslendirilicilik
d-İz düşümü
- 5 Korelasyon (Fr.)**
a-İlk örnek
b-Yeni dalga
c-İlgileşim
d-Yer hizmetleri
- 6 Statüko (Fr.)**
a-Mevcut durum
b-Şirketler birliği
c-Tarafsız
d-Yozlaştırmak
- 7 Figürasyon (Fr.)**
a-Yetkinlik
b-Biçimleme
c-Göz kalemi
d-Eğlence evi
- 8 Garnitür (Fr.)**
a-Karıştırıcı
b-Bezenti
c-Ön yemek
d-Peynirli kek
- 9 Bandrol (Fr.)**
a-Yansıtıcı
b-Bilgi çarpıtma
c-Telif hakkı
d-Denetim pulu
- 10 Ribaunt (İng.)**
a-Dönen top
b-Kurgucu
c-Boğumlama
d-Tıpkıçekim
- 11 Sirküler (Fr.)**
a-Yeraltı sanatı
b-Yelpaze
c-Genelge
d-Oyma baskı
- 12 Optimal (Fr.)**
a-Sabit fikir
b-Parçalı sistem
c-En uygun
d-Öndelik
- 13 Popülasyon (Fr.)**
a-Varlık kartı
b-Nüfus
c-Resimleyici
d-Uzunluk
- 14 Rezonans (Fr.)**
a-Tavsiye mektubu
b-Uzun koşucu
c-Para işleri
d-Tınlaşım
- 15 Almanak (Fr.)**
a-Yıllık
b-Vuruk bilimi
c-Tüylü top
d-Vasıflılık

Otopsi
Cengiz Özakıncı

Amerikan
Ulusal İstihbarat
Konseyi

2020 Yeni Hilafet Tasarısı

Rapora göre:
"Yeni Hilafet"
2020'de ilan ediliyor;
küresel bir harekete
yol açıyor.

Ayasofya Müzesi, Danıştay'ın 10 Temmuz 2020 günlü kararıyla Cami'ye dönüştürüldü. Lozan Barış Antlaşması'nın 86. yıldönümüne denk gelen 24 Temmuz 2020 Cuma günü, Ayasofya'da 86 yıl aradan sonra ilk

Cuma Namazı kılındı. Üç gün sonra, bir derginin kapağında "**Artık Ayasofya ve Türkiye Hür**" başlığı altında "**Hilafet İçin Toparlanın**", "**Şimdi değilse ne zaman, sen değilsen kim?**" çağrılarını yeri alıyordu.^[1]

Dergi, gündemi değerlendirirken: "(...) **Ayasofya'nın ibadete açılmasının ardından sıranın hilafete geldiğine yönelik tartışmalar gündemde yer almaya başladı. 89 yıldır esir olan Ayasofya zincirlerinden kurtulduysa Müslümanların birlik ve beraberliğini organize edecek olan hilafet de geri gelebilir (...)**" diyordu.^[2]

Gerek "**Ayasofya'nın camiye dönüştürülmesi**" gerekse "**hilafetin geri getirilmesi**", Türkiye'de özellikle 1946'da yüksek sesle dile getirilmeye başlanmış ve bugüne dek hep gündemde tutulmuş konulardı. ABD ve Sovyet Rusya arasında Soğuk Savaş 1946'da başlamış, ve William Christian Bullitt'in Soğuk Savaş stratejisini benimseyen ABD, dinsizlikle yayılan Sovyet Rusya'yı dine dayalı bölgesel federasyonlarla kuşatarak yıkacaktı. »

Gerçek Hayat dergisi,
27 Temmuz-2 Ağustos
2020, sayı: 1031

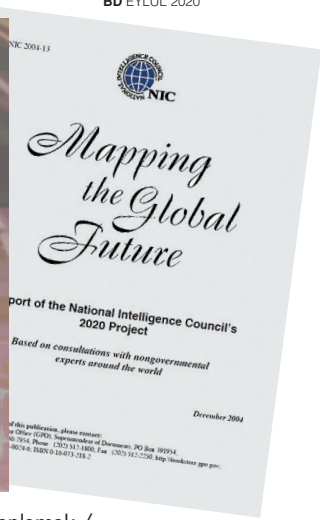
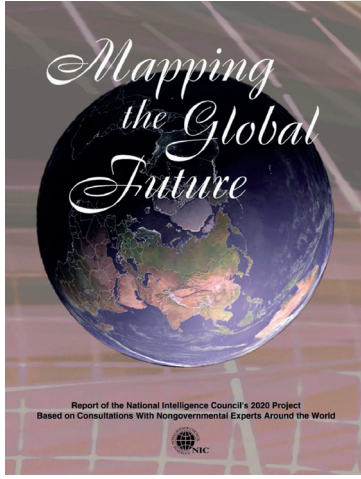
Buna göre Avrupa'da Hristiyanlığa dayalı bir Avrupa federasyonu, Asya'da Budizm'e Konfıçyanizme dayalı bir Asya federasyonu kurulacak, Ortadoğu'da Türkiye İslam ülkelerini kendi önderliği altında bir İslam federasyonunda birleştirerek Sovyet Rusya'nın yayılmasının önünü kesecekti. ABD'nin bu stratejisi 1946'ta Türkiye'de yayımlanır yayımlanmaz, Sebülürreşat, Millet Mecmuası, Serdengeçti, Büyük Doğu, Allah Yolu, Hakka Doğru vs. gazete ve dergiler, kendilerini ABD'nin koruyucu kanatları altında güvende duyumsayarak 1923-1946 arası dönemi dinsizlikle suçlayan ve "Ayasofya açılısın", "Hilafet geri gelsin" diyen yayınlara başladılar. ABD Büyükelçisi McGhee, 1950'lerin başında İmam-Hatip Okulları açmak amacıyla kurulan İlim Yayma Cemiyeti'ni telif gelirleri bağışlayarak desteklediği gibi, Cumhurbaşkanı Bayar, Başbakan Menderes ve Dışışleri Bakanı Fuat Köprülü ile yaptığı üçlü toplantılarda, Türkiye'nin Arap ülkelerini kendi önderliği altında bir İslam Federasyonu'nda birleştirebilmesi için Arapların gönlünü kazanmak ve bunun için de laiklikten ödünler vermekle yükümlü olduğunu bildirmişti.^[3] Said Nursi bu günlerde piyasaya çıkartılmış, Menderes bu ortamda milletvekillerine "*Siz ister-seniz Hilafeti bile getirebilirsiniz!*" diye seslenmişti. 1952'de Ayasofya ibadete açılısın makalesi dolayısıyla yargılanan ve Hilafetin yeniden kurulmasını isteyen Osman Yüksel,

yayınladığı "Serdengeçti" dergisinin Mart 1956 sayısında kendisini ABD Dışışleri Bakanı Alan Dulles'in Sovyet Rusya'ya karşı din devletini öven laiklik karşıtı sözleriyle savunacaktı: "*Din ve siyaset birbirinden ayrılmaz. Dünya meselelerini hal-letmek hususunda seçeceğimiz yol, dini görüştür.*" 1970'lerde Z. Brzezinski'nin "Yeşil Kuşak" projesini uygulayan ABD, örgütlemiş olduğu Siyasal İslamcılarını silah, cephane ve parayla donatarak Afganistan'daki Sovyet Rus birliklerine saldırtacak; ve Sovyetler Birliği 1989 Aralık ayında ABD'ye boyun eğerek Soğuk Savaş'a son verecekti.^[4]

ABD, Soğuk Savaş sona erdikten sonra bu kez Küresel Tek Dünya Devleti olma tasarısını gerçekleştirmeye yönelecek ve 1990'dan başlayarak Siyasal İslamcılığı bu amaca ulaşmakta bir araç olarak kullanacaktı. 1990'da CIA şeflerinden G. Fuller'in düzenlediği RAND Raporu, ABD'nin 45 yıl boyunca Sovyet Rusya'ya karşı kullandığı Siyasal İslamcılar'ın, ABD tarafından yüzüstü bırakılmaları durumunda, Rusya vs. başka devletlerin güdü-müne girip ABD'ye karşı kullanılabileceklerini düşünerek, bu olasılığı ortadan kaldırmak üzere, onlara silah bırakıp seçimlere katılarak iktidara gelme umudu aşılmak, ve bunun için İslamcılarının Türkiye'de seçimle iktidara gelmelerini sağlayıp bunu dünyadaki diğer islamcı örgütlere örnek olarak göstermeyi amaçlıyordu.^[5] Paul Henze, Samu-

el Huntington gibi istihbarat bağlantılı akademisyenler, Türkiye'ye İslam'ın önderi rolü yüklemeyi sürdürürken, ABD Başkanı Clinton hilafet kurulmasını istiyor, İngiltere'de Prens Charles'ın Müslüman olduğu ve halife olacağı propagandası yapıyor.^[6]

ABD 2004'te amacını Ortadoğu ülkelerine demokrasi getirmek olarak gösterdiği Büyük Ortadoğu Projesi'nde Türkiye'ye yine "örnek İslam ülkesi" rolü biçecek; Genelkurmay Başkanlığı

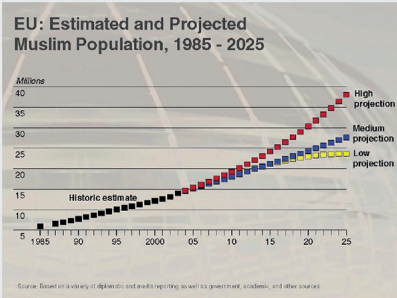

2004'te yayımlanan "Küresel Geleceği Planlamak / Ulusal İstihbarat Konseyi'nin 2020 Projesinin Raporu"

ve Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer, bu tasarıya Türkiye laiktir, din devleti değildir gerekçesiyle

karşı çıkarken, ABD'de Aralık 2004'te "Küresel Geleceği Planlamak / Ulusal İstihbarat Konseyi'nin 2020 Projesinin Raporu" yayınlanacaktı. Bu raporun 83. sayfası "Kurgusal Senaryo: Yeni Hilafet" başlığını taşıyordu. Bu bölümde 2020 yılında "Yeni Hilafet" ilan edilmesi durumunda dünyada neler olabileceği, sözde Usame bin Ladin'in torunlarından birinin bir akrabasına yazdığı kurtmaca bir mektup-ta gözler önüne seriliyordu.

ABD Ulusal İstihbarat Konseyi 2020 Proje Raporunda "Kurgusal Senaryo: Yeni Hilafet" başlıklı bölüm.

Fictional Scenario: A New Caliphate

The fictional scenario portrayed below provides an example of how a global movement fueled by radical religious identity could emerge. Under this scenario, a new Caliphate is proclaimed and manages to advance a powerful counter ideology that has widespread appeal. It is depicted in the form of a hypothetical letter from a fictional grandson of Bin Ladin to a family relative in 2020. He recounts the struggles of the Caliph in trying to wrest control from traditional regimes and the conflict and confusion which

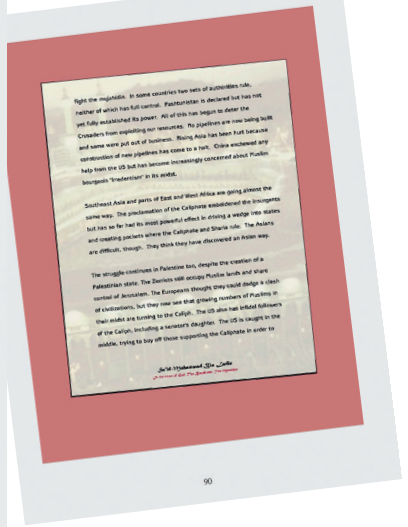
ensue both within the Muslim world and outside between Muslims and the United States, Europe, Russia and China. While the Caliph's success in mobilizing support varies, places far outside the Muslim core in the Middle East—in Africa and Asia—are convulsed as a result of his appeals. The scenario ends before the Caliph is able to establish both spiritual and temporal authority over a territory—which historically has been the case for previous Caliphs. At the end of the scenario, we identify lessons to be drawn.

RAPORA GÖRE: “Yeni Hilafet” 2020’de ilan ediliyor; küresel bir harekete yol açıyor. Halife, yığınlarca benimsenen bir muhalif ideoloji geliştirmeyi başarıyor. O İslam ülkelerinin yönetimlerini ele geçirmeye çabalarken, gerek İslam ülkelerinin kendi aralarında, gerekse İslam ülkeleri ile ABD, Avrupa, Rusya ve Çin arasında çatışma ve karışıklıklar çıkıyor. Halife’nin yakarları yalnızca Ortadoğu’daki çekirdek İslam ülkelerinde değil, Afrika ve Asya’da da çalkantılar yaratıyor. Artık Batılılaşma Müslümanların gözünde pırlıtısını yitirmiştir. Halife, ulus-devleti sömürgeciliğin yapay ürünü olarak görüyor ve bunların çoğunu vergiye bağlıyor. O, hilafet ilan etmeden önce Müslümanlar arasında Peygamber’in ardılı olarak görülen, sevgi gösterilen, el-Kaide’li olmayan, elini kana bulamamış, dünyada tanınmış genç bir hatipti. Filipinler, Endonezya, Malezya, Özbekistan, Afganistan, Pakistan vs. Müslüman toprakların yarısı ona biat edip para gönderiyor. İslam devletlerinin kimi yöneticileri sallantıdaki durumlarını sağlama almak için ona biat ediyorlar. “Yeni Hilafet” ilanıyla birlikte, Avrupa ve Amerika’da yaşayan Müslümanlarda dinsel bir uyanış başlıyor. **Papa onunla bir dinlerarası diyalog başlatmaya çalışıyor. Batıdaki Küreselleşme karşıtları onu idolleştiriyorlar.** Batı’da unutulmuş bir sözcük olan “hilafet” yeniden Batı edebiyatına giriyor ve Hilafet konulu kitaplar

çok satıyor. Müslüman atletler olimpiyatlarda kendi uluslarına bağlılık göstermeyip, Hilafet’e bağlılık ilan ediyorlar. Hilafet, uluslararası sistemi, ulus-devleti, demokrasiyi Batı’nın Müslümanları köleleştirme araçları olarak paçavra ediyor. ABD ve NATO Halife’nin petrol alanlarını ele geçirmesini önlemeye çalışıyor. Gelgelelim ABD, Müslümanları karşısına almaktan çekinen müttefiklerini Halife’ye karşı seferber edemezken, tam bu sırada Şiiiler şiddet eylemlerine başlıyorlar. İran Hilafet ilan edilmesinden rahatsız oluyor. ABD ve CIA Irak’taki Şii çoğunluğu Halife’ye karşı kışkırtıyor. Bunun üzerine Irak’taki Sünniler ayaklanıp kendilerini “Gerçek Hilafet” olarak ilan ediyorlar; bunlar hem Şiiilerle hem ABD garnizonlarıyla yeniden savaşa girişiyorlar. Müslümanlar Sünni-Şii çatışması nedeniyle Avrupa’ya Amerika’ya göç ediyor. Eğer “Yeni Hilafet” bu Şii-Sünni bölünmesinin üstesinden gelemezse, birlik sağlama amacına ulaşamaz ve “Yeni Hilafet” dağılır.

İnternet, Halife’nin dünya çapında güce erişmesine yaramıştır, ancak o aynı zamanda şeytanın halifeye kurduğu bir tuzaktır. Çünkü Müslümanlar dünyada ne var ne yok internet aracılığıyla görüyor ve bunları kendi zararlarına olduğunu bilmeden edinmek istiyorlardı.

Hilafet ilan edildiğinde İslam ülkelerindeki rejimlerin hemen devrilmesi bekleniyordu, fakat bu henüz gerçekleşmemiştir. Topraklarında yaşayan Müslümanların çoğunun

Raporun Yeni Hilafet bölümünden sayfalar. ▲

National Intelligence Council logosu. ►

*Halife'ye bağlandığı-
nı gören Avrupa, ilk
kez İsrail'e yaptırım uygulamaktan
söz ederek Siyonistlere baskı yapı-
yordu. ABD'de bir senatörün kızı
dahil Halife'nin pek çok Hristiyan
takipçileri vardı; fakat ABD, İsrail'e
yabancılaşmak istememişti. "Yeni
Hilafet" ilanı, El-Kaide'nin çekir-
değinin dağılmasına yol açacaktı...*

2020'de ilan edilecek bir "Yeni Hilafet"te neler yaşanacağını gözde canlandırmak üzere 2004'te yazılmış olan Amerikan Ulusal İstihbarat Konseyi Raporu özetle böyledir.

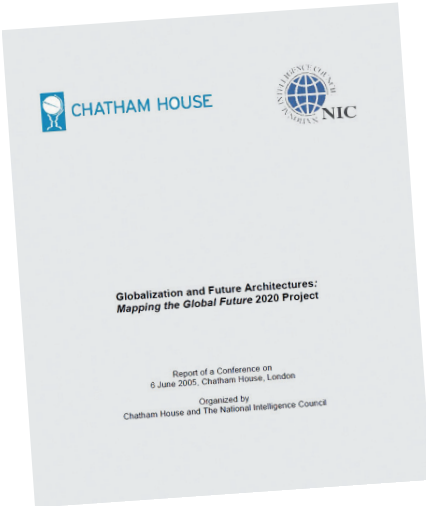
Raporun 16 yıl önce 2004'te tam da ABD'nin Büyük Ortadoğu Projesi'ni ilan ettiği ve bu proje kapsamında Türkiye'ye örnek "İslam ülkesi" rolü verdiği günlerde yazılmış olması anlamlı ve önemlidir. ABD işgali altındaki Irak'ta, Sünnilerin Şii baskısına karşı "Gerçek Hilafet" ilan edecekleri öngörüsü, IŞİD lideri Bağdadi'nin Hilafet ilan etmesiyle 2014'te gerçekleşmiştir. Peki "2020 Yeni Hilafet" kurgusu gerçekleşecek mi? Bilmiyoruz. Rapora göre: "Yeni-Hilafet", teröre bulaşmamış, ruhani yönüyle çoğu Müslüman devletçe benimsenip biat edilen; Batı ülkelerinde de çok yandaş bulunan; Küreselcilik karşıtlarınca önder olarak benimsenecek; Vatikan'ın kendisiyle dinlerarası diyalog başlatmaya çalışacağı bir hilafettir.

(79 yaşında olan FETÖ elebaşı Fethullah Gülen'in Vatikan'da Papa ile görüşerek Dinlerarası Diyaloğa girişmesi, bu raporun yazıldığı 2004'ten 6 yıl önce 1998'dedir. Raporu "Yeni Halife"nin yaşının genç olduğu belirtilmektedir.)

Amerikan Ulusal İstihbarat Konseyi'nin Aralık 2004'te yayımladığı "Küresel Geleceği Planlamak" / "Yeni Hilafet, 2020" raporu, 6 Temmuz 2005'te Londra'da Kraliyet Uluslararası İlişkiler Enstitüsü (Chatham House) ile ABD Ulusal İstihbarat Konseyi'nin birlikte düzenledikleri bir konferansta en üst düzeyde ele alınmıştır.

Yazımızın başına dönelim.

Bir dergi soruyor: "**Hilafet için toparlanın**", "**Şimdi değilse ne**

ABD Ulusal İstihbarat Konseyi ile İngiltere Chatham House'un Londra'da birlikte düzenledikleri 2005 konferans raporu.

Chatham House girişi.

zaman, sen değilsen kim?"

ABD Ulusal İstihbarat Konseyi Raporu tarih veriyor: "Yeni Hilafet, 2020"

Friedrich Engels: "**Tasarlanmış amaçlarla varılan sonuçlar arasında çok büyük bir oransızlık bulunduğunu, önceden görünmeyen etkilerin üstün çıktığını, denetlenemeyen kuvvetlerin planlı olarak harekete getirilmiş kuvvetlerden çok daha güçlü olduğunu görüyoruz.**"^[7] diyor.

Bakalım yaşadıkça daha neler göreceğiz. •

cengizozakincibd@gmail.com

[1] Gerçek Hayat, 27 Temmuz 2020, sayı 1031 [2] <http://www.gercek hayat.com.tr/roportaj-hilafet-musلمانlar-in-birli-icin-sart/> [3] George McGhee, "ABD-Türkiye-NATO-Ortadoğu..." Bilgi y., 1. basım, Aralık 1992. [4] C. Özakıncı, "İblisin Kitabı", Otopsi y., 30. basım, 2020. [5] "Amerikan Gizli Belgelerinde Türkiye'de İslamcı Akımlar", Çev: Yılmaz Polat, Beyan y., Ağustos 1990. [6] C.Özakıncı, "Türkiye'nin Siyasi İntiharı, Yeni Osmanlı Tuzakları" Otopsi y., 34. basım, Temmuz 2020, s.505-517. [7] Friedrich Engels, "Doğanın Diyalektiği", Sol y., 3. basım, Ocak 1977, s.52.

Sporun Dünyası

Metin Gören

Hürriyet Koşumuz Eylül Maratonu

Her santimetrekaresi destanlarla dolu ülkemizin, dünyaya örnek olan olağanüstü başarıları, çok anlamlı bir büyük yarışın dümen suyunda Türkiye Cumhuriyeti'nin ebediyen yaşayacak dev haritasını çizmişti. Büyük Önder Mustafa Kemal'in 26 Ağustos-9 Eylül aralığındaki hazırlığının, Eylül Maratonu'nun, İzmir'in dağlarında organize edilen çiçek ekimi festivaline rastlamış olması da tesadüf değildi. »

*Koştular son nefeslerine değin...
Vatan için, özgürlük için...*

Binlerce kahramanın kanlarıyla sulanan bu topraklar, sonra “Yaşa Mustafa Kemal Paşa” güftesinin beste yapıldığı aziz topraklardan biri olmuştu. Eylül Maratonu bu asil ülkenin 23 Nisan, 19 Mayıs, 30 Ağustos ve 29 Ekim gibi gurur bayramlarının takviye gücü olarak hep anımsandı.

Gazi Mustafa Kemal Atatürk’ün, “Ordular ilk hedefiniz Akdeniz’dir. İleri!” tümcesi, bir devletin kuruluşunun, asla kurumayan ve kurutulması da olanaksız olan ıslak imzası oldu.

Kahramanlar kenti İzmir’in 9 Eylül uyanışı, denize dökülen binlerce istilacı gücün yok oluşundaki son kare fotoğraflardı. Ve 9 Eylül sabahının alaca karanlığı ile gece yarısı saatleri, bir zaferin karşılaşmasıydı. Ve kuşkusuz kazanan, hep kazanan ve de kazana-cak olan Türkiye Cumhuriyeti oldu. Yunan ordusu kurmayları, Türklerin cephede tozu dumana katmasını, bir futbol mücadelesine benzetebilirlerdi belki...

Bu toz duman arasında kuşkusuz futbol vardı. Toz duman arasında futbolcu askerlerimizin son resitaleri gösteri yapıyordu. Daha sonraki harekâtın en ön saflarına koşarak, İzmir rotasını çizen atletlerimizin soluk soluğa yaşanan heyecan de-

metleri vardı.

Smaçlarını Yunana gönderen voleybolcuları, basketbolcu vatan savunucuları vardı. Cihan Pehlivanı Koca Yusuf’un, Adalı Halil’in ve nice pehlivanların cepheye gönderilen anlamlı destekleri vardı. Çanakkale Destanı’nı yazarların ruhu dolaşıyordu, Eylül Maratonu hazırlığında... Ve Mustafa Kemal vardı, tüm bunların önünde...

Arka sıralarda sporcu, onların yanlarında Türkiye Cumhuriyeti’nin aziz vatandaşları. Ve de asla yok olmayan, yüreklerimizde saklı bir kocaman umut...

Koşular son nefeslerine değin... Koşular kan ter içinde... Koşular şehit oluncaya dek... Vatan için, özgürlük

için... Hürriyet denilen bu yaşamsal kavramın varlığını bir meşale gibi ebediyete dek taşımak için... Prangasız ve özgürce soluk alabilmek için koşular soluk soluğa... Hâlâ koşuyorlar; hürriyet ve özgürlük şarkıları arasında... Ömürlerinin sonuna dek ve bayrağı kendi kanından canından birine teslim edebilmek için...

Eylül Maratonu... Hürriyete giden yolda son durak... İzmir’in dağlarında çiçeklerin açtığı ve buram buram özgürlük kokan o gün... •
metingorenbd@gmail.com

Yılmadan Yorulmadan
Dr. Cihangir Dumanlı

General Trikopolis'in Esir Alınması

98. yılını kutladığımız
Büyük Taarruz (26
Ağustos) ve Başkomutan Mey-
dan Muharebesi (30 Ağustos)
kurtuluş savaşımızın kesin
sonuçlu muharebeleridir.

Atatürk'ün ifadesiyle "Her safhasıyla düşünölmüş, hazırlanmış, idare edilmiş ve zaferle sonuçlandırılmış bu harekâtın" sonunda Yunan Anadolu ordusunun büyük kısmı imha edilmiş, düşmanın savaşma azim ve iradesi kırılmış, imhadan kurtulabilenler panik halinde İzmir ve Bursa istikametlerinde kaçmaya başlamışlardır. »

“26 Ağustos’ta başlayan Büyük Taarruz’da düşmanın savunma hattı yarılmış, ikmal ve iletişim yolları kesilmiş, kolordularının birbirleri ile bağlantısı koparılmış, gerideki savunma hatlarına düzenli bir şekilde çekilmesi önlenmiştir.

Büyük Taarruz’un devamı olan 30 Ağustos 1922’deki Başkomutan Meydan Muharebesi’nde ise Yunan ordusunun beş tümeni Batı Cephesi birliklerimizin baskısına altında Murat dağına dayanan Dumlupınar mevzilerine çekilmiş, birliklerimizle Murat Dağı arasında sıkışmıştır.

Savaşı uzatmamak, bir an önce sonucu almak maksadıyla Murat Dağı’ndaki Kızıldaş vadisi çekilebilen Yunan askerlerinin çekilmesine açık bırakılmıştır. Kızıldaş vadisi Uşak-İzmir yoluna çıkmaktadır. Bu vadiden kaçanları geride süvarilerimizin pusuları beklemektedir.

Kızıldaş vadisinden çekilirken vadinin çıkışında süvarilerimiz tarafından esir alınan bir grupta iki Yunan kolordu komutanı (*Trikopis ve Djenis*) ile pek çok subay ve er bulunmaktadır.

30 Ağustos’ta düşmanın büyük kuvvetlerinin kuşatıldığını ve imha

Başkomutan Mustafa Kemal, 31 Ağustos’ta ordulara yayınladığı tebrik mesajının son cümlesinde “*Ordular ilk hedefiniz Akdeniz’dir ileri!*” diyerek kaçan düşmanı takip emrini vermiştir.

edildiğini gören Başkomutan Mustafa Kemal, 31 Ağustos’ta ordulara yayınladığı tebrik mesajının son cümlesinde “*Ordular ilk hedefiniz Akdeniz’dir ileri!*” diyerek kaçan düşmanı takip emrini vermiştir. Maksat Yunan ordusunun yeni bir savunma hattı teşkil etmesini önlemek ve düşmanın kaçarken yerleşim yerlerine ve sivillere yaptığı insanlık dışı hareketlerine izin vermemektir.

Büyük Taarruz’da sıklet merkezini oluşturan 1. ve 4. Kolordular

Uşak-İzmir istikametinde takibe başlamışlardır. 1. Kolordu 1 Eylül'de Uşak'a girmiştir.

Arkasından gelen 4. Kolordu sağ kolda 23 ve 5. Tümenler, sol kolda 11. ve 12. Tümenlerle 2 Eylül'de Uşak'a girmek üzere ilerliyordu. Uşak'a yaklaşınca mola veren 23. Tümen tekrar yürüyüşe başlarken tümen komutanına telaşla gelen bir köylü kuzeydeki boğazda Munkarip köyündeki bir grup düşmanın Uşak'a doğru ilerlediğini haber verdi. Tümen Komutanı (*Yb. Ömer Halis Bıyıktaş*) bir alayını (69. Alay) o istikamete gönderirken geri kalanı ile asıl vazifesi olan İzmir istikametinde takibe devam etti. 23. Tümenin arkasından gelen 5. Tümenin keşif bölüğünden bir astsubay yanında Yunan bir subayla 23. Tümen komutanına gelerek Munkarip'teki Yunanların teslim olmak istedikle-

rini söyledi. 69. Alayın öncü tabur komutanı Yüzbaşı Nihat (*Tok*) kısa bir çatışmadan sonra bölgedeki Yunan askerlerini esir aldı. Esir alınanlar arasında iki kolordu komutanı (*Trikopis ve Djenis*), 14 üst rütbeli olmak üzere 508 subay, 4985 er vardı. Çok sayıda makineli tüfek ve top ile cephane de ele geçirilmişti.

Esir alınanlar arasında iki kolordu komutanı (*Trikopis ve Djenis*), 14 üst rütbeli olmak üzere 508 subay, 4985 er vardı. Çok sayıda makineli tüfek ve top ile cephane de ele geçirilmişti.

Esir general Trikopis (soldan ikinci), Talas'taki Amerikan Hastanesi'nin bahçesinde, eşi Elena, ikiz kızları Eirini ve Maria ile Yakındoğu Yardım Heyeti'nin Müdürü Dr. Deway (ortada, beyaz önlüklü) ve esir subaylarla birlikte.

Kurtuluş Savaşı sırasında Türk askerlerine esir düşen Yunan generaller Kayseri/ Talas'taki esir kampında. (Oturunlar, soldan sağa) General Dirias, General Trikopis, Esir Yerlerinden Sorumlu Garnizon Komutanı Kurmay Albay Adnan Bey, General Diyonis, Kamp Güvenlik Komutanı Yüzbaşı Emin Bey.

Trikopis anılarında komutanların kendisine gelerek askerinin moralinin kalmadığını, birliklerin emir dinlemediklerini, cephanelerinin azaldığını belirterek teslim olmak istediklerini anlatmaktadır. Trikopis için de teslim olmaktan başka çare kalmamıştır.

Esir alınan generaller Batı Cephesi Komutanı İsmet Paşa'ya, iki kolordu komutanı ise Başkomutan Mustafa Kemal Paşa'ya çıkartıldılar.

Savaş hukuku kurallarına göre esirlerin silahlarının alınması, birbirlerinden tecrit edilmeleri, sorgulanmaları

ve esir kampına gönderilmeleri gerekirdi. Mustafa Kemal bunların hiç birisini yapmadı esir komutanları misafirperverlikle karşıladı onları yatıştırılmaya çalıştı. Trikopis'in isteği üzerine İstanbul'daki eşine sağlık

haberi gönderildi. Komutanlar karşılıklı oturarak savaşın cereyan tarzını profesyonelce gözden geçirdiler. Başkomutanın muharebeyi en ileri hatlardan sevk idare ettiğini öğrenen Trikopis kendi ordu komutanının (Hacianesti) İzmir'de bulunduğunu, Mustafa Kemal'in bu nedenle kazandığını söyledi.

Yunan Ordusu Komutanı General Yeoryos Hacianesti

Yunan Ordusu

Komutanı General Hacıanesti yenilgi üzerine görevden alınmış, yerine en kıdemli kolordu komutanı olan Trikopis atanmıştı. Ancak atama mesajı Trikopis'e ulaşmadan telgraf hatlarını kesen Türk süvarilerince alınmış, çözülmüş ve Başkomutan'a ulaştırılmıştı. Trikopis'e ordu komutanı olduğunu Mustafa Kemal tebliğ etti.

Kendilerine yapılan beklenmedikleri iyi davranışa şaşırın ve utanan Yunan komutanlar daha sonra Kayseri'deki esir kampına gönderildiler. Lozan'daki esir mübadelesi protokolünden sora memleketlerine döndüler. Yunanistan'ın Anadolu macerasındaki hezimetten sorumlu başbakan, bakanlar ve üst düzey komutanlar Atina'da kurşuna dizilmiş, Trikopis bu akıbetten kurtulmuştu.

Trikopis 1956 yılında ölene kadar her 10 Kasım'da Selanik'teki Atatürk'ün evine giderek Atatürk'ün resmi önünde saygı duruşunda bulundu.

Değerlendirme:

Büyük Taarruz ve Başkomutan Meydan Muharebesi çok titiz hazırlık ve planlama ile kesin sonucu alacak şekilde planlanmış, sevk idare

Trikopis 1956 yılında ölene kadar her 10 Kasım'da Selanik'teki Atatürk'ün evine giderek Atatürk'ün resmi önünde saygı duruşunda bulundu.

edilmiş ve zafere ulaşmıştır. Dünya harp tarihinde planlandığı gibi sevk ve idare edilerek sonuçlandırılan ender muharebelerdendir.

Bu muharebede ordularımızın baskın şeklinde ve şiddetli taarruzları karşısında Yunan Anadolu ordusunun büyük kısmı imha edilmiş, imhadan kurtulabilenler panik halinde kaçmaya çalışmışlardır. Bu panik havasından ordu ve kolordu komutanları da etkilenecek teslim olmuşlardır.

Trikopis ve diğer komutanların esareti Büyük Taarruzun Yunan ordusu üzerinde yarattığı şok ve dehşetin beklenen bir sonucudur.

Esir Yunanlara yapılan iyi muamele Mustafa Kemal'in üstün bir komutan olduğu kadar üstün bir insan olduğunu da göstermiştir. •

cihangirdumanlibd@gmail.com

General Hacıanesti'nin Ölümü

General Hacıanesti, Altılı Mahkeme'de yargıldıktan sonra 28 Kasım 1922 tarihinde Başbakan Dimitrios Gunaris, Yeoryos Baltacis, Nikolaos Stratos, Nikolaos Theotokis, Petros Protopapadakis ile birlikte Anadolu'daki yenilgiler nedeniyle idama mahkûm edildi. Afyon tahkimatını denetlemesi sırasında Albay Nikolaos Plastiras'ı azarlayarak askerlerin önünde onu küçük düşürmesinin bir intikamı olarak aşağılanması için Albay Plastiras'ın emriyle sandalyeye ters oturulup sırtından vurularak idam edildi. (wikipedia)

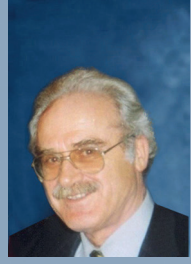
Gözün Sözü

Cemal Tahsin

Kurtuluş Savaşından

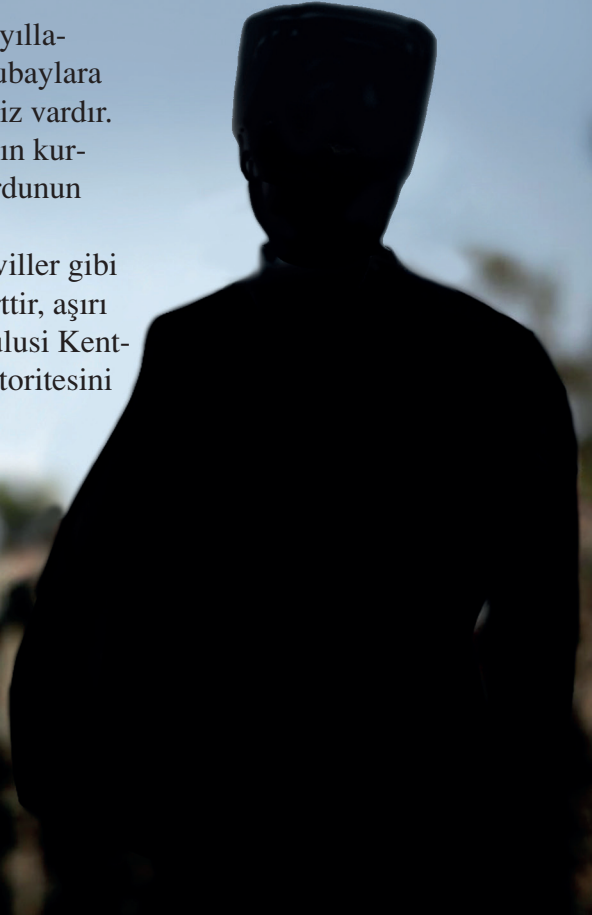
Zeki Sarıhan

DAYAKÇI KUMANDAN

Kurtuluş Savaşımız yıllarında görev alan subaylara karşı özel bir sempatimiz vardır. Sonuçta onlar, bu vatanın kurtuluşunda başı çeken ordunun kumandanıdır.

Fakat subaylar da siviller gibi çeşit çeşittir. Kimisi serttir, aşırı disiplinlidir. Kimisi Hulusi Kentmen gibi babacandır. Otoritesini sevgiyle kurar. »

Sakarya Savaşı sonrasında Batı Cephesinde Yunan zulümlerini incelemekle görevli ekibin başındaki Halide Onbaşı bir subayı anlatıyor:

1921 Kasım ayının ortalarına doğru, basılması gereken raporlarını iletme üzere Ankara'ya giderken Polatlı'dan gelecek treni beklemek üzere Beylikköprü'de mola verir. Buradaki subayın ona çok sert bir adam olduğu anlatılmıştır. Öyle ki birçok asker onun yanından kaçıkmaktadır.

Adıvar, çadırında onu ziyarete

Kaçakları çok fena dövüyorlar. Zavallı yavrucaklar. Ne olur güzellikle yapsalar.

gittiği zaman içinden gülmek gelir. Çünkü bu subayı çocukluğunda gördüğü ortaoyunlarındaki karakterlere benzettir.

O sırada odaya giren emir eri kumandana sorar:

“Birkaç tane kaçak yakalandı, ne

emrediyorsunuz?”

Kumandan bu kaçakların cezasını vermek üzere odadan çıkınca nakliye kollarında çalışan 70 yaşlarındaki Fatma Onbaşı der ki:

“Ah evladım, tüfekten ödüm patlar. Elimi dokunsam yüreğim titrer. Askerleri seviyorum. Onlara hizmet edeceğim Kumandan konuşurken dizlerim titriyor.”

“Sana sert davranıyor mu nine?”

“Hayır hayır, fakat her geçene beni gösteriyor. Kumandanın yardımcısı beyaz sakallı adamdan

da korkuyorum.

Kamçısını öyle sallıyor ki. Kaçakları çok fena dövüyorlar. Zavallı yavrucaklar. İçim kan ağlıyor. Ne olur güzellikle yapsalar. Acaba Söğüt'ten ne zaman çekileceğiz. Burada korkudan başka bir şey yok. Bunu askerlerim ve kör yavrum için çekiyorum.”

Bu aralık kumandan çadıra gelince Fatma Çavuş sessizce sığışır. Kumandan Fatma

Çavuş'u unutmuştur.

“Bu eşeklerin neden kaçtıklarını bilir misin Onbaşı? Burada savaş yok. Cephelerde pekâlâ harp ediyorlar. Burada hep siperlerin içinde. Ama yine de kaçıp gidiyorlar. Bazıları da eşkiya çetesi kurmuş. Bunu

işittin mi?”

Halide Edip dün gece Beylük-köprü’de iki kişiyi öldürdüklerini işittiği yanıtını verir.

“İşittin demek. Bu benim hay-siyetime dokunuyor. Bunu İsmet Paşa’ya söylemeli. Dövüyorum, dövüyorum, kamçı kırılıncaya ka-dar. Tabanları parça parça oluncaya kadar. Şimdi anlatayım.”

O sırada içeriye genç bir dok-tor girer. Selam verir, fakat çok sinirlidir.

“Hastaları nakletme konu-sundaki emrinizi yerine getireme-yeceğiz.” der kumandana.

Kumandanın yüzü korkunç bir hal alır. Ağzı köpürmektedir:

“Doktor Bey. Sen mi kumandansın, ben mi? Neden eşe-koğlueşekler gece yarısı götürül-müyorlar. Onlara fazla battaniye de veriyorum.”

“Göğüslerinden hastalar. Doktor sıfatı ile gece nakletemem. Soğuk sıfırın altında on yedi derece. Tehli-keli olur.”

Kumandan emirlerinin yerine getirilmesinde ısrarlıdır:

“Vallahı billahi gece götüreceksiniz.”

Doktorun gözleri çadırın direğindedir:

“Vazifem icabı.”

“Senin vazifem kumandanın

emrine itaattir. Marş!”

Sonra Halide Onbaşı’ya döner:

“Sivil doktorlar, hiç bir zaman askerliğin icap ettirdiği şeyleri an-lamıyorlar. Son aylarda birkaç yüz öküz de öldü. Öküzün bu günlerde ne kadar kıymetli olduğunu bilir misiniz?”

Halide Edip içinden “Senin için öküz insandan daha kıymetli gali-ba” der.

Kumandan nakliyatın neden gece yapılmasını istediğini anlatır:

Öküzler çok çalışmaktan ve açlıktan ölüyor-larmış. Onları yaşatmak için yeteri kadar yi-yecek yokmuş. Tek yiyecekleri Beylikköprü civarındaki kır-larda otlarmış. Öküzler, gece

çalışırsa gündüzleri bu kırlarda otlayabilirmiş.

Halide Edip askeri mekanizma-nın ne kadar gerekli olduğunu ve nasıl çalıştığını görmüştür ama bu olaya canı sıkılır. Akşam yemekte konuşmak istemez ve erken yatar.

Yanında bulunan Ali Rıza der ki: “Burası cehennem efendim, her-kes kaçıyor.”

“Kaçmak günahdır Ali Rıza.” ce-vabına karşı Ali Rıza şunları anlatır:

“Öyle efendim, fakat güzellikle bir şey yapmıyorlar. İnsanın dinine, imanına, anasına, avradına sövüp

**Genç doktor,
“Hastaları
nakletme
konusundaki
emrinizi yerine
getiremeyeceğiz.”
der kumandana.**

dayak atıyorlar. Kumandanın şu kadarlık küçük oğlu bile, elinde kamçı ile dolaşıp öteye beriye sallıyor.”

Nasıl girmişse çadıra kumandanın yedi yaşındaki oğlu girmiştir. Halide Edip'in tabancasına göz diker. Fakat sert bir şekilde azarlanınca siner. Bir kadından böyle bir davranış beklemediği anlaşılacaktır.

Demiştik ya, subaylar çeşit çeşittir. Adı verilmeyen bu subayın emrindeki askerlerin vatan savunmasına severek koşacakları şüphelidir. O öldüğü zaman da herhalde arkasından ağlayan er bulunmaz.

“Hanım teyze, Ben askerlere istediğimi yaparım. Evde de annemle kardeşlerime, tıpkı babam gibi emir veririm. Büyük ablamı bile döverim.”

Çadırın çevresinde ayak sesleri duyulur. Oğlan:

“Askerler; askerleri dövecekler. Babamın sesini duyar duymaz titiyorlar.”

Halide Edip çadırdan fırlar. Bu dayak merasiminin neden kendi

çadırının yanında yapıldığına akıl erdiremez. Kumandan belki de ona kudretinin derecesini anlatmak istemektedir.

Kumandanın sesi duyulur:

“Bunlar son kaçaklar mı?”

“Evet efendim.”

“Anavatanlarınızı düşmanın çiğnemesine izin verdiniz. Kadınlarınızın ırzına geçtiler. Bu memleket senin kadar namussuz görmemiştir. Vur!”

Halide Edip, can sıkıntısı içinde sekiz sopa sesi sayar.

Kumandanın sesi tekrar duyulur:

“Bu yeter, ötekine geç.”

Her defasında kumandanın nutkundaki ses yükselir. On üç askeri de döverler.

Demiştik ya, subaylar çeşit çeşittir. Adı verilmeyen bu subayın emrindeki askerlerin vatan savunmasına severek koşacakları şüphelidir. O öldüğü zaman da herhalde arkasından ağlayan er bulunmaz.

Bir ona bakalım, bir de Binbaşı Nazım Bey'e. O şehit düştüğünde erleri ne kadar da ağlamıştı.

Kurtuluş Savaşı'nın subayları, Osmanlı döneminin eğitim yöntemleri içinde yetişmişlerdi ve bir eğitim aracı olarak dayak toplumun her kesiminde yaygındı. •

zekisarihan@gmail.com

Kaynak: Halide Edip Adıvar, Türk'ün Ateşle İmtihanı (İstiklal Savaşı Hatıraları), 2. basım, İstanbul, 2008, Can Yayınları, s. 244-248.

METE AKYOL'DAN YAZILAR

Mete Akyol - (Düzenzedeler adlı kitabından)

Üniversiteye Hazırlık

Tavanda, birer karış aralıklarla dizilmiş kalaslar vardı. Kalasların üstü, samanla karıştırılmış toprakla kapanmıştı. Samanlı toprak, karış karış görünüyordu kalasların arasından.

Tam ortadan, bir ampul sarkıyordu tavandan.

Yerde, birleştikleri noktada bir dik aç oluşturana iki kerevetin üstleri, döşek seriliydi. Çeşitli büyüklükte kumaş, basma, Siirt battaniyesi, keçe ve toz bezi parçaları dikilerek yapılmış iki yorgan örtülüydü döşeklerde.

Odanın kalan bölümü, üç kişinin aynı anda ayakta duramayacakları denli küçüktü ve yer topraklı. Çok

küçük bir soba, bir de piknik tipi Aygaz tüpü duruyordu odanın, yataklardan artan bu bölümünde.

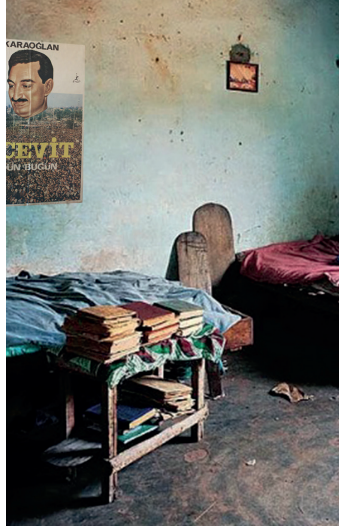
Duvarlarda, kireç badanalı sıvanın içinden saman parçaları, birer kıl ucu örneği yüzeyden fırlamışlardı.

Atatürk'ün, Bülent Ecevit'in ve Yılmaz Güney'in büyük boy

fotoğrafları, en geniş duvarın en geniş bölümünü kaplıyordu...

Sinemanın esmer ve sarışın yıldızlarının renkli kartpostalları ve okul arkadaşlarının vesikalık fotoğrafları, bir mozaik tablo görüntüsü oluşturuyordu duvarın kalan bölümünde.

“Derslerinizi

yataklarınızda mı çalışıyorsunuz?”

“Evet.”

Hasan Ünal ve Mustafa Pırmaz, Çampınar Köyü’nden gelmişler, Merzifon Ticaret

Lisesi’nde birinci sınıfta okuyorlardı. Bir evin odunluk bölümü değiştirilerek yapılan bu odayı, ortaklaşarak yüz liraya kiralamışlardı.

Bu odada yaşıyorlardı, bu odada ders çalışıyorlardı.

“Fakat, çevrede tuvalet yok, çocuklar?”

“İki kapı ötede bizim okuldan üç arkadaşı kalıyor. Onların odası avluya açılıyor. Avludaki

tuvaletlerini biz de kullanıyoruz”

Bu odada soba, akşamdan akşama yakılıyordu. Yemek de akşamdan akşama pişiriliyordu bu odada. Ya, sabah çayı? Ya, sabah çorbası?

“Akşamdan çorba kalmışsa, onu ısıtır, içeriz. Bazen de çay yaparız. Çok zaman da bir şey yemeden, içmeden çıkarız evden”

Hasan’ı da, Mustafa’yı da İstanbul’da,

ya da Ankara’da birer üniversite öğrencisi olarak gözlerinizin önüne getirir misiniz, bir an için?

Ve suçlayabilir misiniz onları, salt derslerine çalışmayı düşünmedikleri için?... •

“Akşamdan çorba kalmışsa, onu ısıtır, içeriz. Bazen de çay yaparız. Çok zaman da bir şey yemeden, içmeden çıkarız evden”

Hayatta hiç bir şey yolunda gitmiyor diyenlere...

Bambu ağacının yetişmesi, olumlu ısrar için güzel bir örnektir. Çinliler bambu ağacını şöyle yetiştirir:

Önce ağacın tohumu ekilir, sulanır ve gübrenlenir.

Birinci yıl bir değişiklik olmaz. Tohum yeniden sulanıp gübrenlenir. Bambu ağacı ikinci yılda da filiz vermez.

Üçüncü ve dördüncü yıllarda da bambu tohumu sulanır ve gübrenlenir. Fakat inatçı tohum bu yılda da filiz vermez.

Çinliler büyük bir sabırla devam ederler. Ve nihayet beşinci yılın sonlarına doğru bambu yeşermeye başlar ve altı hafta gibi kısa bir sürede yaklaşık 27 metre boya ulaşır. İlk soru sudur: Bambu ağacı 27 metre boya altı haftada mı, yoksa beş yılda mı ulaşmıştır ?

Yanıt elbette beş yıldır. Başarının şartları her zaman çok basittir: Sabredin, inanın ve asla geri dönmeyin.

Muazzez İlmiye Çığ'dan
Mektup Var

Bir Cumhuriyet Çınarı

DİL VE TARİH-COĞRAFYA FAKÜLTESİ

1936 yılında kurulan Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesinin, ne yazık ki, kuruluş amacının tarihçiler tarafından bile bilinmediğini görmek, oranın ilk mezunu olan beni çok üzüyor. Söylenildiği gibi bu Fakültenin kuruluş amacının ne Fransızların edebiyat, ne de Almanların felsefe

fakültesi ile hiçbir benzerliği yoktur. Bu Fakülte yalnız Türk tarihi, Türk dili, Türk kültürünü araştıracak uzmanlar yetiştirmek üzere kurulmuştu. Çünkü o zamana kadar bu konularda yazılmış kitaplar yoktu. Batıda yazılan çok kısıtlı kitaplarda da Türk dili ve tarihinin MÖ üçüncü

Atatürk sermayesini kendi cebinden vererek Dil ve Tarih Kurumlarını kurmuştu.

yüze kadar var olduğu yazılıyordu. Diğer taraftan Anadolu’da Türkçe konuşuluyor, fakat bunlar Türk olduklarını söyleyemiyor, “**Osmanlı-yız**” diyorlardı.

Babam bana çok küçük iken “**Sana nesen diye sorarlarsa**”, “**Türk’üm**” diyeceksin diye öğretmişti.

Türkler, Türk olduklarını ne yazık ki, bilmiyorlardı. İşte bu nedenle Atatürk, Türk tarihinin, kültürünün ve dilinin yaşam zamanını, yayılma alanlarını, kültüre yaptıkları katkıları araştırarak uzmanlar yetiştirmek istedi.

Bu uzmanlara bu araştırmaları yapmak için kaynak gerekliydi. Nereden bulacaklardı bu kaynakları? Türklerle tarihi ilişkisi olan bütün milletlerin yazılı belgelerini okumakla elde edebileceklerdi. Kimlerdi bu milletler? Başta Çinliler, Hintliler, İranlılar, Ruslar, Macarlar,

Latinler, Yunanlar ve Arapları. Bütün bu milletlerin dili ve kültürü öğretilecekti. Atatürk bir Fransızca kitapta Sümerlilerin Orta Asya’dan gelmiş olabilecekleri, dillerinin

Türk dillerine benzediğinin yazılı olduğu yerin altını çizmiş ve yanına kocaman eski harflerle “**önemli**” yazmış (*kitap Anıtkabir’de teşhir edilmektedir*). Buna göre Sümerliler de Türk olabilirler düşüncesi ile Atatürk Asuroloji yerine “Bırakın şu Samileri, Sumeroloji adı altında bir bölüm de buraya alınacaktır.” diyor. (*Bunu bana hocam Hans Güstav Güterbock anlatmıştı.*)

Atatürk:
“**Bırakın şu Samileri, Sumeroloji adı altında bir bölüm de buraya alınacaktır.**”

Diğer taraftan Atatürk Hattuşa’da Almanların kazı yaptıklarını, buldukları Hitit tabletlerini oku-

duklarını, Hititlerin Anadolu'nun ortasında 500 yıllık bir devlet kurduklarını öğrenmiş, hatta onlarla ilgili yurt dışında çıkan ilk dergiyi de himayesine almıştı. Anadolu'da 500 yıl hüküm sürdüklerine göre Hititlerin de Türklerle ilişkisi olabilirdi. İşte bu düşünce ile bu programa Hititoloji bölümü de konuldu.

Bunlara arkeoloji ve antropoloji, genel tarih ve coğrafya bölümleri eklenerek yalnız Türk tarihi, dili ve kültürünü araştıracak koca bir kaynaklar programı oluşturulmuştu. Burada çalışacaklara kitaplar gerekti, çalıştığı yerlere gitmeleri gerekcekti, bunlar için para gerekti. Bunun için de sermayesini Atatürk kendi cebinden vererek Dil ve Tarih Kurumlarını kurmuştu.

Bu kadar bölümde ders verecek uzman hocalarımız yoktu. 1930 yıllarında Almanya ve Almanların el koyduğu ülkelerdeki üniversitelerde Yahudi olan ve ailesinde Yahudi bulunan bütün öğretim görevlileri işlerinden atılıyor. Bunlar İsviçre'de bir dernek kuruyorlar ve bu dernek yolu ile kendilerini alabilecek ülkelere başvuruyorlar. Hiçbiri, hatta bir göçmen ülkesi olan Amerika bile, Hitler korkusu ile onları kabul etmiyor.

O arada İsviçre'den Türkiye Cumhuriyeti'ne eğitim danışmanı olarak davet edilmiş Prof. Albert

Malche yolu ile 10 yıllık bir devlet olan Türkiye Cumhuriyetine başvuruyorlar. Bunu duyan Atatürk **“Derhal gelsinler”** diyor. 1933 yılında Almanya ile onlarla ilgili yapılan antlaşmada **“Bundan sonra bu şahıslar ister hapiste, ister sokakta olsun Türk Devletinin memurdurlar. Onların gelmesine Alman Devletinin engel olacağını tahmin etmiyoruz. Eğer engel olmaya kalkılırsa biz nasıl çözümleneceğini biliyoruz”**

Prof. Albert Malche

deniyor. On yıllık bir devletin o günkü Almanya'ya karşı bu tutumu son derece önemli idi. Onlar Türkiye'ye gelmeye başlayınca Alman Hükümeti uyanıyor ve bize **“Onları almayın, size daha iyilerini gönderelim”** diyor ama bizim devlet aldırıyor. Gelenler yalnız canlarını kurtarmak isterken onlara kendi alanlarında istedikleri eğitimi, çalışmayı yapma olanağı sağlıyor. Kitaplık isteniyor alınıyor, laboratuvar isteniyor yapılıyor. İstanbul Üniversitesi Batı düzeyinde bir üniversite oluyor. Ankara'da fakülteler açılıyor.

İşte Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesinin gerekli hoca kadroları da bunlarla dolduruluyor. İlginç olanı bunlar arasında Yahudi olmayan ve Almanya'nın o zamanki idaresini beğenmeyip bize sığınan hocalar da vardı. Bunlardan Türk dili profesörü

Von Gaben, Arkeoloji profesörü Von der Osten'ı sayabiliriz. Aslında bu fakülte bizim için çok lükstü ve işin ilginç yanı dünyada böyle bir fakülte yoktu. Benim Sumerooloji hocam Benno Laandsberger, Hititoloji hocam Hans Gustaw Güterbock idi ve onlarla ölünceye

Prof. Hayriye Erbaş ve "Bir Cumhuriyet Çınarı, Sözlü Tanıklıklarla Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nin 75 Yılı" adlı kitabı

kadar irtibatımız kesilmedi.

Fakülteden 1940 yılında mezun olduktan ve İstanbul Arkeoloji Müzelerine atandıktan sonra bir daha okuluma geri gidemedim. Fakat Fakültede bazı öğrenci hareketlerinin başladığını uzaktan uzağa duyuyordum. Bu beni çok üzüyordu.

ASLINDA BU FAKÜLTE BİZİM İÇİN ÇOK LÜKSTÜ VE İŞİN İLGİNÇ YANI DÜNYADA BÖYLE BİR FAKÜLTE YOKTU.

Ata'mızın açtığı ve aydınlattığı yolda çalışıp, didinecekleri yerde gençlerimiz, ABD ve SSCB arasındaki Soğuk Savaş'ın, ithal hesaplaşması içine çekiliyorlardı.

Fakültede 1940'tan itibaren olan değişiklikleri ve bunların nedenlerini, daha sonra olanlar hakkında

geniş bilgiyi, Fakültenin 75. yılını kutlamak için, Sayın Prof. Hayriye Erbaş'ın büyük bir özveri ve gayretle derlediği "Bir Cumhuriyet Çınarı, Sözlü Tanıklıklarla Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nin 75 Yılı" isimli kitabından öğreniyoruz. Kitap için, o zamana kadar, Fakültede okuyan ve mevki sahibi olan 50 değerli üyenin davet edildiği bir toplantı düzenleyen Sayın Erbaş, benim de aralarında olduğum konuklarla konuşmuş, röportajlar yapmış.

Burada, 1940 yılı ilk mezunlarından (*O zaman hayatta olan Sayın Halil İnalçık, Sayın Nimet Özgüç ve benimle*) 2011 yılı mezunlarına kadar, hemen hepsi mevki sahibi veya öğretim görevlisi olan veya olmuş olan kimselerle yapılan röportajlar sayesinde Fakültede o güne kadar olan değişimi ve kuruluş amacından nasıl saptığını anlayabiliyoruz.

İlk olarak sosyal antropoloji bölümünde "ırkçılık" yapılıyor diye bazı öğrenciler başkaldırıyor. Bu

arada İkinci Cihan Savaşı başlıyor. Bize gelen değerli hocalara karşı çıkanlar yüzünden onlar artık kendilerini kabul eden ülkelere gitmeye başlıyor. Röportajlara göre Fakülte iki yönde takip edilebilir. 1945'e kadar olan süreç ve ardından Demokrat Parti'nin kurulması, çok partili rejime geçilmesi ile başlayan süreç. Bundan sonra sağ-sol çatışmaları ile üniversitelerde başlayan öğrenci hareketleri kuşkusuz DTCF'de sirayet ediyor. Bu yüzden yeni yetişen çok değerli hocalarımız işlerinden atılıyor. İlk kırılma bu yetişmiş değerli hocaların Fakülteden komünist diye uzaklaştırılması ile başlıyor. Bunlar yurdu bırakıp dış ülkelere kaçmak zorunda kalıyor. Fakülte en son bilgilere göre verilen son derece kaliteli eğitim sayesinde bu değerli hocalar Amerika gibi ülkelere memnuniyetle kabul ediliyorlar.

Sağ-sol hareketleri Dil Tarih'teki eğitime fazla zarar vermiyor. Fakülte eğitim son derece demokratik olarak sürüyor. Bu arada yeni bölümler açılıyor.

Konuyla ilgili olarak, Sayın Prof. Hayriye Erbaş'ın "Bir Cumhuriyet Çınarı" kitabındaki söyleşilerden aşağıdaki örnekleri verebiliriz:

Prof. Şerafettin Turan (Sayfa 283) "*Fakülte kuruluş yasası itibarıyla iki fonksiyonu üstlenmiş ve özel bir amaçla kurulmuştu. Birincisi öğretmen yetiştirmek, diğeri de kültürlü bilim adamları yetiştirmek için*" diyor.

Prof. Sekine Karakaş (Sayfa

FAKÜLTEDE EN SON BİLGİLERE GÖRE VERİLEN SON DERECE KALİTELİ EĞİTİM SAYESİNDE BU DEĞERLİ HOCALAR AMERİKA GİBİ ÜLKELERE MEMNUNİYETLE KABUL EDİLİYORLAR.

747) "*Dil Tarih, cumhuriyetin inşası, cumhuriyet değerlerinin gerçekleştirilmesini oluşturacak unsurların ortaya çıkarılması için kurulmuş bir fakültedir. Atatürk öncelikle yurt bilincimizin, tarih bilincimizin, dil bilincimizin gelişmesi için bu fakülteyi kurdu. Bilim insanlarını kendimiz yetiştirelim ülkemiz tarih coğrafyası, ülkede yaşayanların dili, Türk bilim insanları tarafından araştırılsın ortaya konulsun istedi. Buradan mezun olanlar öğretmen olabilsinler istedi*" diyor.

Zümrüt Nahya (Sayfa 785)

"*Atatürk, Türk tarihinin, Türk coğrafyasının, Türk insanının yapısının incelenmesini istediği için kurmuş Dil Tarih'i*" diye vurguluyor kuruluş amacını.

Evrim Erkılıç (Sayfa 859)

"*18 tane farklı bölümün ve yaklaşık 70 tane farklı ana bilim dalının olduğu bir fakülte*" diyerek fakültenin akademik çeşitliliğine vurgu yapıyor.

Kitabın hazırlandığı zamanki dekan Prof. Rahmi Er (Sayfa 819) “DTCF Türkiye’deki siyasal gelişmeleri çok yakından takip eden ve bunları yaşayan ve yaşatan bir fakülte olmuştur. DTCF cumhuriyetin kültür politikasının belirlenmesinde son derece önemli bir rol üstlenmiş ve üstlenmeye de devam ediyor. Bir ulusu yaratmak ancak bir ideoloji etrafında toplamakla mümkün olur. Bunun yolu da tarih ve dil çalışmalarından geçer. DTCF gerek öğrenci sayısı gerek eğitim, öğretim yaptığı program sayısı bakımından yurtiçi ve dışındaki pek çok üniversiteden daha büyük bir fakülte. Bu fakülte 3 fakülteyi sinesinden çıkarabilecek bir fakülte. Yani tarih, filoloji ve güzel sanatlar. Talebe sayısı şu an 9500” diye fakülteyi anlatıyor ve “1940’lı yıllarda ideolojilerden dolayı öğretim üyelerinin maruz kaldığı muamele ve görevlerine son verilmeleri, DTCF tarihinin olumsuz sayfalarıdır” diye ekliyor.

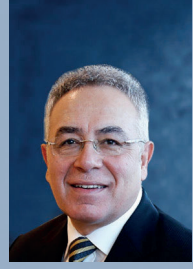
Prof. Melek Delilbaşı kendisiyle yapılan söyleşide (Sayfa 698) DTCF kuruluşu hakkında “700 yıldan fazla hüküm süren bir imparatorluk dağılmış, bir ulus devlet yaratılacak. Tebaa statüsünde olan vatandaşlar hür iradeli, hür düşünceli yurttaşlar haline getirilecek. Bu nasıl olabilir. Bu Türk tarihini, Türk kültürünü, Türk kimliğini tanımakla olabilir. O zamana kadar bunlar bilinmiyordu. Türk tarihi üzerine çalışmalar 19. ve 20. yy başlarında tek tük olarak Batılılar tarafından Türkler hakkında yazıl-

mış olan: Çadında yaşayan kabilelerden oluşan Osmanlı Türkler Bizans sınırına yerleşmiş. Bunlar sarı ırka mensup, medeniyet yoksunudurlar. Bilinenler, yazılanlar buydu. Bu algıyı düzeltmek için Fakültemize yüklenen iki önemli misyon var; biri ulusal, diğeri evrensel” bilgilerini paylaşmıştır.

Evet sevgili okurlar, dünyada eşi benzeri az bulunur bir lider olan Atatürk, yanına yüzyıllarca perişan edilmiş, cahil bırakılmış Anadolu halkını da alarak bir uluslaşma süreci başlatmış, hızla ve kararlılıkla hayata geçirdiği devrimleri sayesinde Türklüğün, ne olduğundan bihaber Anadolu insanı tarafından farkına varılmasını sağlamış ve bunu dünyaya da duyurmuştur. Bu sürecin en önemli kurumlarından birisi olan Dil, Tarih-Coğrafya Fakültesi’ni de bu amaca yönelik kurmuştur. Bu kurumda yetişen bilginler sayesinde genel olarak Türk tarihi, Osmanlı tarihi, Selçuklu tarihi, Anadolu ve Mezopotamya tarihi ve İslam tarihi ile ilgili çok önemli çalışmalar yapılmıştır. Fakülteden yetişmiş arkeologlar Orta Asya’da yaptıkları kazılarda keşfettikleri bulgular ve eserlerle tarihimizi aydınlatmış ve aydınlatmaya devam etmektedirler. Günümüz dil, tarih ve coğrafya araştırmalarının geldiği noktadan baktığımızda ise Anadolu’nun gerçekten de, Ata’nın kendi tabiriyle, “En az 7 bin senelik bir Türk beşiği” olduğu artık gün gibi açıktır.

Ne mutlu Türk’üm diyene!!! •

Promete
Necdet Pamir

Doğu Akdeniz'deki Gelişmeler

Hukuki
Tanımlar
Işığında

Doğu Akdeniz bölgesi ve Kıbrıs adası civarında son yıllarda gerçekleştirilen hidrokarbon keşiflerinin de etkisiyle; giderek artan bir hareketlilik ve gerilim gözlenmektedir. En son gelişme, Türkiye'nin MTA-Oruç Reis arama gemisinin, Türkiye Cumhuriyeti'nin 18 Mart 2019'da ilan ederek BM'e bildirdiği kıta sahanlığı içinde arama yapmak üzere görevlendirilmesi sonrasında yaşanmakta olan süreçtir. »

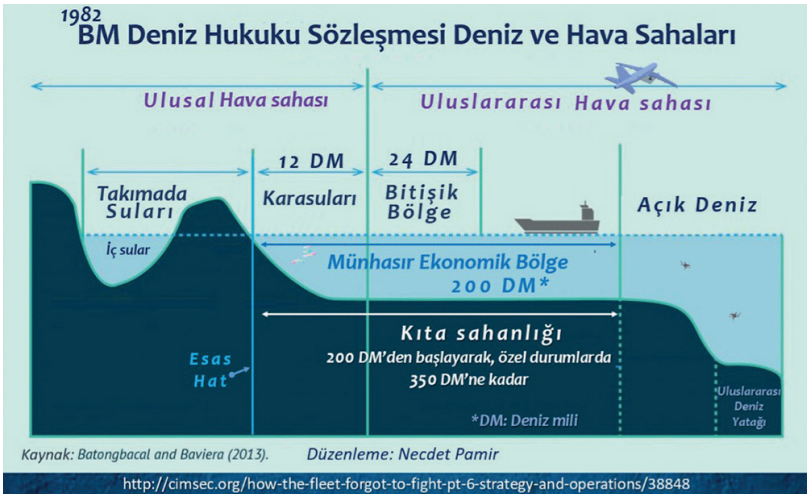

BM Deniz Hukuku Sözleşmesi ve uluslararası hukuk çerçevesinde; Doğu Akdeniz’de, tüm kıyıdaş devletlerle birlikte, Türkiye’nin de Akdeniz kıyılarından başlayarak, açık denize doğru 200 deniz mili (yaklaşık 370 km) içinde; deniz yüzeyinde, su kolonunda ve deniz dibindeki tüm zenginliklerde tartışılmaz hakkı vardır. Dolayısıyla, işin özü budur; gerisi ise Yunan-Rum ikilisinin klasik kışkırtmaları ve AB ülkeleriyle ABD’nin, bu durumda vazife çıkararak söz konusu ikiliye sahip çıkarak, Türkiye’ye “ayar verme” çabalarından ibarettir.

Konuyu en yalın biçimiyle özetleyebilmek ve uluslararası hukuk ve hakkaniyet ilkeleri içinde nesnel olarak açıklayabilmek için, deniz hukukunun bazı temel kavramlarına başvurmakta yarar görülmektedir. Bu kavramların

başlıcaları; Kıta Sahanelığı (KS) ve Münhasır Ekonomik Bölge (MEB) tanımlarıdır. Bunların yanısıra, Türkiye gibi Akdeniz’e bakan en uzun anakara şeridinde sahip ülkeler karşısında, adaların hukuki statüsü de konunun bir diğer önemli boyutudur.

“Deniz hukukuna yazılı bir biçim verme amacıyla yapılan ilk resmi düzenleme (kodifikasyon) girişimi, BM Cemiyeti çerçevesinde, 1930’da yapılmış, ancak (karasularının genişliği konusundaki görüş ayrılıkları nedeniyle) başarısızlıkla sonuçlanmıştır.”¹ Daha sonra 1947, 1958 ve 1974 yıllarında da çeşitli konferanslar toplanmıştır. 1974 yılında Karakas’ta yapılan toplantıyla başlayan 3. Deniz Hukuku Konferansı, 10 Aralık 1982 tarihinde imzaya açılan BM Deniz Hukuku Sözleşmesi (BMDHS)’nin çok sayıda devlet tarafından kabulü ile sonuçlanmıştır. Münhasır Ekonomik

Bölge (MEB) kavramı ve tanımı, uluslararası hukuka, 1982 BMDHS ile girmiştir.”

Kıta Sahanlığı (KS)

BMDHS'nin VI. Bölümü'nde² Kıta Sahanlığı kavramı, etraflıca tanımlanmaktadır. Bu bölümün ilk maddesi olan 76/1 maddesi şöyledir:

“**1-** Sahildar bir devletin kıt'a sahanlığı, karasularının ötesinde kıt'a kenarının dış eşiğine kadar veya bu eşik daha az bir mesafede ise, karasularının ölçülmeye başlandığı esas hatlardan itibaren 200 deniz mili mesafeye olan kısımda, bu devletin kara ülkesinin doğal uzantısının bütünündeki denizaltı alanlarının deniz yatağı ve toprak altlarını içerir.”

KS üzerinde sahildevletinin hakları ise BMDHS'nin 77. Maddesi'nde ayrıntılı olarak tanımlanmaktadır. Maddenin ilgili paragrafları şöyledir:

1- Sahildar devlet, kıt'a sahanlığı üzerinde araştırmada bulunmak ve buranın doğal kaynaklarını işletmek amacı ile egemen haklar kullanır.

2- 1. paragrafta öngörülen haklar şu anlamda münhasırdır ki, sahildevletinin kıt'a sahanlığında araştırmada bulunmadığı veya buranın doğal

kaynaklarını işletmediği takdirde hiç kimse, sahildevletinin açık rızası olmadan bu çeşit faaliyetlere girişemez.

3- Sahildar devletin kıt'a sahanlığı üzerindeki hakları fiili veya nazari işgalden bağımsız olarak mevcut olduğu kadar her türlü açık beyandan da bağımsız olarak mevcuttur.

4- İşbu kısımda öngörülen doğal kaynaklar, deniz yatağı ve toprak altının madensel kaynaklarını ve diğer cansız kaynaklarını ve keza sedanter türden canlı organizmaları; yani

Görüleceği gibi, **devletlerin Kıta Sahanlığı üzerindeki haklarının herhangi bir şarta bağlı olmadığı ve ilan edilmesi gerekmediği belirtilmiştir.**

hasata elverişli duruma geldikleri zaman, deniz yatağında veya bu yatağın altında ya hareketsiz bulunan veyahut da hareketleri deniz yatağı veya toprak altı ile sürekli temasa bağlı olan organizmaları içerir.

Görüleceği gibi, devletlerin KS üzerindeki haklarının herhangi bir şarta bağlı olmadığı ve ilan edilmesi gerekmediği belirtilmiştir. Uluslararası Adalet Divanı da devletlerin bu haklarının (KS), ab inito (başlangıçtan beri) ve ipso facto

(kendiliğinden) olduğunu, 1969 kararında teyit etmiştir. Kıyı devleti, kendi KS’nda her türlü zenginliğin tartışmasız sahibidir.

Sözleşmenin 81. Maddesi ise şöyledir: “Sahildar devletin, hangi amaçla olursa olsun, kıt’a sahanlığı üzerindeki delme faaliyetlerine izin verme ve bu konuda düzenlemelerde bulunma konusunda münhasır hakkı olacaktır.”

Münhasır Ekonomik Bölge (MEB)

MEB ise karasularının ölçülmeğe başlandığı esas hatlardan itibaren 200 deniz mili (yaklaşık 370 km) genişlikteki deniz alanlarının, deniz yatağı ve toprak altı ile üzerindeki suların, canlı ve canlı

ekonomik bölgeye her türlü araç gereç yerleştirme ve orada bilimsel araştırma yapma hakkına sahiptir. Sözleşme ayrıca kıyı devletine, ekolojik denge ve çevreyi koruma yükümlülüğü getirmektedir.³

MEB; KS’ndan farklı olarak, sadece deniz yatağı ve toprak altındaki canlı/cansız zenginlikleri değil, denizdeki canlı ve cansız zenginlikleri de içermektedir.

Adaların Konumu

“Uluslararası hukuk, adalara KS’na sahip olma hakkı tanır. Ancak bu tanıma, adaların sınırlanmama esnasında anakara ülkeleri ile aynı statüde oldukları anlamına gelmemektedir. Ters yöndeki adaların, anakaradaki deniz yetki alanlarına

etkisi ile ilgili olarak; çok sayıda Uluslararası Adalet Divanı, Uluslararası Deniz Hukuku Mahkemesi (ITLOS) ve Uluslararası Hakem Heyeti kararları mevcuttur.

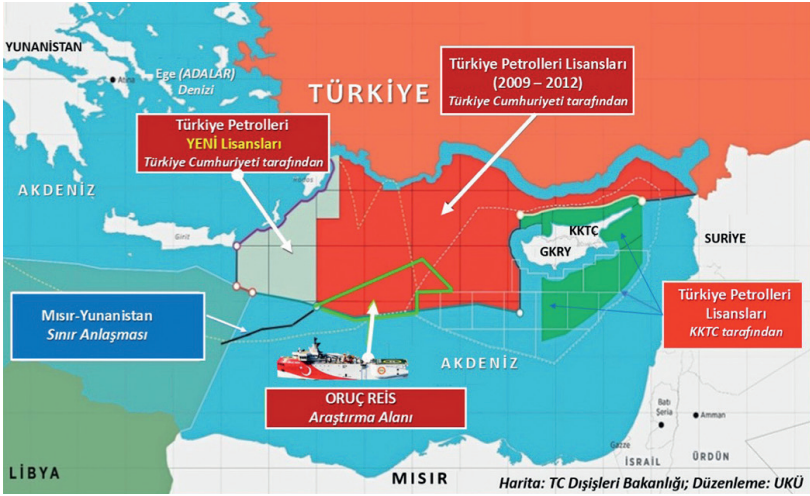
Bu davalarda, mahkemeler ya da hakem heyetleri, ters tarafta yer alan adalara, ya sadece karasuları hakkı tanımlar (yani hiç MEB

Münhasır Ekonomik Bölge;
Kıta Sahanlığından farklı olarak,
sadece deniz yatağı ve toprak altındaki canlı/ cansız zenginlikleri değil, denizdeki canlı ve cansız zenginlikleri de içermektedir.

olmayan kaynakları üzerinde, kıyı devletlerine bazı ekonomik hakların tanınmasını öngören bir kavramdır. MEB, KS kavramını da içermektedir. Egemenlik hakkının doğal bir uzantısı olarak kıyı devleti münhasır

tanımamışlar) ya da sınırlı MEB hakkı vermişlerdir.

Örneğin, Romanya – Ukrayna Davası’nda mahkeme, Ukrayna’ya ait olan ve ortay hattın ters tarafında yer alan Yılan Adası’na, karasuyu

kadar yetki alanı tanımıştır. Kararda, “Ukrayna’ya ait olan Serpent (Yılan) Adası karasuyunun kullanıldığı; sınırlandırmanın, söz konusu adaya karasuyu ötesinde deniz yetki alanı tanımadığı” belirtilmiştir.⁴ AB üyesi olan İspanya ile Fas arasında da benzer bir durum söz konusudur. İki ülke arasındaki sınırlandırmada ters tarafta kalan (Fas’a yakın) İspanyol adalarına (Chafarinas takım adaları), Fas ana karası önünde, karasuları dışında bir deniz yetki alanı tanımamaktadır. Dolayısıyla Yunanistan’ın Meis ve (Türkiye – Yunanistan ortay hattının Türkiye tarafında-ters tarafta yer alan) diğer adalarının eşit MEB’i olduğu iddiası, hukuki ve yaşanan gerçeklerle örtüşmemektedir. Bu anlamsız ve haksız taleplerin, uluslararası hukuk açısından geçerli olmadığı, uygulamalar ve mahkeme kararlarıyla defalarca kanıtlanmıştır.

Ayrıca, uluslararası hukuk

çerçevesinde; Türkiye gibi, Doğu Akdeniz’deki en uzun kıyı şeridine (1870 km) sahip ana karanın, açık denize doğru uzanımı, görece kıyısı son derece sınırlı bir ada (Meis) tarafından kesilemez. Kaldı ki Yunanistan’ın Doğu Akdeniz’e bakan tüm adalarının toplam kıyı uzunluğu 167 km’dir. Dahası, ana karaya 200 mil mesafe içinde yer alan adalara.

Dolayısıyla, Yunanistan ve GKRY’nin hukuka ve hakkaniyete aykırı “maksimalist” taleplerinin hiçbir geçerliliği yoktur.

Türkiye’nin bugüne kadar yürüttüğü tüm arama ve sondaj amaçlı faaliyetler, Türkiye’nin 18 Mart 2019 tarihinde BM Genel Sekreterliği’ne verdiği “Türkiye’nin kıta sahanlığının dış sınırını tanımlayan” mektupta ifade edilen bölgede ve KKTC’nin Kıbrıs adası etrafında, Rumlarla eşit haklara sahip olduğu alanda yürütülmektedir. KKTC’nin “eşit hakları”, 1959 Londra ve

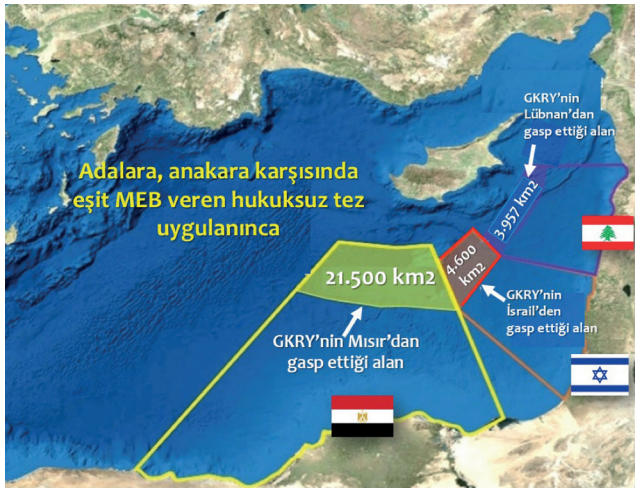
Zürih Anlaşmaları'nın belirlediği Kıbrıs Cumhuriyeti Anayasası'ndan kaynaklanmaktadır. +Türkiye'nin KS ise, BM Genel Sekreterliği'ne verilen mektupta ifade edildiği gibi "Uluslararası hukuka göre, Türkiye'nin kıta sahanlığının dış sınırı, yukarıda zikredilen deniz alanlarında Türkiye ile Mısır arasındaki orta hat (median line) takip edilerek 28 derece doğu boylamının batısındaki bir noktada olacaktır." cümlesinde ifade edilmiştir. Nitekim Libya ile 27 Kasım 2019'da imzalanan "Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Libya Devleti Hükümeti Arasında Akdeniz'de Deniz Yetki Alanlarının Sınırlandırılmasına İlişkin Mutabakat Muhtırası" ile 18 Mart 2019 tarihli belgede yer alan "28 derece doğu boylamının batısına" uzanılmıştır. TPAO da bu mutabakat muhtırasının imzalanmasının ardından, haritada gösterilen bölgede yeni lisans talebinde bulunmuş ve lisans almıştır.

Mısır-Yunanistan MEB Anlaşması

Mısır ile Yunanistan arasında, Türkiye-Libya mutabakatının paniği ile imzalanan anlaşma ise geçerliliği olmayan bir

anlaşmadır. Zira uluslararası hukuka göre, ana karadan (Yunanistan) 200 milden daha az uzaklıktaki adalar MEB üretmezler. Bir diğer ifadeyle, ana karanın MEB alanına dâhillerdir ve ayrıca MEB oluşturamazlar. Emekli Tümamiral Cihat Yayıcı'nın belirttiği gibi "Yunanistan'ın Girit ve Rodos adaları arasında deniz yokmuşçasına düz esas hat çizerek karasuları sınırı oluşturması ve bu hattan itibaren MEB belirlemesi, Türkiye'nin deniz hak ve menfaatleri bakımından asla kabul edilebilir olmadığı gibi, uluslararası deniz hukukuna da aykırıdır ve hukukun ihlalidir. Dolayısıyla Yunanistan-Mısır Deniz Yetki Alanları Sınırlandırma (MEB) Anlaşması geçersizdir."⁵

Diğer yandan, Mısır ile ilişkilerimiz, başta Libya'daki konularımız olmak üzere son derece gergin ise de halen bu ülke

ile "ikinci kanal" görüşmeler sürdürülmektedir. Mısır ve İsrail, Güney Kıbrıs Rum Yönetimi (GKRY) ile MEB Anlaşması imzalamış durumdadır. Oysa Mısır, MEB konusunda Türkiye'nin MEB konusundaki tezine (adalar, ana karanın açık denize uzanımını kesemez) uygun konum alması halinde, 21 bin 500 kilometre kare MEB alanı (GKRY aleyhine) kazanacaktır. Benzer görüşmeler, İsrail ile de sürmektedir. İsrail de benzer nedenle 4 bin 600 km² MEB alanı kazanacaktır. GKRY'nin, Kıbrıs adasının tek sahibi imiş gibi hareket ederek ve uluslararası hukuka aykırı olarak, uzun anakara karşısında adaya da eşit (ortay hat esasına göre) MEB verileceğini iddia eden bu geçersiz tezi ile Lübnan da 3 bin 957 km² alan kaybetmektedir.

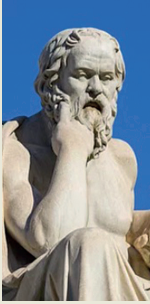
Türkiye'nin bu devletlerle mü-

zakerelerinde bu hususa ağırlık vermesi, son dönemdeki arama ve sondaj faaliyetleri ve Libya ile imzalanan mutabakat ile ülkemiz lehine gelişmekte olan dengeyi tamamen ülkemizden yana çevirecektir. Dış politikamızda; kıyıdaş ülkelerle karşılıklı çıkarlarımızı öne çıkaracak yeni bir yaklaşım, stratejik önem ve kanımca aciliyet taşımaktadır. •

necdetpamirbd@gmail.com

- 1- "Sorular ve Cevaplar ile Münhasır Ekonomik Bölge Kavramı", Dr. Tümamiral Cihat Yaycı
- 2- Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi, BM Enformasyon Merkezi UNIC-Ankara
- 3- BM Deniz Hukuku Sözleşmesi'ne göre Meis Adası'nın statüsü; Prof. Dr. İrfan Kaya Ülger, <https://www.aa.com.tr/tr/analiz/bm-deniz-hukuku-sozlesmesine-gore-meis-adasinin-statusu/1930943>
- 4- "Sorular ve Cevaplar ile Münhasır Ekonomik Bölge Kavramı", Dr. Tümamiral Cihat Yaycı
- 5- Cihat Yaycı'nın Doğu Akdeniz'deki son durum hakkında görüş ve değerlendirmeleri; <https://www.defenceturk.net/cihat-yaycinin-dogu-akdenizdeki-son-durum-hakkinda-gorus-ve-degerlendirmeleri>

Hükümet Sokrates'e borçlu

Yaşadığı dönemde Sokrates'in sıfatlarından biri de "Atina'nın sineği"ydi. Bazı Atinalılara göre kendisi aynı sineklerin atları rahatsız ettiği gibi Atina'yı rahatsız ediyordu... Sürekli sorular sorması ve o dönem için geçerli sayılan bütün kuralları sorgulaması bazılarını zıvanadan çıkarıyor, gençleri yoldan çıkardığı iddia ediliyordu. Sonunda bu tip suçlamalarla yargılandı ve ölüm cezasına çarptırıldı.

Yargılama sırasında Sokrates'e suçları karşılığında nasıl bir cezayı kabul edeceği sorulunca Sokrates "bütün diğer verilecek şeyler saklı kalmak üzere bir de kendisinin bütün harcamalarının ve bakım masraflarının devlet tarafından karşılanmasını" talep etti. Diğer bir deyişle Sokrates'e göre devlet kendisinin mağşını ödemeli ve gıda yardımı yapmalıydı çünkü sorgulaması esasında Atina'ya yapılmış büyük bir kamu hizmetiydi. Şaşırtıcı değil, bu tutumu onun herhangi bir ceza almasını engellemedi. Bir kaç yüz yıl sonra Sokrates adı ölümsüz olacak, kocaman bir heykeli de Atina'nın ortasına "insanlığın en büyük temsilcilerinden biri" olarak dikilecekti.

Satır Arasında
Ömer Dedeoğlu

TOPRAK ANA'NIN,
ANA TANRIÇA'NIN,
ANADOLU
BACILARININ
TOPRAKLARI
BURASI.

Kadınımız

Kökeninde anaerkil bir toplum olan, hayatın her aşamasında eşit olan, kadın-erkek beraber çalışan, üreten, eğlenen, ağlayan yeri geldiğinde omuz omuza savaşıyan, beraber ölen insanların toprakları. Bilinen ilk kadın şair Enheduanna'nın, Büyük Kraliçe Puduhepa'nın, Tanrıça Kibele'nin, Kara Fatma'nın, savaş pilotu Sabiha Gökçen'in toprakları...

“Kutsal Anne”ye, “Ana Tanrıça”ya, “Ma Ana”ya ilk olarak 9000 yıl önce Çatalhöyük'te rastlıyoruz. Doğum, yaşam ve ölüm üzerinde egemen olan anne ve baş ögesi kadın olan bir inanış çıkıyor karşımıza. Daha sonraları Ana Tanrıça güneşle özdeşleşiyor.

A silhouette of a woman is shown from the side, holding a large, patterned fabric aloft with both hands. The fabric is dark and features a light-colored floral or geometric pattern. The background is a dramatic sky at sunset or sunrise, with soft orange and yellow light near the horizon transitioning into a deep blue and purple at the top. The woman's hair is blowing in the wind, and her arms are raised, creating a sense of movement and grace.

Kenger isimli (*Sümerler yurt-
larına Ki. En. Gir veya Ki. En-
gur-Tanrının Ülkesi derlermiş*) bir
Türk boyu olan Sümerlerde ilk
kadın hakları belgesine rastlıyoruz.
Akad istilası ile Sami nüfusun art-
ması yüzünden toplumda kadının
yeri zayıfladığı için İÖ 2300'lerde
Lagaş kralı Urugikina reform yap-
mak zorunda kalıyor. Buna göre
fakir ve dul kadınlar zengin ve
güçlüler tarafından ezilmeyecek,
kadın ve erkek yaptıkları işte aynı
ücreti alacaklardır. Fakat reformcu
kralın ölümünden sonra kadınların
ücreti yine yarım ücrete indiriliyor.
Entelektüel hayatın parçası ve dok-
tor, ebe, sekreter, şair, müzisyen,
sihirbaz, berber, meyhaneci ve do-
kumacı mesleklerinde kadınları da
görüyoruz.

Orta Anadolu'da büyük arkeo-
lojik merkezlerde bulunan belgelere
göre Asur ticaret kolonilerinde
kadınlar da erkekler kadar ticari
işlerin içindelermiş. Kadının ger-
çek özgürlüğüne kavuşması ancak
ekonomik bağımsızlığı ile mümkün
olduğundan, Anadolu kadını bu
çağda da medeni hukuk açısından
erkek ile eşitmiş, yerel adet ve ya-
salar çerçevesinde boşanma hakkı
varmış. »

Buna ek olarak boşanma durumunda sahip olunan mallar taraflara eşit olarak bölünüyormuş. Aynı belgelerde devlet yönetiminde olan saray çevresi kadınları ile bağımsız kadın tüccarların bahsine rastlıyoruz. Bazı şehir devletlerin başında kraliçeler olduğunu ve bu çağda Anadolu kadınının hayatın içinde önemli bir yeri olduğunu anlıyoruz. Eski Hitit Krallığı'nın hemen öncesine denk gelen bu dönemde kadın haklarının genişliği, Anadolu'da tarih öncesi çağlardan beri var olan anaerkil aile yapısını yansıtmaktadır.

HİTİTLER, YENİ VATANLARINDA

ESKİDEN BERİ VAR OLAN, KADINA HAK TANIYAN, KADINI ÖN PLANA ALAN, ANAERKİL AİLE TİPİNİN GELENEKLERİNİ BENİMSEYİP DEVAM ETTİRMİŞLERDİR.

Kafkaslardan geldiği düşünülen ve Anadolu'da karşılaştığı; bilimde ilerlemiş Luviler ve tarımda ilerlemiş Hurriler ile aynı dili konuştuğu için hiç problem yaşamadan kaynaşan ve bu sayede de büyük bir uygarlık inşa edebilen Hititlerde de hukuk karşısında erkek ile eşit bir

kadın var. Orta Anadolu'ya yerleşip bu toprakları yüzyıllarca egemenlikleri altına alan Hititler, yeni vatanlarında eskiden beri var olan, kadına hak tanıyan, kadını ön plana alan, anaerkil aile tipinin geleneklerini benimseyip devam ettirmişlerdir. Hitit kadını hem yönetim hem de dini alanda önemli bir yer tutmuştur. Hitit her ne kadar ataerkil bir yapıya sahip olsa da, koca, ailede tek ve mutlak reis değilmiş ve kadının burada da boşanma özgürlüğü varmış.

Eski Anadolu kadınının, kadın hakları ve özgürlüğü açısından, çağının çok ötesinde olduğu açıktır. Yunan ve Romalılarda kadın aile hayatı içinde kalmış, evinin dışında resmen politika ve devlet işlerine karışmamıştır. Özgürlüğü sınırlıdır. Ortaçağ Avrupa'sının de-rebeylik düzeni içinde de durum aynı olmuştur. Türklerin İslamiyet'i kabul

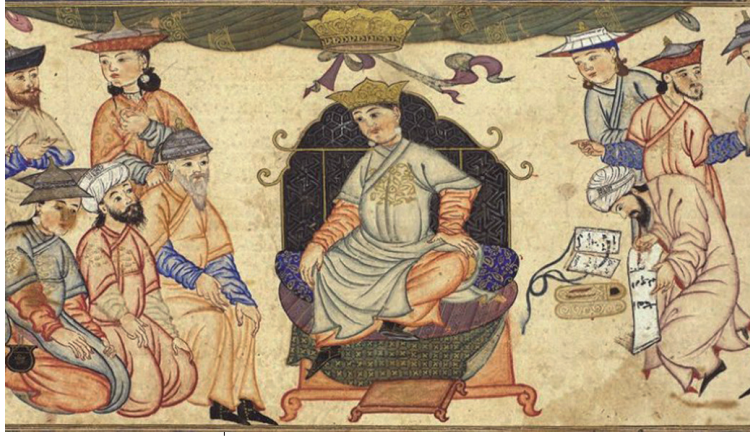

Hitit dönemi kucağında çocuk olan tanrıça heykeli

etmeden önceki dönemlerde Hun, Uygur, Saka ve Oğuzlar'ın (Türkmenler) toplumda kadına yüksek ve değerli bir yer verdiklerini, Hakan'ın yanındaki kraliçeye eşdeğer Hatun'un da eşit yetkileri olduğunu biliyoruz. Anadolu'da ise sırasıyla Bizans İmparatorluğu, Selçuk ve

Osmanlı ege-menliğinde dini devlet düzeni, dinin etkisi ve katı kuralları yüzünden kadın daima toplum ve aile içinde erkeğin gerisinde yer aldığı bir dönem yaşanmıştır. Diğer taraftan Anadolu Selçukluları zamanında

rastladığımız Ahi Teşkilatı'nın kadınlar kolu olan Anadolu Bacıları, Türk kültür ve medeniyetinin, dil ve edebiyatının gelişmesinde, Türk sanat ve ticaret ahlâkının oluşmasında önemli rol oynamıştır. Türkmen kadınlar tarafından kurulan bu teşkilat, günün Anadolu kadınları arasındaki sosyal, ekonomik, kültürel ve hatta askeri faaliyetleri örgütlemiş, eski gelenekleri canlandırarak bağnaz dini otorite karşısında kadının yerini sağlamlaştırmaya çalışmıştır. Alman oryantalist Franz Taescher o günün şartlarında kadınların böyle bir örgütlenmeye gidebileceklerini o kadar imkânsız görmüştür ki "Bacıyan-ı Rum" isminin bir yazım hatası olduğunu ortaya atmıştır.

ANADOLU SELÇUKLULARI ZAMANINDA AHI TEŞKİLATI'NIN KADINLAR KOLU OLAN ANADOLU BACILARI, TÜRK KÜLTÜR VE MEDENİYETİNİN, DİL VE EDEBİYATININ GELİŞMESİNDE, TÜRK SANAT VE TİCARET AHLÂKININ OLUŞMASINDA ÖNEMLİ ROL OYNAMIŞTIR.

Moğollar, Anadolu'yu işgal edip, Selçuklu Devleti Moğol haki-miyetine girince iktidar kendisine direnen Ahi Teşkilatı ile beraber Bacı Teşkilatı'nı da dağıtmış, Sünni dini otorite de bunların aleyhinde kötü propaganda yapıp sapkın gibi göstermeye çalışmıştır. Osmanlı Beyliği de, Batı Anadolu'ya sığınmak zorunda kalan bu sosyal, kültürel, ticari ve siyasi örgütlerin sağlam alt yapısı sayesinde devletleşmeyi başarabilmiştir. Osmanlı'nın da teokratik devlet yapısına yenik düşmesiyle, saraydaki entrikacı Hristiyan şehzade anneleri haricinde kadınlar,

Kurtuluş Savaşı'nda
mermi taşıyan kadınlarımız

sosyal ve ticari hayatın tamamıyla dışına itilmiştir. Son dönemlerinde bir takım reformlar hayata geçirilmeye çalışılsa da Milli Mücadele ve Cumhuriyet dönemine kadar Osmanlı Anadolu'sunda kadın ne yazık ki ikinci planda kalmıştır.

Kurtuluş Savaşı'nda kadınımlar aktif bir rol oynamıştır. Bu sayede de Anadolu Türk'ü Ulu Önder ve silah arkadaşlarının rehberliğinde bu mücadeleden alınırın akıyla çıkmıştır. Ülke işgal altındayken gösteriler ve yürüyüşler düzenleyen kız kardeşlerimiz, silahlı mücadelenin başlaması ile cephe gerisindeki tüm işleri üstlenmişler, sırtlarında yemek ve cephane taşımışlar, hemşirelik yapmışlar ve erkeklerle beraber savaşmışlardır. Kurdukları “Anadolu Kadınları Müdafaa-i Vatan Cemiyeti” ile TBMM'ye örgütlü

KURTULUŞ SAVAŞI'NDA KADINIMIZ AKTİF BİR ROL OYNAMIŞTIR.

destek olmuşlardır. Nihayetinde de Cumhuriyetin ilanı ile Atatürk'ün önderliğinde yüzlerce yıllık zincirlerini kırmışlar ve erkeklerin yanında yeni Türk devletinin kurucu ortakları olmuşlardır.

Bizim topraklarımızda analarımız, eşlerimiz, bacılarımız, nanelerimiz, teyzelerimiz, halalarımız kutsaldır. Elde ettikleri özgürlüğü hem kanlarıyla, hem kendi bileklerinin hakkıyla, hem kendi alınlarının teriyle, hem de iyi evlat yetiştirerek (Zübeyde Ana gibi) elde etmişlerdir. Kadına şiddet, ikinci sınıf insan gibi görmek, eve kapatmaya çalışmak bizlere özgü değildir, Arap çöllerindeki zavallılara özenenler tarafından ithal edilmiştir.

Türk devrimi özünde bir kadın devrimidir. Omurgası da laikliktir.

Türk kadını bugün hayatın her alanında mücadele etmektedir. Cumhuriyetin tapusunda imzası vardır. Bu imza kan ve alın teriyle atılmıştır. Bugün ortalıkta milli ve yerliyi diye gezenlerin dedeleri tekkelerde saklanırken, bizim analarımız cep-hede ölüyordu...

Nüfusunun yarısını eve hapsedmeye çalışan bir toplum ayakta kalamaz, yıkılmaya mahkumdur. Anamıza, bacımıza, kız çocuklarımıza dokunmayın...

“Annem ufukta parlayan bir ışık, dağda dişi bir geyik,

Öğle zamanı bile ışıldayan bir sabah yıldızı,

Annem tanrısal bir yağmur, iyi tohumlar için su,

Turfanda yetişen bir üründür o. Annem turfanda kokan hurma ağacı,

Bir meyve salkımı, bir süslü çelenktir o.” (*)

omerdedeoglubd@gmail.com

Kaynakça:

- (*) Anneye yazılmış bir Sumer-Kenger şiiri
- Uygarlığın kökeni Sumerliler 1&2- M. İlmiye Çığ
- Turkish Woman -Ayşe Cebesoy Sarıalp
- Fatma Bacı ve Bacıyan-ı Rum - Mikail Bayram
- Eski Anadolu'da Kadın - Muhibbe Darga
- Anadolu Kadınının 9000 Yılı - Kültür Bakanlığı Derlemesi
- Luvya Cilt 2 – Sefa Taşkın

Türk kadınının yeri ve görevleri

Kadınlarımızın her millette olduğu gibi, bizim milletimiz için de ne kadar yüksek önemi olduğunu söylemeğe gerek yoktur. Bizim milletimizde kadın, eskiden bu önemi, gerçekten en yüksek derecede kazanmıştır. Büyük atalarımız ve onların anaları, tarihin, olayların tanıklığıyla kanıtlamıştır ki, cidden yüksek erdemler göstermişlerdir. Burada birçok noktalardan sayabileceğimiz o erdemlerin en büyüğü ve en önemlisi, değerli evlâtlar yetiştirmeleriydi. Gerçekten, Türk milletinin bütün dünyada, yalnız Asya'da değil Avrupa'da dahi büyük ezici kudret göstermiş olması, çok parlak hareketler yapmış bulunması, hep öyle değerli anaların erdemli evlâtlar yetiştirmesi ve daha beşikten çocuklarının ruhuna mertlik ve erdem aşılması sayesinde idi. Şunu söylemek istiyorum ki, kadınlarımızın genel görevlerde üzerlerine düşen paylardan başka kendileri için en önemli, en hayırlı, en erdemli bir görevleri de iyi anne olmaktır.

Zaman ilerledikçe, bilim geliştikçe, uygarlık dev adımlarıyla yürüdükçe, yaşamın, yüzyılın bugünkü gereklerine göre evlât yetiştirmenin güçlüklerini biliyoruz. Anaların, bugünkü evlâtlarına vereceği eğitim eski dönemlerdeki gibi basit değildir. Bugünün anaları için, gerekli özellikler taşıyan evlat yetiştirmek, evlatlarını bugünkü yaşam için faal bir unsur haline koymak, pek çok yüksek özelliği kişiliklerinde taşımalarına bağlıdır. Bu sebeple kadınlarımız, hattâ erkeklerden daha çok aydın, daha çok verimli, daha fazla bilgili olmak zorundadırlar. Eğer gerçekten milletin anası olmak istiyorlarsa böyle olmalıdırlar.

1928 (Atatürk'ün S.D. II, s. 151-152)

Evrensel Bakış Açısı

Gurbüz Evren

Şamanizm ve Adetlerimiz

Tek Tanrılı dinler ortaya çıkmadan önce insanların çok farklı inançları vardı. Milletler, halklar, kavimler geçtikleri yeni dinlere, kültürlerinden, eski inançlarından kaynaklanan adet ve göreneklerini de taşımışlardır.

Konuya, ünlü Macar tarihçi Laszlo Rasonyi'nin (1899-1984) "*Dünya tarihinde, Türklüğün İslâm'ı seçişi kadar başta önemsiz görünen, ama sonuçta etkisi büyük olan başka bir olay gösterilmez*" sözlerini anımsatarak başlayalım. Rasonyi haklıdır, Türklerin İslâmiyet'i kabulü, sonuçları nedeniyle sadece bizim değil, dünya

tarihinin de en önemli olaylarından biridir. Çünkü Türkler sayesinde İslam coğrafyası büyümüş, dünyadaki dengeler, yansımaları günümüze kadar uzanacak şekilde değişmiştir. Ama şurası kesin, Türklerin İslam anlayışı, Farslar ve Araplarla aynı değildir. Çünkü Türkler eski inançlarından sayısız âdeti İslam'a taşımışlardır. »

Bu durum, ülkemizdeki bazı kesimlerin toplumu Araplaştırma çabalarına rağmen bir gerçek olarak önümüzde durmaktadır.

Bu yazıda, Türklerin İslam'ı nasıl yorumladıkları ve yeni dini nasıl uyguladıklarını ele almayacağım.

Amacım, yazı dizisi boyunca Türklerin önceki inanışları olup olmadığı konusunda tartışmalar yaşanan Şamanizm'den İslam'a aktardıklarını, günlük yaşantımızdan örnekler vererek anlatmak. Bunun için de önce Şamanizm hakkındaki bilgileri paylaşacağım.

Bir din veya inançtan ayrılarak, başka dine geçmek kolay ve hızla gelişen bir olay olmadığı

gibi çok uzun bir süreçtir. Genel görüş, Türklerin İslamiyet'e geçişinin 300 yılda tamamlandığı yönündedir. Dolayısıyla bıçakla kesilir gibi bir değişim olmadığı için adetlerin, gelenek göreneklerin silkelenip atılması söz konusu değildir.

Türklerin İslam'la tanışmaları Emevilerin Buhara kentini 681 yılında ele geçirmeleriyle başlar, özellikle de, Kuteybe bin Müslim'in

Türklerin İslam'la tanışmaları Emevilerin Buhara kentini 681 yılında ele geçirmeleriyle başlar ve özellikle de, Kuteybe bin Müslim'in Horâsân Valisi olarak atanmasıyla yoğunlaşır.

Horâsân Valisi olarak atanmasıyla yoğunlaşır. Buhara birçok kez el değiştirirse de, 709 yılında Kuteybe tarafından geri alındı. Kentte ilk mescit 712-713 yıllarında inşa edildi. Bu mescit Cuma namazları için planlanmıştı. Halkın İslam dine ilgi göstermesini ve mescide gelmesini sağlamak için ise ilginç

bir yöntemle başvurulmuştu. Cuma namazına gelecek fakirlere 2 dirhem dağıtılmaya başlanmıştı.

Kuteybe sonrasında

gelen valiler de, Türklerin yurtlarına seferler düzenlediler, savaşlar yapıldı. Emevi Devleti'nin yıkılıp yerine Abbasilerin gelmesiyle Türklerle savaş ve çatışmalar devam etti. Ama Abbasi Halifesi Mansur, 754 yılından itibaren Türklerin savaşçı yanlarının güçlü olduğunu söyleyerek, belli bir ücret karşılığında onları askerlik hizmetine aldı. Bunların arasından Bağdat'ta Halifelik

muhafızlığına getirilenlerin ise İslam'ı seçen ilk Türkler olduğu düşünülmektedir. Türklerin savaşlarda ne denli etkili olduğu görülünce, zaman içinde yenileri de muhafız olarak alınıp, o dönemdeki İslam coğrafyasının sınırlarına yerleştirildiler. Bir süre sonra da, Bizans'a karşı yapılan seferlerde yer aldılar.

Karahanlı Devleti ise tarihte bir ilke imza atmıştır. Karahanlı Satuk Buğra Han'ın 9. yüzyılda İslamiyet'i benimsediğini duyurması, Asya'daki Türkler için dönüm noktalarından biridir. Satuk Buğra Han, Kaşgar ve Atbaşı gibi iki önemli merkezi İslamlaştırdı. Bu

da Karahanlı topraklarında İslam dininin yayılmasının yolunu açtı. Bir süre sonra da, Uygurlar hızla Müslümanlaştılar. Ama daha önceki yıllarda Karluklular, Hazar Türklerinin bir bölümü ilk Müslüman olan Türk topluluklarıdır.

Tüm bu karşılaşmalar ve gelişmeler Türklerin Müslümanlarla

ilişkilerini yoğunlaştırdı ve İslam'a kitleler halinde geçişlerinin önünü açtı.

Süreç, 11, 13 ve 15. yüzyıllarda da devam etti. Ancak buraya kadar başlıklar halinde verdiğim gelişmelere bakıldığında, "Türkler kılıç zoruyla Müslüman oldu" iddiasının gerçeklere uymadığı anlaşılmaktadır.

Burada bir konuyu daha açıklığa kavuşturmakta yarar var. Talas Meydan

Talas Meydan Savaşı, bazı kaynaklar tarafından Türklerin İslam dinine geçişini sağlayan olay olarak gösterilir.

Savaşı, bazı kaynaklar tarafından Türklerin İslam dinine geçişini sağlayan olay olarak gösterilir. Kimileri de, Arapların Türkleri kitleler haline katlettiği savaş olarak aktarır. Özellikle sosyal medyada yayılan bu kirli bilgiler maalesef ilgi görür. Oysa bugün Kırgı-

zistan toprakları içinde kalan Talas bölgesinde 751 yılında Araplar ile Çinliler arasında yaşanan bu savaşta Türkler de katılmıştır. Daha Müslüman olmamış bazı Türk toplulukları Çinlilerin ilerleyişini durdurmak için Araplara destek vermişlerdir. Araplar da, Türkler sayesinde bu önemli savaşı kazanmıştır.

Orta Asya'da, Baykal Gölü'nden Kırım'a, Sibiryaya bozkırlarından Maveraünnehir ve İpek Yolu'na kadar uzanan coğrafyada yaşayan Türklerin kontrolü, Göktürkler'in elindeydi. Tüm Türklerin kağanı sayılan İlig Kağan ise kutsal dağ Ötüken'de oturuyordu. Yeri gelmişken hatırlatalım, Türklerle göre dağlar Tanrı makamıdır. Yüksek dağ tepelerinin göklere yakın bulunması, onları bu inanca yöneltmişti. Türkler için Altay da kutlu dağdır.

dan cennete gitme hakkına sahipti. Kağan, Tanrı'nın Türkler için düştüğü iyi işleri yapmakla görevliydi. Bunu başaramayan kağanların elindeki kut yani mutluluğun alındığı inancı egemendi. Türkler bu tür kağanlar için Kut'lu değil, değilmiş diyerek görevinin sonlandırılmasını sağlıyordu.

İşte tam da burada, "Şamanizm nedir ve Türklerin dini midir?" Sorusuna geçelim. Eski inanç sistemi olarak Şamanizm ata ruhlarına ve

Kağanların, Gök Tanrı tarafından yeryüzündeki işlerini düzenlemesi, Türk milletinin refahı, mutluluğu için gönderildiğine inanılıyordu. Kağan'ın elinde Kut yani mutluluk vardı ve bunu Türkler için kullanıyordu. Gökte olduğuna ve "Tengri" denilen tanrıya inanılıyordu. Tengri ayrıca sadece Türklerin öz tanrısıydı. İşte bu nedenle de, Türkler ölünce doğru-

Eski inanç sistemi olarak Şamanizm ata ruhlarına ve doğa varlıklarına tapınmaya dayanmaktadır.

doğa varlıklarına tapınmaya dayanmaktadır. Çin kaynaklarına göre, önce Orta Asya Türkleri arasında ortaya çıkan Şamanlık daha sonra da diğer Türk boyları arasında yayılmıştır. Ama Şamanizm sadece

Türklerin değil Moğolların ve Asya göçebelerinin de eski dinidir.

Bu inanca göre, gökyüzünde iyilik tanrıları, yeraltında ise kötülük

tanrıları vardır, Şamanizm’de ayrıca güneşte, ayda, suda, ağaçta, ateşte ve dağda uyuyan ruhların bulunduğu inanılır. İyi ruha "Ülgen", kötü ruha "Erlık" adı verilir. "Ülgen" in özelliği ise iyi ruhların başında bulunması ve onlara emir veren bir tanrı olmasıdır. Bu en büyük ruh göklerde yaşamaktadır ve güneşi, ayı, yıldızları, insanları, ovaları, ateşi, yeri yaratmıştır. Dünyanın düzenini kurmuştur.

Hastalık, ölüm ve tüm kötülüklerin kaynağı ise kötü ruhlardır. Burada bilinmesi gereken bir konu da cennet ve cehennem kavramlarıdır. Ölümden sonraki hayatta iyi insanlar mükâfatlandırılır ve Gök Tengri Ülgen’in yanına "Uçmağ" a, yani Cennete alınır. Kötü insanlar ise yeraltı Tengrisi Erlık’in yanına kötü ruhların karanlıklar âlemine yani Cehenneme gönderilirler. İşte bu öğretilerden hareketle bazı kesimler Türklerdeki Tengri anlayışının Şamanlıkla ilişkisi olmadığına vurgu yaparlar. Gök Tanrı’ya inanan Türklerin tek tanrılı olduğu tezine ağırlık vermeye çalışılır. Aslında Tengri ve Şamanizm konuşulurken bu çelişkiler sıklıkla gündeme gelmektedir. Yazı dizisi boyunca da bu çelişkileri gözlemleyeceksiniz. Ama açıkça görülen bir gerçek var ki, Şamanizm ile Tengricilik iç içe geçmiştir. Büyük benzerlikler göstermektedir. Bu, Antik Yunan mitolojisindeki Zeus’un durumuna

Açıkça görülen bir gerçek var ki, Şamanizm ile Tengricilik iç içe geçmiştir.

benzer. Zeus, göğe yükselen Olympus Dağı’nda oturur ve tanrıların tanrısıdır. Gök Tanrı da diğer tüm tanrılar ve ruhların üstünde, yaratıcı özelliği olan tanrıdır.

Şaman inancının en önemli öğretilerinden biri, insan türünün sonsuz bir şekilde devam edeceği-dür. Buna Atalar Kültü denir. Çünkü bu inanca sahip bir kişi kendini baba, dede ve atalarına ait bir hayatın devamı olarak kabul etmekte-

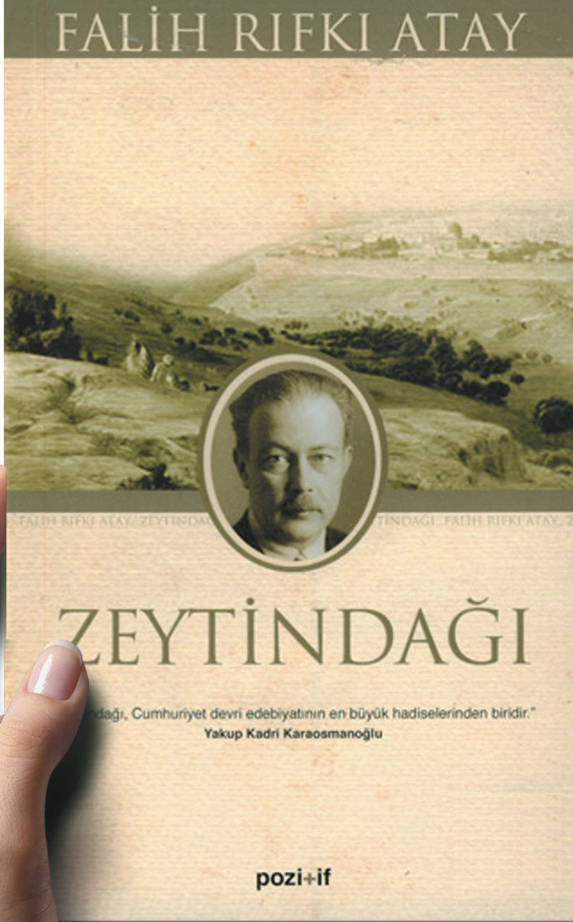
dir. Dolayısıyla bu kişi geleceğini kendinden sonraki nesillerde görmektedir. Varoluş nedeni, çocuk ve torunlarına toplumun en iyi yanlarını öğretmek için yetiştirmektedir.

Bazı araştırmacılar, Şaman inancının kökenini Budizm’e dayandırır ve güneyde ortaya çıkarak Kuzey Asya’ya yayıldığını savunur. Bir dönem Türklerin de dini olan Budizm, Türkçede Burkhan’ cılık yani Burhanizm olarak adlandırılır. Bur Geyik Han Kral anlamındadır. Bir grup araştırmacı da, Orta Asya’daki Türk toplulukları tarafından benimsenen Şaman inancının Lamacılık adıyla da bilinen Budist inancın yayılmasıyla ortaya çıktığını belirtirler. Buradan hareketle Şaman kelimesinin Budist kökenle bağlantısını kanıtlamaya çalışırlar.

Bu derin hassas konuya gelecek ay devam edeceğim. •

gurbuzevrenbd@gmail.com

Zeytindağı, insanın kanını donduran tarihi bir süreci "bir imparatorluğun çöküşünü" o zamana göre en duru Türkçeyle karşımıza getiriyor. Kitapta Mehmetçğin Yemen'de, Aden'de, Kanal'da, Gazze'de, Arap Çölleri'nde nasıl kırıldığını, yenilgiden sonra bir vagon dolusu "mecidiye altını" nasıl bıraktığımızı hayretler içerisinde okuyacaksınız. Cemal Paşa'nın emir subayı olarak, o günlerde en yakınında olan Falih Rifki, Zeytindağı kitabıyla tarihimize bir ibret belgesi bırakırken, her biri destan olabilecek, askerin günlükleri ve adeta kumar masasında kaybedilen Ahmetlerin, Mehmetlerin hikayeleri tüylerinizi ürpertecek. Bu kitabı okumak adeta bir borçtur ve bir vazifedir. *Behçet Kemal Çağlar*

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

Kültür ve Sanat Dünyasından

Dr. Tekin Özerdem

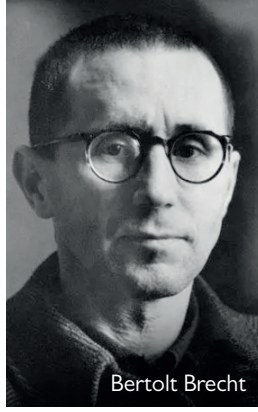
Arturo Ui...

Arturo Ui, Bertolt Brecht'in yarattığı bir oyun kahramanının adı.

Bertolt Brecht de 20. yüzyılın ilk yarısının Alman şiiri ve tiyatrosunun önde gelen düşünür ve sanatçısı.^[1] Tiyatro sanatına farklı ve çağdaş bir nitelik kazandıran bir öncü. »

Edebi metinlerin, özellikle de tiyatronun bir işe yaraması gerektiğine, toplumsal yapının ancak saydamlaştırılarak değiştirilebileceğine inanan bir sanatçı Bertolt Brecht. Epik tiyatro anlayışı ile yazıp sahnelediği eserleri ile bunu başarmak için çabaladı. Epik tiyatro, seyirciyi olabildiğince oyunun dışında tutan, sahnede geçenlerin bir oyun olduğunu sürekli olarak duyumsatan ve seyirciyi oyuna bir gözlemci olarak katan bir tiyatro anlayışı. Seyirciyi inandırmak, uygulandırmak yerine düşündürmeye yönelten göstermecî bir yöntem.

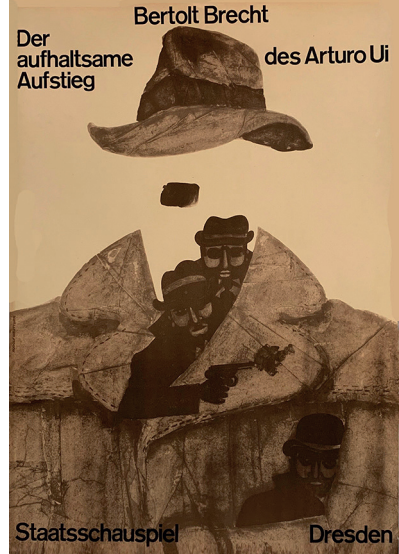
Bertolt Brecht

dikten sonra dünya çapında üne ulaşan, gençlik yıllarından başlayarak faşizm karşıtı olan Bertolt Brecht, 1933 yılında Hitler'in iktidara gelmesiyle Tedbir (Die Maßnahme) adlı oyunu polis tarafından yasaklanıp vatana ihanetten yargılanmış; kitapları Naziler tarafından yakılmış, Reichstag

Yangını^[2] sonrasında da ailesi ve arkadaşları ile birlikte Berlin'i terk etmek zorunda kalmış. Çekoslovakya, Avusturya, İsviçre, Fransa, Danimarka, İsveç, Sovyetler Birliği, Finlandiya ve Amerika Birleşik

Bertolt Brecht, kendisini komünist olarak tanımlamasına karşın düşünceleri uyuşmadığı için hiçbir zaman Alman Komünist Partisi'ne üye olmamakla beraber Marksist ve hümanist / insanın mutluluğunu önceleyen bir anlayışla yazdı şiirleri ile oyunlarını. Batı'da büyük yankılar uyandıran eserleri de Doğu Berlin ve Polonya hariç Sovyetler Birliği'ne dâhil ülkelerde sahnelenmedi. Nedeni de eserlerinin sorgulayıcı ve diyalektik düşünme temelli; kavramlar arasındaki karşıtlık ilişkisinden yola çıkılarak doğruya varan süreçlerin açığa çıkarılmasını amaçlıyor olmasıydı.

Üç Kuruşluk Opera adlı eseri 1928 yılında Berlin'de sahnelen-

Bertolt Brecht'in Arturo Ui'nin Önlenebilir Yükselişi / Der aufhaltsame Aufstieg des Arturo Ui adlı oyununun afişi

Devletleri'nde geçen sürgün yılları ve yaşamı boyunca da hiç ödün vermemiş. Alman halkının bir kurtarıcı olarak sığındığı Hitler'in nasıl başa geçtiğini de kendine özgü diyalektik üslubu ile Arturo Ui'nin Önlenebilir Yükselişi / Der aufhaltsame Aufstieg des Arturo Ui adlı oyunu ile sahneye taşımış.

Asaf Çiyiltepe'nin sahneye koyduğu Arturo Ui'nin Önlenebilir Yükselişi adlı oyundan bir sahne

I. Dünya Savaşı sonrasında çıkan 1929 Dünya Ekonomik Bunalımı sürecinde büyük şirketlerin arasındaki çıkar savaşına katkıda bulunmakla suçlanıp yargılanan bir Belediye Başkanı'nın aklanabilmek için iş birliği yaptığı gangster çetesi lideri Arturo Ui'nin nasıl bir sömürü çarkı oluşturduğunu; karanlık ilişkilerle bir ülkenin kaderini nasıl değiştirebildiğini anlatan bu oyun, ilk kez 1965-66 sezonunda Ankara Sanat Tiyatrosu'nda^[3] Sevgi ve Başar Sabuncu'nun

çevirisi ile sahnelendi. Genco Erkal da Asaf Çiyiltepe'nin sahneye koyduğu bu oyundaki Hitler'i simgeleyen Arturo Ui'deki üstün başarısı ile ünlendi.

Brecht, II. Dünya Savaşı sırasında, 1941 yılında yazdığı bu anti-faşist oyununda Hitler'in iktidara yürüyüş öyküsü ile İtalyan asıllı

Chicago'lu mafya lideri Al Capone'un güçlenerek yükselişi ile 1932-1933 yıllarında Hitler'in iktidara gelişini tarihsel bir paralellik kurarak sergilemiş. Çünkü, Hitler de I. Dünya Savaşı sonrasında Almanya'yı da kasıp kavuran Büyük Ekonomik Buhran sırasında etkileyici kişiliği, konuşma becerisi ile alt ve orta tabakanın ekonomik beklentilerine yönelik vaatleri, büyük şirketlerin desteği; milliyetçi, Yahudi karşıtı, yerine göre sosyalist, komünist ve anti-kapitalist söylemlerle iktidarı ele geçirmiş. 1 Eylül

1939 günü Polonya'yı işgali ile başlattığı II. Dünya Savaşı ile sadece ülkesini mahvetmekle kalmamış, bütün dünyayı felakete sürüklemiş.

“Büyük politik suçlular tamamen teşhir edilmeli ve güllüncüklerinin esas gösterilmelidir. Aslında bunlar büyük politik suçlular değil, büyük suçlu politikacılarıdır. Bu da tamamen başka bir şeydir,” diyen

Bertolt Brecht; Arturo Ui'nin Önlenebilir Yükselişi ile küçük burjuva romantizminin mafya liderleri ve benzeri yasa dışı kişilere duyduğu büyük saygıyı (!) kırmaya çalışmış. Oyunda, Nazi Partisi ve Hitler, Chicagolu ganster Arturo Ui ve adamları, karnabahar tröstü ve

Yapılması gereken, şapkeyi önümüze koyup düşünmek; bir kurtarıcı beklemekten vazgeçip demokrasiden, adaletten, eşitlikten yana bir dünya ve yaşam için harekete geçmek.

tröstün patronları, Hitler'le ilişki kuran büyük Alman patronlarının, Belediye Başkanı Dogsborough ise 1933 yılında Hitler'i Şansölye / Başbakan olarak atayan Almanya Cumhurbaşkanı Paul von Hindenburg'un iz düşümleri olarak çıkarlar seyircinin karşısına.

Brecht, yaşamı boyunca şiirleri ve tiyatro oyunları ile faşizmle mücadele etmiş, halktan, demokrasi, barış ve kardeşlikten yana olan; emperyalist savaşılar karşı çıkmış,

zengin bir aileden gelmesine karşın kendisini halktan biri olarak görmüş bir düşün insanı ve sanatçı olarak halen güncelliğini koruyor. Çünkü bugün insanlık vahşi kapitalizmin zulmü yetmezmiş gibi Corona-19 virüsünün neden olduğu,1929 Dünya Ekonomik Buhranı'ndan daha büyük,

günlük sıradan, alışılmış politikalarla aşılması mümkün olmayan bir buhrana sürüklenme tehlikesi ile karşı karşıya. Yapılması gereken, şapkeyi önümüze koyup düşünmek; bir kurtarıcı beklemekten vazgeçip demokrasiden, adaletten, eşitlikten yana bir dünya ve yaşam için harekete geçmek. Küçük çıkarlar

peşinden koşmayı bırakıp toplumun çıkarlarını öncelemek. Bunun başka bir yolu yok. "Yazıklar olsun kurtarıcı bekleyenlere!" diyen Bertolt Brecht'e kulak vermek gerek. •

tekinozertembd@gmail.com

[1] Bertolt Brecht, (1898 -1956)

[2]Reichstag Yangını, Hitler'in sebep gösterip ülkede düzeni sağlamak adına Alman parlamentosunun toplandığı Reichstag binasında 27 Şubat 1933 akşamı çıkarılmış olan yangındır.

[3] Ankara Sanat Tiyatrosu,1963 yılında, Ankara'da Asaf Çiyiltepe öncülüğünde kurulmuş olan, Hitler Rejiminin Korku ve Sefaleti oyununu sahnelerken Ankara Sıkıyönetim Kumandanlığı'nın 4 Nisan 1972 tarihli bildirimini ile kapatılan; 1974 yılında yeniden açıldıktan sonra günümüzde de çalışmalarını sürdüren Ankara'nın ikinci özel tiyatrosudur.

“Ancak hatalarını kabul edenler, affedilmeye layık olurlar. Çünkü bunlar hatalarını anlamış, pişman olmuş, bir daha aynı hatayı istememeye karar vermiş kimselerdir. Fakat suçlarını saptırmaya ve savunmaya kalkışanlar aynı yolda devam edecekler demektir ki, bunları hoş görüp affetmek kesinlikle uygun değildir.” (1925)

M. Kemal Atatürk

Bilginizi Denetleyin

1-Aşağıdakilerden hangisi kötümser, karamsar anlamına gelir?
a-Optimist
b-Pesimist
c-Relivist
d-Sepelik

2-Maden parlaklığı verilmiş deriye ne ad verilir?
a-Füme b-Zik
c-Car d-Lame

3-Gazetecilikte,kağıt üzerinde bir kesici alet yardımı ile sayfa düzenleme işine ne ad verilir?
a-Mizanpaj
b-Rotatif
c-Kartonpiyer
d-Rölatif

4-“Çayda Çıra” oyunu hangi ilimize ait bir oyundur?
a-Diyarbakır
b-Elazığ
c-Erzurum
d-Malatya

5-“Cooper” testi hangi alanda uygulanır?
a-Bir alaşımdaki bakır oranını bulmakta
b-Metallerin ısı iletimini ölçmekte
c-Havanın nem oranını ölçmekte
d-Sporla uğraşanların dayanıklılığını ölçmekte

6-“Katre” ne demektir?
a-Damla b-Kavuşmak
c-Hissetmek d-Görmek

7-“Celsius” kütüphanesi hangi antik kenttedir?
a-Efes b-Likya
c-Milet d-Çatalhöyük

8-Aşağıdakilerden hangisi vücudumuzda bulunan bir sistem değildir?
a-Yürüme sistemi
b-Üreme sistemi
c-Boşaltım sistemi
d-Solunum sistemi

9-Atom bombası ilk nerede denenmiştir?
a-Japonya
b-Meksika
c-İrak
d-ABD

10-Anne sütünde aşağıdakilerden hangisi bulunmaz?
a-Protein
b-Kalsiyum
c-Kazein
d-Demir

11-Aşağıdaki maddelerden hangisi “mum” yapımında kullanılır?
a-Ökseotu
b-Çıra
c-Parafin
d-Serafin

12-Aşağıdakilerden hangisi camın ana maddesidir?
a-Silisyum
b-Demir
c-Plastik
d-Brom

Organik Düşünceler

Necef Uğurlu

Hepimize
çocukluğumuzdan
itibaren öğretilen kurallar
vardır. Fakat kurallarla
mücadelemiz yalnızca
çocukluğumuzla sınırlı
kalmaz, bu kurallara
yaşamlarımızın değişik
dönemlerinde yenileri de
eklenir.

KURAL

HOLLY

“**B**üyüklerine karşılık verme”, “Yatmadan önce dişlerini fırçala”, “Terli terli soğuk su içme”, “Sakin yabancıların verdiği bir şeyi kabul etme” gibi ebeveyn kurallarının yerini, işyerimizdeki kurallar ve/veya eşimizin kuralları alır.

Kurallar ve yasaklar kardeşdir. Kurallarla yaşamak zordur. Fakat kuşkusuz kurallar olmadan da... Kurallarla ne yapacağını insanlık bilemedi tarih boyunca; benim bilemem olanak dışı! Fakat bildiğim bir şey varsa, o da kuralları çiğnemektir. Anarşist değilim ama kuralların

yanından sıyrıp geçmenin de tadı bir başkadır.

20. yüzyılda Hollywood’a bir yıldız olma hayaliyle gelen gençlerin uymaları gereken kurallar ise “Böyle şöhret, servet olmaz olsun” dedirten türden. Bazıları ise yoktan var edilen imajlarına yapılan yatırımlar olduğu düşünülürse, hak verebileceğimiz kurallar.

Gencecik film yıldızı adaylarının kontratla bağlanmaya can attığı zaten 5 stüdyo olduğunu düşünürsek, hayatlarını ve profesyonel »

LARIYLA

WOOD

yaşamlarını ipotek altına alan kural-lara uymayı peşinen kabul ettikleri görülmüyor. Para ve şöhret karşılığı bu sözleşmelerin esiri olmaya razı geliyorlar. Bu eski stüdyoların, yıldızlarının kimlerle flört edip evlenebileceğine, hangi filmlerde oynayacağına karar verme hakkı var. Kiloları, dış görünüşleri de kontrol altında...

Archibald Leach, sonradan adını Cary Grant olarak değiştirmiş

Jennifer Aniston'un adı gerçekte *Jennifer Linn Anastassakis*, Tony Curtis olarak bildiğimiz ünlü aktörün asıl adıyla *Bernard Herschel Schwarts*

Tony Curtis aslında Bernard Herschel Schwarts...

Ünlü film yıldızlarının uymak zorunda oldukları kurallar dünyasında biraz gezinelim. Hollywood deyince imaj her şey demek. Oluşturdukları yıldızlar, gerçekte olduklarından çok farklı imajlar zaten. Dolayısıyla bir aktörün imajını bozacak ilişkisi ya da davranışı görüldüğü takdirde stüdyo kontratı tek tarafı iptal yetkisine sahip, hatta ömür boyu yasaklayabiliyor. Yeni Hollywood yıldızlarını salaş kıyafetlerle halkın arasında görebiliyoruz ama eskiden hepsi makyajlı

ve kılık kıyafet yerinde dolaşmak zorundaymışlar.

Stüdyo, kontratlarına dayanarak yıldız adaylarının isimlerini de değiştirebiliyor; ki bu kural hâlâ devam etmekte görünüyor. Örneğin asıl ismi Jennifer Linn Anastassakis iken Jennifer Aniston olması gibi.

Ancak bu isim değişiklikleri aktörlerin rızasıyla, menajerlerinin tavsiyeleriyle oluyormuş artık; eskisi gibi metazori değil. Archibald Leach olan adının Cary Grant'a çeviren ünlü aktör yeni ismiyle, İngiliz kimliğinden yepyeni bir Hollywood kimliğine geçiş yapmış böylece.

Louis B. Mayer, Hedwig Eva Kiesler ile önce imzaladığı kontratta kadına Barbara La Marr ismini veriyor, sonra beğenmiyor ve Hedy Lamarr ismini koyuyor. Lucille Fay LeSueur'un isim değişikliği ise MGM'in 1.000 dolar ödüllü halkın

bu star adayına isim bulması yarışmasına dönüyor. Kazanan isim Joan Crawford oluyor. Kadın-çağız soyadını ömrü boyunca sevememiş.

Stüdyolar uzun bir süre kadın yıldızların pantolon giymelerini de uygun görmemişler. Bu kurala ilk baş kaldıran Katharine Hepburn olmuş. Tabii şöhret olduktan

sonra ve yeteneğine güvenerek baş kaldırmış. Günlük hayatında da makyajlı gezme kuralını çiğneyen Katharine Hepburn'un bu tavrı, RKO stüdyolarının hiç hoşuna gitmemiş. Hatta onun pantolonlarına her fırsatta el koyunca, elbise giymek mecburiyetinde kalacağını zan etmişler. 4 Oscarlı oyuncu bu kez stüdyoda iç çamaşırlarıyla gezmeye başlamış; ta ki pantolonları kendisine geri verilinceye kadar.

Kontratlardaki katı kurallardan diğer biri de önelerine konulan her senaryoyu ve rolü kötü de olsa, beğenmeseler de oynamak zorunlulukları. Yani rol veya senaryo reddetme hakları yok. Ancak bu duruma da Bette Davis baş kaldırıyor. Warner

Stüdyolar uzun süre kadın yıldızların pantolon giymelerini de uygun görmemişler. Bu kurala ilk baş kaldıran Katharine Hepburn olmuş.

Bros'un kendisine iyi roller vermediğini düşünerek, verilen rolleri oynamayıp İngiltere'ye çekip gidiyor ve stüdyoya kontratının feshedilmesi için dava açıyor. Davayı kaybediyor ama geri döndüğünde Oscarlı oyuncu daha iyi roller ve maaşına zam alıyor.

Ancak her oyuncunun şansı Bette Davis gibi yaver gitmiyor. MGM'in başı Louis B. Mayer sessiz film yıldızı John Gilbert ile geçinemiyor. Mayer, Gilbert'in kariyerini sabote etmeye karar veriyor kötü filmlerde berbat roller vererek adamın kariyerini bitiriyor.

Evet "rüyalar fabrikası" denilen Hollywood'u bir zamanlar 5 stüdyo

1950'lere kadar tüm sektör, film yıldızlarının özel yaşamları da dahil, 5 stüdyonun kontrolündeydi.

yönetiyordu. 1950'lere kadar, film yıldızlarının özel yaşamları da dahil, sektör tümüyle onların kontrolündeydi. Ve bu böyle devam eder zannediyorlar, ta ki devlet Blok Rezervasyon'u yasaklayana kadar.

Televizyonun yükselişi, menajerlerin gücünü kaybetmesi, "kızıl tehlike", "kara listeler" derken, devlet ve endüstri kendi denetim mekanizmalarıyla gidişata el koyuyor. Derken, Hays Code denilen, endüstrinin kendi kendini sansürlemesi, ahlâkçı kesilmesi tekrar canlarına okuyor. Bu sırada Avrupa ve bağımsız sinemanın bu kurallara aldırmadan şaha kalkması, İtalyan Neorealizmi, Japonlar, Ingmar

Bergman, Fransız yeni akımı Hollywood'u baltalamaya başlıyor.

Hollywood yıldızları, kurallar ve yasaklarla bezeli bu dünyada kendi rüyalarına erişmeye çalışırken; onların evliliklerine, hamileliklerine, görünümlerine ve pek çok şeye karar verme hakkını kendinde

tutan stüdyoları kimler yönetiyordu? Hepsinin tiyatro geçmişi olan Yahudiler olduğunu görüyoruz.

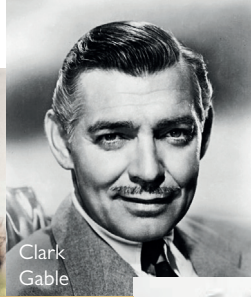
Yahudi göçmenler Adolph Zukor, Louis B. Mayer, Jack Warner ve Harry, Albert, Samuel, kardeşler Hollywood'a geldiklerinde Kuzey Batı'da Burlesque ve vodvil rüzgârları esmeye çoktan başlamıştı. Tiyatroların da izleyicileri, çalışan göçmen sınıf ve ilk nesil Amerikalılardı. Hollywood'u tercih etmelerinin nedeni ise patent problemleri yaşadıkları Thomas Edison'dan uzak olmaktı. Ayrıca yağmursuz sıcak iklim, uzun çalışma saatleri ve prodüksiyon

kolaylıkları getiriyor. Kıyı şeridinden uzak ama pek çok yere yakın ve sinema için harika doğal ışıkları olan bir yer Hollywood. Ve böylece tiyatrodan sinema endüstrisine geçiş yapıyorlar.

Blok satışlara gelince... Filmler bloklar halinde satılıyor. 20 adet filmin biri iyiiken, geri kalanları kötü ve ucuz maliyetli. İşletmeciler buna bayılmıyorlar ama yapabilecekleri

Rita Hayworth

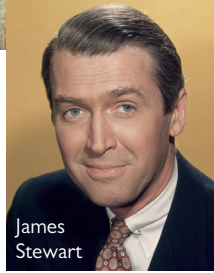
Clark Gable

Marlene Dietrich

pek bir şey yok. Hatta bazen henüz çekilmemiş filmleri aldıklarından, ne kadar berbat olduklarını bile bilemiyorlar!

Ve sonra 1. Dünya Savaşı, Amerikan sinema endüstrisinde bir patlamaya yol açıyor. İnsanlar teselliye sinemalarda, film öykülerinde buluyorlar. Hollywood yıldızları, 1. ve 2. dünya savaşları sırasında kendilerince yerlerini alıyorlar. Bette Davis, Marlene Dietrich, Rita Hayworth, Clark Gable, Merle Oberon, Judy Garland, Cary Grant ve Mickey Ro-

James Stewart

Bette Davis

oney askerleri eğlendiriyorlar. Clark Gable, Jimmy Stewart, Marlene Dietrich ve Leslie Howard hatta orduya katılıyorlar ve Dietrich'e Başkanlık Özgürlük Madalyası veriliyor. Ve Hollywood, sanat değeri yüksek yapıtlarla yükselen Avrupa sineması karşısında tekrar altın çağına giriyor. Ve elbette topluma yansıyan-yansımayan skandallarda da "altın çağ" başlıyor. Pek çok oyuncunun daha iyi bir yaşam ve hayallerini

gerçekleştirmek için razı olduğu acımasız Hollywood kurallarına başkaldıranların, akılda kalıcı olduklarını söylemek yanlış olmaz.

Kurallar, demokrasi, özgürlükler... Kötü kuralların kurbanı olmadan yaşamak, doğru olanı yerine koymak için kurallara başkaldırabilmek...

Cumhuriyetimiz gibi aydınlık bir sanatımız ve sinemamız, sağlıklı ve güzel günlerimiz olsun.

Saygıyla efendim •

necefugurlu@gmail.com

NİN NİNİ LER ÖNEM Lİ DİR

**Ninniler bize o kadar çok
şey öğretir ki...**

**Ninni deyip geçmemeli,
küçük şeyler çok önemlidir.**

Yazan: MORİS LEVI

30 yaşlarındaki Alman yüzücü Maria yarışmak için Şili'ye uçarken Buenos Aires (Arjantin) Havaalanı'nda aktarma sırasında koltukta uyuyakalır. Birden anlamadığı bir nedenle içinde bir yitirmişlik duygusu ve isyan ile uyanır. Neden böyle hissettiğini anlamaya çalışırken yanında oturan Arjantinli kadının kucağındaki bebeğine söylediği ninninin ona çok acı verdiğini farkeder. Maria İspanyolca bilmemektedir ama ninninin müziğini ve sözlerini anlayamadığı bir şekilde çok iyi hatırlamaktadır.

*Bu küçük güzel kız uyumak ister
Ama hınzır uyku gelmek istemez
Hadi uyu, kızım benim
Hadi benim güneşim
Uyu kalbimin parçası hadi
Bir sürü işim var beni bekleyen...⁽¹⁾*

2010 yılında yönetmen Florian Micoud Cossen'in senarist Elena von Saucken ile yazıp yönettiği "Das Lied in Mir" (İçimdeki şarkı) filminin devamında Maria 1970'lerin sonlarında Buenos Aires'te doğduğunu, annesi ve babası bildiği kişilerin onu aslında evlat edindiklerini öğrenir. Gerçek anne ve babasının, cunta tarafından tutuklanacaklarını bildiklerinden çaresiz onu Alman Konsolosluğundaki çocuksuz bir çifte verdikleri gerçeği yüzüne çarpar. Gerçek anne ve babası o dönemdeki pek çok muhalif gibi daha sonra sırra kadem basmışlardır. Yıllar boyunca ruhunda hissettiği eksikliğin, hırçınlığın ve isyanın nedenini anlar.

Ninniler önemlidir...

Daha küçük bir kız iken

sordum anneme;

"Ben ne olacağım?"

Güzel mi olacağım?"

Zengin mi olacağım?"
Bana söyledikleri şunlardı;
Ne olacaksa işte o olacak
Geleceği görmek bizim için
değil...⁽²⁾

"Que Sera, Sera" Bu çok bilinen şarkının bir ninni olduğuna ve Alfred Hitchcock'un bütün bir filmi bu ninninin üzerine kurduğunu biliyor muydunuz?

Doris Day "The Man Who Knew Too Much" adlı filmde

"The Man Who Knew Too Much" (Çok Şey Bilen Adam) 1956 Oscar ödüllü filmde Doris Day çocuğu kaçırılan bir annedir ve çocuğunun bir büyükelçilikte tutulduğundan emindir. Ne yapıp edip eşi ile o elçilikte bir davete katılır, piyanonun başına geçer ve bildiğimiz şekli ile bu ninniyi

Yazarımızı tanıyalım: 1956 İstanbul doğumlu Moris Levi İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi mezunudur. Çeşitli şirketlerde yöneticilik yapan yazarımız halen vakıf yöneticiliği ve yatırım danışmanlığı görevlerini sürdürmektedir. Edebiyat ve popüler tarihe çocukluğundan bu yana ilgisi olan Moris Levi uzun yıllardır şiir, öykü ve denemeler yazmakta; anekdot- mesel - şiir- tarihi olaylardan oluşan bir koleksiyonu bulunmaktadır. Son 4 yıldır Facebook sayfasında her cuma bir yazı paylaşan yazarımız evli ve iki çocuk babasıdır.

yüksek sesle şarkı gibi söyler. Alt katta bir odada tutulan çocuk annesini anımsar ve filmin sonunda birbirlerine kavuşurlar.

Ninniler bebekler için yaşamın neredeyse kendisidir...

Üçüncü olarak anlatacağım öykü ve ninni bir filmde değil. Çok daha gerçek tarihi büyük bir acıyı hatırlatacağım;

*Ay kadar güzel,
yıldızlar kadar parlak
cennetten gönderildin sen
bana armağan...⁽³⁾*

Bu ninniyi 1946-47’de Polonya’daki manastırları gezen heyetler manastır yatakhanelerinde söyleyerek Yahudi çocukları bulurlardı. Yumuşak sevgi dolu sesli bir kadın yavaşça henüz yatan 4-5 yaşında çocukların bulunduğu yatakhaneye girerdi ve karanlığın içinden Yidiş dilinde benzer bir ninni söylerdi. Tanıkların gözyaşları ile anlattıklarına göre her yatakhane de birkaç çocuk hıçkırarak / ağlayarak “mama” diye bağırıp yataklarından kalkardı.

İkinci Dünya Savaşı’nda Polonya’ya Alman kuvvetlerinin girişi ile birlikte belirsiz, karanlık, korkunç bir geleceğe yürüdüklerini anlayan Yahudi ailelerin bir kısmı bebeklerini Hristiyan rahibelere emanet etmişlerdi. Yüzlerce çocuk manastırlarda büyürken anne ve babaları katledildiler. Savaşın sonra Yahudi organizasyonları o çocukları geri toplamak için Birleşmiş

İkinci dünya savaşında Polonya’ya Alman kuvvetlerinin girişi ile korkunç bir geleceğe yürüdüklerini anlayan Yahudi ailelerin bir kısmı bebeklerini Hristiyan rahibelere emanet etmişlerdi. Savaş sonrasında Polonya’daki manastırları gezen heyetler, manastır yatakhanelerindeki Yahudi çocukları ninni söyleyerek bulurlardı.

Milletler’in desteği ile manastırları gezmeye başladılar. Rahibeler genellikle kayıt tutmadıklarını söylüyorlar benimsedikleri çocukları vermek istemiyorlardı. Kayıtların “tutulmadığı” şartlarda hangi çocuğun Yahudi olduğunu anlamının başka nasıl bir yolu olabilirdi?

Ninniler bize o kadar çok şey öğretir ki... Ninni deyip geçmemeli, küçük şeyler çok önemlidir.

Bangladeş'te bugün bile söylenen 300 yıllık bir ninninin sözleri şöyledir;

*Kuşlar mahsulü yedi bitirdi,
borçlar nasıl ödenecek?...*

*Yiyecekler içecekler tükendi,
vergiler nasıl ödenecek?...⁽⁴⁾*

Anne çocuğuna dert yapıyor gibi öyle değil mi? Tıpkı Zeynep Gelin gibi...

Trakya'dan uzaklarda bir dağ köyüne gelin gönderilen ve kocasının istemeden evlendiği için sevmeyip eziyet ettiği, 7 yıl boyunca annesini babasını kardeşlerini görmeden üzüntüden hasta olup ölen Zeynep Gelin'in türküsü de belki bir ninni ve mutlaka bir anne mesajıdır.

Yüksek yüksek tepelere ev kurmasınlar.

Aşrı aşrı memlekete kız vermesinler.

Annesinin bir tanesini hor görmesinler.

*Uçan da kuşlara malum olsun,
ben annemi özledim.*

Hem annemi hem babamı hem köyümü özledim.

Çok kez çocuğu ile yalnız birlikte olan anne kimsenin duymayacağı şekilde kalbindekileri, sevgisini, mutluluğunu, öte yandan üzüntülerini, kaygılarını, isyanlarını ve kimseye söyleyemediklerini kendine ve çocuğuna hem sözleri hem de sesinin titreşimleri ile hissettirir. Doğumdan önce ve sonra

bebek, sesini duyduğu annesinin söylediği kelimeleri tabii ki anlamaz ama, annenin kalbinin çarpıntısından, ona ve başkalarına konuştuğunda sesinin tonundan çok şey anlar, çok şey öğrenir.

Bizi biz yapan çok şey var ama bunların en başta gelenleri annelerimizin doğum öncesi ve sonrası bizlere hissettirdikleri, şarkıları, ninnileri, içlerine gömdükleri şikayetleri ile zihinlerimize kazıdıkları kodlardır.

Zeynep'in çocukları kim bilir neler hissederek büyüdüler, annelerinin içlerine gömdüğü; -şarkılar, türküler, ninnilerle ağzından kaçırdığı- acıları ile ne duyguları ve isyanlar ile büyüdüler ve sonra da nasıl insanlar oldular?

Bu arada duydunuz mu?

İstanbul Sözleşmesi diye bir sözleşme varmış.

Ülkenin yarısı duymamış da ben de onun için sordum işte... •

(1) İspanyolca bilenler için; Esta niña linda / se quiere dormir. / Yel pícaro sueño / no quiere venir. / Arrorró, mi niña. / Arrorró, mi sol. / Arrorró pedazo / de mi corazón / que tengo que hacer...

(2) İngilizce bilenler için; When I was just a little girl / I asked my mother, what / will I be? / Will I be pretty? / Will I be rich? / Here's what she said to me; / Que será, será / Whatever will be, will be / The future's not ours to see"

(3) Ninninin Yiddiş aslı; Sheyn vi di levone, / Likhtik vi di shtern. / Fun himl a matone, / Bistu mir tzugeshikt!"

(4) Ninninin Bengal dilinde aslı; Bulbulite dhaan kheyechhe, / khaajnaa debo kishhe? / Dhaan phurolo, paan phurolo, khaajnaar opay ki?

Büyük Yapıtlarımız

Konur Ertop

Akçaköy'den Duisburg'a

Burdur'un Yeşilova ilçesindeki Akçaköy'de doğan Tahir, altı çocuklu yoksul Kara Veli'nin öğrenciyken şiirler, düzyazılar yayımlamaya başladı. Yazdıklarını "Fakir Baykurt" diye imzalıyordu. Bir süre köy öğretmenliği yaptı.

Öğrenimini Gazi Eğitim Enstitüsü Edebiyat bölümünde sürdürerek ortaokullarda Türkçe öğretmenliği, müfettişlik yapmaya başladı. İlk kitabı "Çilli"de köy yaşamından kaynaklanan toplumsal içerikli öyküleri yer alıyordu. Yunus Nadi Roman Yarışması'nda birincilik alan "Yılanların Öcü" romanı ona büyük ün kazandırdı. Bu yapıtı daha sonraki "Irazca'nın

Dirliği" ve "Kara Ahmet Destanı"yla birlikte "Irazca Üçlemesi"ni oluşturacaktı.

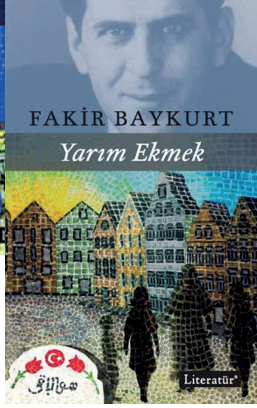
Fakir Baykurt "Duisburg Üçlemesi" adı altındaki romanlarında, Almanya'daki Türk işçilerinin yaşamına ilişkin kendi değerlendirmelerine yer verir.

Yazdıkları yüzünden başı derde giriyor, Milli Eğitim hizmetinde sürgün, görevden alınma cezalarıyla karşılaşılıyordu. 27 Mayıs döneminin ve yeni anayasanın sağladığı özgürlük ortamında “Türkiye Öğretmenler Sendikası”nın kuruluşuna katıldı; örgüte genel başkan seçildi. Bu görevindeyken “Devrimci Eğitim Şûrası”, “Büyük Eğitim Yürüyüşü”, “Genel Öğretmen Boykotu” gibi yankı uyandıran etkinlikleri nedeniyle kovuşturmalara uğradı. Cezaevinde yattı, aklandı.

Emekli olduktan sonra bir ara göçmen işçiler konusunu incelemek üzere gittiği Almanya'nın Ruhr

bölgesinde sanayi kenti Duisburg'da bulunuyordu. 12 Eylül darbesi üzerine burada kalan Baykurt, uzun yıllar ülkesine dönemeyecekti.

Göçmen işçilere, onların yeni yetişen çocuklarına

Fakir Baykurt'un “Duisburg Üçlemesi” adındaki eserleri

Üçlemenin ilk kitabında kadının konumu, hakları, özgürlüğünü kazanması söz konusudur.

deneyimli bir eğitimci olarak hizmet verirken

yaşamlarını, sorunlarını da inceledi, gözlemlerini yapıtlarında dile getirdi: Baykurt'un “Duisburg Üçlemesi” adı altında toplayacağı “Yüksek

Fırınlar”, “Koca Ren”, “Yarım Ekmek” romanları, Almanya'daki Türk işçilerinin yaşamına, çevreleriyle uyum sorunlarına, sonraki kuşağa ilişkin kendi gözlem ve değerlendirmelerine yer verir.

Üçlemenin ilk kitabında göçmen işçilerin dünyasında kadının konumu, hakları, özgürlüğünü kazanması söz konusudur.

“Yüksek Fırınlar”, Duis-

burg'daki işçi İbrahim Mutlu'nun serüvenidir. Bu serüvende İbrahim'in eşi Elif'in doğumdan hemen önceki günleriyle sonrası yer alır. Çocuğun kendisinden olup olmadığı kestiremediği için, kuşkucu babanın içi içini yemektedir.

Paradan başka hiçbir şeyle mutlu olamayan İbrahim'in kadınlarla ilişkileri hep sorunlu olmuştur:

Çok genç yaşta evlendirildiği ilk eşi hastalanıp ölmüş, geride bir de çocuk kalınca İbrahim eve üvey ana getirmek için eşinin kızkardeşiyle evlenmişti.

İki yıl Almanya'da çalışıp traktör getirmek amacıyla gurbete çıktı. Derken yeğeninden aldığı mektupla köyde bıraktığı karısının kendisini komşusuyla aldattığını öğrendince eşini ve onunla ilişkisi olduğunu duyduğu kişiyi öldürmek üzere köyüne döndü. Elini kana bulayarak değil boşanarak başındaki dertten kurtuldu.

Bu kez Türkmen kızı körpe Elif'le evlenmişti. Ancak başından geçen aldatılma olayı nedeniyle kadınlara güvenini yitirmişti. Elif hamile kalıp üstelik de erken doğum yapınca takvim hesaplarına gömülen İbrahim bebeğin başkasından olduğunu düşünmeye başladı.

Oysa babası yaşındaki İbrahim, "çaydan geçmemiş, dağdan aşmamış, yüzü yırtılmamış" diye namusuna güvendiği Elif'i, yetim ve öksüz kızın haberi bile olmaksızın dedesinden parayla satın alıp Al-

manya'ya getirmişti.

Özgür yetişmiş akıllı, becerikli Elif çetin ceviz çıktı. Karısına karşı kaba güç kullanmaya kalkışan İbrahim, ondan beklemediği karşılığı görünce kabuğuna çekilmek zorunda kaldı:

"Koca İbrahim işteydi. Gelmesini bekledi. Daha kapıdan girerken daldı çatalına çatalına. Yıktı yere vurdu. Çöktü karnının üstüne.

Koca İbrahim kolunu, yumruğunu savurdu. O da Elif'i yıktı. Elif baktı olmuyor, aşevine koştu, Karstadt'ta bilenmiş bıçağı kaptı...

Vurdu vurdu. Yumrukladı, yumrukladı. Sıktı boğazını, ısırıldı bileğini. Koca İbrahim

kolunu, yumruğunu savurdu. O da Elif'i yıktı. Elif baktı olmuyor, aşevine koştu, Karstadt'ta bilenmiş bıçağı kaptı. Dürtecek mi, sokacak mı, öfkeden şaşırıp koluna, bileğine vurdu, vurdu. Ellerin, parmaklarını yaraladı."

Elif, bilinçlendikçe, bilgisi, görgüsü arttıkça çocuğunun ve kendisinin geleceklerini toplumsal yaşam içinde dengeli, bilinçli adımlarla gerçekleştirmeyi amaçlar. Hastane

arkadaşı Alman gelin Renate ona yol gösteren dert ortağıdır:

“Şu oğlan büyüsün, kendime bir iş arayacağım! Sonra senin gibi ehliyet alacağım. (...) Hem de tek gün geçirmeden sendikaya yazılacağım! Grevlerde ben de gömlek giyeceğim!”

“İzin verir mi kocan?”(...)

“Avrupa’ya, Almanya’ya kadar geldi! Daha ötesi var mı, yok mu, bilmiyorum. Acaba bizim Koca İbrahim adam olur der misin Renate yenge?” (...)

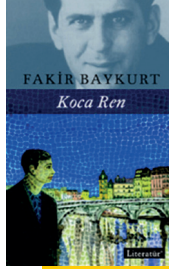
“Olur inşallah! (...) İsterse olmasın! Olanlara baksana! Yok gibiydiler, ucu başı görünmüyor şimdi”

İşçilerin sırtından geçinen din bezirgânları, sanayi bölgesinden uzanan çevre kirliliği romancının temel izlekleri arasındadır:

“Her ay istedikleri parayı vereceksin, Frankfurt’taki hesaba yatacak! Yurtta iş yok diye Avrupa’ya geldik. Bunlar da fırsat budur deyip İslamlığı yaymaya çalışıyor! Ellerinden gelse öteki dinleri, mezheplerini bir gecede söndürecekler!”

“Göklerden sürekli pislik iniyor çimenlerimize. Çekilip gitti kelebekler! Karınca yuvaları yok artık. Yok birbirine tak tak vuran kaplumbağalarımız. Sularımız öldü; acayip kara, sarı, kötü bir karışım oldu ırmaklarımız. Kaldı küçüklü büyüklü balıklarımız. Uzaklardan,

pislik yığınları üstünden baktım yaşadığım şehirlere: Akıl sınırını aşmış deli bir iştahla çoğaldı fabrikalar! Kimi zaman dumanlardan bacalar, kimi zaman bacalardan dumanlar görünmüyor.”

Duisburg Üçlemesi'nin ikinci kitabı “Koca Ren”, Alman eğitim sistemini

eleştirir, göçmen gençlerin dünyasını, eğitimlerini, çevreye uyum sorunlarını ele alır.

Duisburg Üçlemesi'nin ikinci kitabı “Koca Ren”, Alman eğitim sistemini eleştirir, göçmen gençlerin dünyasını, eğitimlerini, çevreye uyum sorunlarını ele alır.

Bu yapıtta olaylar ortaokul öğrencisi Türk işçi çocuğu Âdem'in çevresinde gelişmektedir. Deneysel eğitimci-yazar 1980'lerin koşullarında böyle çocukların Alman eğitim sistemiyle uyuşmadıklarını, bu sistem içinde nasıl ezildiklerini, aşağılandıklarını göstermektedir.

Babası Salim Karakaya ile uyuşmazlık yaşayan Âdem, dini bir sömürü aracı olarak kullanan

Alaattin Hoca'yla da anlaşmazlık içindedir. Kendi aile çevresinin de içinde yaşadığı Alman dünyasının da eksik, aksak yanlarını görebilmektedir. Okulda Türklere karşı ayrımcı anlayış uygulanmaktadır.

Bütün bu nedenlerle çevresinden kopmuş görünen delikanlı Ren Nehri'nde gizemli bir yakınlık bulmuştur. Kıyılarında dolaşır, akarsuya içini döker. Düşüncelerini, duygularını, kurguladığı öyküleri ona anlatır.

Okul arkadaşı Melanie ile ise aralarında uçurumlar vardır. Başlangıçta onun tarafından dışlanır. Ondan zarar görür. Sonrasındaysa genç erkekle genç kızı sevginin yakınlıştırdığına tanık oluruz.

Alman öğretmenler Türk öğrencilere karşı anlayışsız, katı tutumlarında kolay kolay kurtulamayacaktır. Çoğunluğun tutum ve davranışlarına uzak duran, öğrencilerine destek olan Türk öğretmen Türkân Gümüş'e ise Alman hatâ Türk meslektaşları karşı çıkacaktır.

Öğretmen Toprak, din yolundan çıkar sağlamaya çalışan biridir. Bulduğu okulda Türkçe-dilbilgisi, din derisi verir. Okulun bayan müdürüyle kaçamak ilişki kurmuştur. Minibüsüyle sözde İslami usulde kesilmiş et, Kur'an, tencere satar. Paskalya

tatilinde Almanları Türkiye gezisine götürerek para kazanmayı tasarlar.

On yedi yaşında evlenen Salim, askerlik sonrası Almanya'ya gelmiştir. En ağır işlerde çalışmış, başarı göstermiş ancak Almanların Türklere karşı dışlayıcı tutumu nedeniyle mesleğinde ilerleyememiştir. Türkiye'deki oğlu Adnan Dev-Genç hareketi içinde yer aldığı için idam istemiyle yargılanmaktadır.

Âdem'in serüveni Almanya'da yabancıların aşağılandığına, eğitim örgütünün topluma eşit biçimde hizmet vermeye uzak durduğuna tanıklık etmektedir.

“Yarım Ekmek”te tam da “İrazca Üçlemesi”nin başkişisi gibi direnen, tuttuğunu koparan bir kadın buluruz:

Âdem'in serüveni Almanya'da yabancıların aşağılandığına, eğitim örgütünün topluma eşit biçimde hizmet vermeye uzak durduğuna tanıklık etmektedir.

Bu kadın “Kezik Acar”dır. Çalışan çocuklarının yanına, Almanya'ya gelmiş, her yıl ertelemek zorunda kaldığı geri dönüşünü ise bir türlü gerçekleştirememiştir. Demek ki artık burası onun yeni

yurtdur. Öyleyse kocasının Türkiye’de kalmış mezarını da buraya getirebilmelidir!..

Bu akıl almaz dileğini yerine getirmektir çabası. Kendi yurdundaki insanları da, çocuklarını da, Alman yönetimini de karşısına alarak bütün yolları denemeye girişir. Sonunda tuttuğunu koparır, on üç yıl önce yitirdiği kocasının mezarı böylece şimdi yaşadığı -ayrılmayı da artık düşünmediği- yeni topraklara taşınır.

Fakir Baykurt’un Duisburg gurbetini bir amaç şekillendirmiştir:

“Benim göçmenlerin ardına düşerek onları izlemem, bir düşünüş ve inanış yakınlığından gelir... Bu yakınlıktan güç alarak romanlarımı yazmaya kalktım. Üç roman, dört öykü kitabı verdim bugüne kadar. Bu arada beni sevindiren, insanımızın katettiği gelişmedir. Özellikle işçi çocuklarının, onlar arasında kızların eğitim alanında kazandığı başarı bana umut verir.”

“Duisburg Üçlemesi”, romancının tasarladığı izleneyi gerçekleştirdiğinin güçlü tanığı oldu. •

konuretopbd@gmail.com

FAKİR BAYKURT VE ANNESİ

O zamanlar şimdi herkesin bildiği çayın yeni yeni içilmeye başladığı yıllarmış. Evlerinin önüne açılan kahveden gelen, hoş kokulara dayanamayan Fakir Baykurt bir gün “İlle de çay isterim!” diye tutturmuş. Anası oğluna kıyamamış, elinden tutup kahvenin önüne götürüp kahveci Topal Hüseyin’i çağırması: “Hüseyin bir bardak çay getir!”

Çay gelmiş, çayın nasıl içileceğini bilmeyen Fakir Baykurt, sıcak çaydan hızla bir yudum içmiş ama ağzı yanınca bardağı yere atmış. “Anam şimdi vuracak? Şurama mı, burama mı vuracak?” diye korkarken anası kahveciyi yeniden çağırması: “Hüseyin bir çay daha ver!”

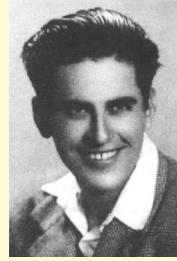
Fakir Baykurt’a ikinci çay gelmiş. Bu kez çayı üfleyerek içmiş. Yıllar sonra anasına sormuş: “Anacığim çayı döktüğüm o gün bir tokat vurmadin; neden?...”

Bu sorunun yanıtını anası yıllar sonra oğlunun öğretmenlik yaptığı köy okulunda vermiş. Oğlunun sınıfını görmek isteyen Elif Baykurt o gün sınıfa girip oğlunun ders verişini izlemiş. Beş sınıfı birden okutan Fakir Baykurt anasının ders izlemeye geldiği günü şöyle anlatıyor: “Sınıfta estim, gürlledim!”

Ders bitince dışarıya çıkıyorlar, yazar anasına soruyor: “Anacığim, beğendin mi öğretmenliğimi?” Anası: “Eh, işte fena değil!” diyor...

“Nasıl fena değil? Müfettişler geliyor; iyi veriyor, pekiyi veriyor. Sen de fena değil diyorsun; bu nasıl olur?”

Anası: “Yıllarca sordun, durdun. Şimdi söylüyorum, aç kulağını dinle! Ben sana çay döktüğün gün kızsaydım, içindeki aslan küserdi. Dövseydim, o aslan öldürdü! Böyle öğretmen falan olamazdın. İşte, sen de benim yaptığımı yap ve sakın ol. Dayak atıp bu çocukların içlerindeki aslanı sakın öldürme!...”

Fakir Baykurt / 1952

Bende Kalanlar
Demir Aytay

Kemalettin Kamu

İzmir'e
Tahassür
ve
İzmir
Yollarında

Her ülkenin tarihinde unutamadığı kara günler vardır. 15 Mayıs, İzmir'in işgali de bizler için böylesine bir tarihtir.

15 Mayıs 1919 Cuma gününü, Cumartesi'ye bağlayan gece yarısı, tüm İzmir halkı sokaklardaki davul sesleri, minarelerden gelen ezan ve salâ sesleriyle uyanmıştır:

*“Ey ahali! Ey Türkler, uyanın!
İzmir elden gidiyor. Çarşı dükkân
açık. Silahını, bombasını alan Ma-
şatlık'ta toplansın. Vatanını seven
koşsun...”*

Vatanın işgaline ülkenin
başka bir yöresinde
daha önceleri tanık
olmuş, İzmir'in acısını
yüreğinde duyan
şairimiz o günleri âdeta
İzmir'de yaşamışçasına
çok güzel işlemiştir.

İzmir'in
tüm erkekleri,
dükkânlarda ne
bulabilmişse,
elde avuçta ne
varsa Maşatlık'a
koşmuş, kadınlar

ve çocuklar büyük korkuyla evlere
sinmiş ve tarifsiz acı içerisinde bek-
leyiş başlamıştır. Maşatlık'ta İzmir'i
ölünceye dek savunan yüzlerce
kahraman Türk evladının tümü şehit
olmuş ve işgal güçleri, akşama dek
İzmir'in her semtini işgal etmiştir. O
tarihten itibaren de İzmir'de kalan
Türkler için ve İzmir'i terk etmek
zorunda kalanlar için çok acı, keder-
li günler başlamıştır.

İşte bu acıyı edebiyatımıza şiir-
leriyle aktarabilmiş şairlerimizden
birisini de hiç kuşkusuz Kemalettin
Kamu'dur. Vatanın işgaline ülkenin

başka bir yöresinde daha önceleri
tanık olmuş, doğduğu yeri bırakmak
zorunda kalmış bir çocuk olarak
İzmir'in acısını yüreğinde duyan
şairimiz o günleri âdeta İzmir'de
yaşamışçasına çok güzel işlemiştir.
Şairimiz, İstanbul Erkek Öğretmen
Okulu öğrencisiyken Milli Müca-
dele'ye katılmak için Anadolu'ya
geçmiş ve Kurtuluş Savaşı'na bizzat
katılmıştır.

İşgal günlerinde İzmir

Kemalettin Kamu ilk şiirle-
rini Kurtuluş Savaşı öncesi
yazmasına karşın gerçek ününü
cumhuriyet döneminde yapmış ve
kırklı yılların en sevilen şairlerin-
den olmuştur. Şiire ilk önce aruzla
başlamış daha sonra heceyi benim-
semiş, en çok on birli kalıbı (6+5)
kullanmıştır. Dil konusunda Ömer
Seyfettin'in takipçisi olduğunu
söyleyen şairimiz ayrıca aruz için
“Arap ve Acem sözlerinin milli bir
felaket gibi dilimizi istila etmesidir”
 demiştir.

Kemalettin Kamu babasının gö-

revi dolayısıyla Bayburt'ta doğmuş, Erzurum'un Kılıcioğlu diye bilinen köklü ailelerindedir. Birinci Dünya Savaşı'nda Rusların Erzurum'a dek girmeleri, Refahiye'de babası Osman Nuri Efendi'nin ölmesi, annesiyle birlikte çocuk yaşta başka kentlere göç etmesine neden olmuştur. Vatan topraklarını terk etmenin, arkada bırakılanlara özlemin acısı Hicret Akşamları şiirinde çok güzel dile gelir.

Ahmet Adıgüzel, Hicret şiirinin tahlilini yapmadan evvel Kemalettin Kamu'yu bizlere şöyle takdim eder:

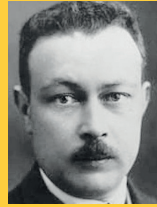
“(...) ihtilallerin, savaşların, yıkılışların, çöküşlerin hicret ve kuruluşların yaşandığı bir iklimin ve atmosferin insanıdır. Bütün bunların boyası ile boyanmış, bütün bunları derinlemesine yaşamış içli bir sanatkârdır. O, böyle bir dünyaya doğdu ve bu duruma uygun olan mizacı gereği de doğduğu dünyanın bir parçası oldu. Bu dünyanın bütün olumsuzluklarını, bedbinliğini, yalnızlığını, göçünü derinden hissetti, yaşadı ve bunları en ince çizgileriyle şiirine bir silüet olarak resmetti, onun şiir muvaffakiyeti Milli Mücadele yıllarındaydı. Neden? Çünkü Anadolu insanı, sadece maddi düşmanları olan Yunan, Rus, Ermeni, İngiliz, Fransız ve İtalyanlar ile savaşmıyordu; kıtlıkla, yoklukla, sürgünle, göçle de mücadele ediyordu. Mekân, zaman, olay ve diğer malzemeler Kamu'nun sanat heybesini lebalep dolduracak bir fırsatlar

zenginliği, imkânlar yumağı ve serveti sağlamıştı.”

Kemalettin Kamu'nun şiirlerini iki gruba ayırmak gereklidir. Birincisi Milli Mücadele, ikincisi gurbet şiirleridir. Her iki grup da çok sevilmiş, zamanında şiir defterlerine yazılmış ve hafızalardan silinmemiştir.

Küçük yaşta sevilen yer, kişi ve göç koşullarını yaşayan şairimiz, daha sonraları mesleği gereği uzun yıllar yurtdışında kalmış ve yaşam boyu duyduğu hasret Kamu'yu büyük bir gurbet şairi yapmıştır.

1933'te Anadolu Ajansı'nın temsilcisi olarak Paris'e gönderilen Kamu, Paris'te kaldığı beş yılda siyasal bilgiler öğrenimi görmüştür. Prof. Dr. İnci Enginün, şairimizin vatan hasreti çektiği günleri Behçet Kemal Çağlar'ın anılarından anlatmaktadır:

“Akşam'ın ilk sayfası için koskoca bir klişe hazırlamıştık: **“Elhamdü-lillâh, İzmir'e**

kavuştuk!” Kapıları açmanın imkânı mı var? Gazeteyi pencereden akıtıyorduk. Alan, yüzüne gözüne sürüyordu. Galata rıhtımı üzerinde kamçısıyla selâm marşını susturan beyaz atlı Franchet d'Esprey, o korkunç hayal, sanki bir operet sahnesinden kalma hoş bir hâtıra idi!”

Çankaya, Falih Rıfka Atay

“(...) Geleceğini telgrafla bildirdiği Kemalettin Kamu'yu, Behçet Kemal, istasyonda kendisini bekler bulmuştur: ‘Onu istasyonda bekliyor görünce ne kadar sevinmiştim. Geniş alanında düşünce, mavi gözlerinde sevinç, çizgili yüzünde kaygı, tam bir sanatkâr görünüşüyle beni karşılamıştı. Paris'in ihtişamlı vitrinlerini seyrederken ‘Bana bu renkler hep memleketi hatırlatıyor.’ dedi.”

Yeşil, bir köşedir bana

Bursa'dan:

*Kara, Erciyas'ın yarıları gibi;
Sarıda gözü var Uzunyayla'nın;
Beyaz, Erzurum'un karları gibi.*

Gurbetin bir renginde yurdun bir tarafını gören ve bütün memleketi hayalinde canlandıran bu mısralarla içime bir yurt hasreti döküvermişti. O, her zaman zaten böyle içli mısralarla büyük dertleri insanın içinde depreştirir, ince şiirlerde büyük davaların en iyi tercümanı olurdu. Yukarıdaki mısralar Gurbette Renkler adlı şiirindedir.”

Şairin hepimizin ezbere bildiği Gurbet şiiri Amir Ateş ve Yıldırım Gürses tarafından ayrı ayrı bestelenmiştir.

*Gurbet o kadar acı
Ki ne varsa içimde;
Hepsi bana yabancı
Hepsi başka biçimde!
Eriyorum gitgide
Elveda her ümide
Gurbet benliğimi de
Bitirdi bir biçimde.
Ne arzum, ne emelim...*

*Yaralanmış bir elim...
Ben gurbette değilim
Gurbet benim içimde.*

Böyle seslenen şairimiz, gurbeti ve Milli Mücadele şiirlerini çok ayrı bir tat, çok farklı bir ifadeyle yazmıştır. Kendisine göre “güzel bir şiir, gerçek şiir daha ilk okuyuşta hafızada kalan şiirdir” ve Kemalettin Kamu her iki şiir grubunda da bunu başarmıştır.

**İzmir'e Tahassür
şiiri İzmir'in işgal
günlerinde, Kordon'da
asılı yabancı bayrakları
görmek için bir
gün bile Kordon'a
gitmeyi kabul etmeyen,
on yaşlarındaki bir
İzmirli kızın isyanını
ve duygularını anlatan
şiirdir.**

Hicret Akşamları, Gurbette Renkler, Bingöl Çobanları, Zafer, Büyük Gün, Gurbet ve Kimsesizlik gibi çok sevdiğim ve ezbere bildiğim şiirlere karşın ben 9 Eylül İzmir'in kurtuluşu dolayısıyla Kemalettin Kamu'dan sizlere İzmir ile ilgili iki şiir sunmak istiyorum.

Bunlardan birincisi İzmir'e özlem anlamına gelen İzmir'e Tahassür... İzmir'in işgal günlerinde, Kordon'da asılı yabancı bayrakları görmek için bir gün bile Kor-

don'a gitmeyi kabul etmeyen, daha sonra İzmir'den ayrılmak zorunda kalan, on yaşlarındaki bir İzmirli kızın işgal yıllarındaki acısı, isyanı ve duygularını anlatan şiirdir.

İkinci şiir ise Kurtuluş Savaşı-mızın ne zorluklarla ve ne gelecek-lerden vazgeçerek kazanıldığını çok iyi ifade eden; İzmir'in kapılarında yirmi iki yaşında bir gencin, şehit olmadan önce annesine yazmış ol-duğu son mektuptur.

İzmir'in kurtuluş coşkusunu yaşadığımız bu ayda bu iki şiiri yeni kuşakların tanınması, öğrenebilmesi dileğiyle sunuyor ve İzmir'in işgal sabahı savaş veren, başta ilk şehit Hasan Tahsin olmak üzere tüm şehitlerimizi, İzmir'in işgalinden iki gün sonra tüm dünyaya Türk'ün savaş vermeksizin vatanından vazgeç-meyeceğini duyuran Ayvalık'taki alayımızı ve alay komutanı Albay Ali Çetinkaya'yı ve Mustafa Kemal Atatürk'ü ve cumhuriyet döneminin ilk kuşağını saygıyla anıyorum.

İzmir'e Tahassür

*Anne deniz nerde, yalımız nerde?
Hani "gideceğiz yakında" der de
Beni uyuturdun dizinde anne.*

*Geçende ablam da öyle diyordu.
Bu bahar İzmir'e girmezse ordu
Kanmam sözünüze sizin de anne.*

*Yeşil bir bahara büründü dağlar.
Bülbüllü bahçeler; üzümlü bağlar
Kimlerin işine yarıyor anne.*

*O bağlar nerde, bahçeler nerde?
Her akşam güneşin battığı yerde*

Gözlerim İzmir'i arıyor anne!

*Şimdi bir kuş olsam, kanadım
olsa*

*İzmir'e giden yol eğer bu yolsa
Bir başıma bile giderim anne!*

*Bir çetin bilmece sorsam
Paşa'dan,*

*Söylemem memleket
bağışlamadan*

Mutlaka İzmir'i isterim anne!

İzmir Yollarında

*Belki şimdi sana son
Sözlerimi yazmadan
Gözlerim kapanacak.
Belki var daha beş on
Dakikalık bir zaman.
Anne, için yanacak
Mektubum okunurken.
Beliren bir emeli
Çok görme bana sakın.
Ben Tanrı'ya en yakın
Bir yola sapıyorum,
Milletimin uğrunda
Türbemi yapıyorum.*

*Düşündüm huzurunda
Ebedi bir akşamın,
Düşündüm ki babamın
Dizi dibinde geçen
Yirmi iki seneden
Elimizde kalan ne?
Sorum sana anne:
Madem ki gün gelecek,
Herkes aynı meleğin
Önünde eğilecek,
Niçin o güne değin
Çan sesleri duyayım?
Bugün de bir yarın da.
Bırakın uyuyayım*

*İzmir kapılarında!
Anne elveda artık,
Şu iki üç asırlık
Gecenin gündüzünü
Görmeden gidiyorum.
Ne beis var diyorum,
O günün seherinde
Senin ince yüzünü
Görüyor gibiyim ya...
Ey genç gecelerinde
Beşiğimi bekleyen!
Ediyorum emanet
Seni Anadolu'ya!
Sütünden, emeğinden*

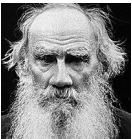
*Ne verdinse helâl et.
Söyle Hacer'e o da
Hakkımı helâl etsin,
Gönülcüğü dilerse
Başkalarına gitsin...
Ben ermeden murada
Ecel kırdı kolumu;
Artık beyhude yere
Beklemesin yolumu.
O ne anne, o güzel
Gözlerinden akan ne?
Geri dönemem diye
Ağlıyor musun anne?*

demiraytacbd@gmail.com

Yazar ve Şairlerden Anekdotlar

Dünyanın en tanınmış yazarlarından, Büyük Umutlar'ın yazarı Charles Dickens dünyanın belki de en tuhaf uyku alışkanlığına sahipti. Yatarken yüzü mutlaka kuzey kutbuna bakacak şekilde uzanırdı. Bu tercihini açıklarken 'yerküre elektrik akımları, pozitif ve negatif elektrik' gibi şeyler söylemişti. En fazla vakit geçirdiği yer de kimsesizler morguydu.

Tolstoy'un 13 çocuğu vardı. 48 yıllık evliliğinin ardından karısına "Benim yaşımdaki insanların sıkça

yaptıkları bir şeyi yapıyorum. Son günlerimi tek başıma ve sükûnet içinde geçirebilmek için dünyadan vazgeçiyorum," yazan bir not bırakarak evini terk ettiğinde 82 yaşındaydı. Birkaç gün sonra bir tren istasyonunda donarak öldü.

Alice Harikalar Diyarında'nın yazarı Lewis Carroll bir matematik dehasıydı. Kelime üretmekte üstüne yoktu. Halen İngiltere'de onun uydurduğu onlarca kelime kullanılmaktadır. Kütüphanelerde kitapların daha kolay bulunabilmesi için kitap

adını cildin sırtına yazma fikrini hayata geçirdi. Scrabble kelime oyununun ilk örneğini yaptı. En sevdiği ulaşım aracı kendi icat ettiği üç tekerlekli bisikletti.

İrlanda asıllı yazar Oscar Wilde, ABD ziyareti sırasında gördüğü "Piyonisti vurmayın. Elinden geleni yapıyor" yazısının hayatı boyunca gördüğü tek mantıklı sanat eleştirisi olduğunu söyledi. Wilde'in Hemingway'le en büyük ortak özelliği ikisinin de çocuklukları boyunca annelerinin isteği üzerine kız kıyafetleri giymesidir.

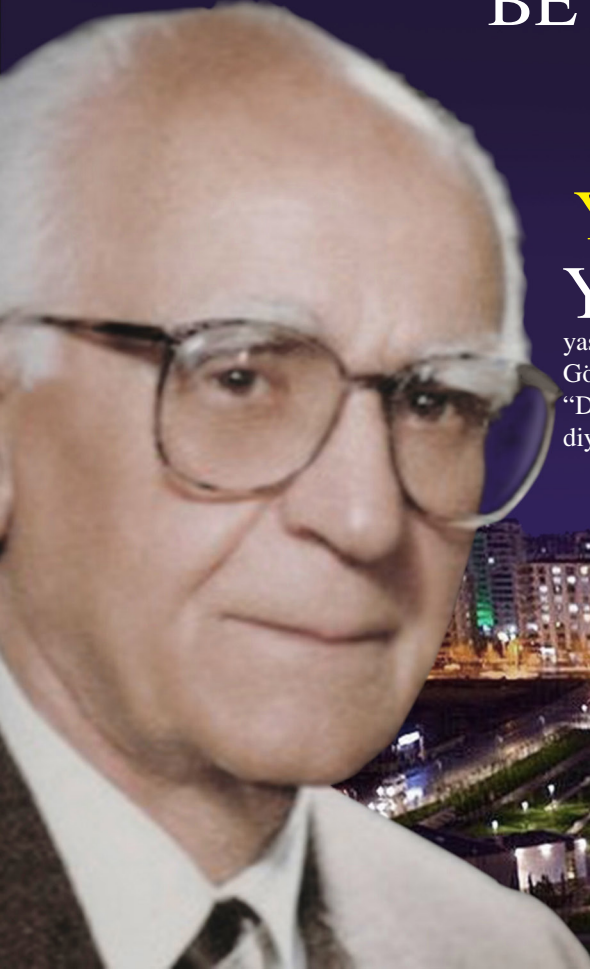
Yakın Tarihimiz
Yaşar Öztürk

YUNUS NADİ'NİN
DÜŞÜNÜ
GERÇEKLEŞTİREN
KENDİNE DEĞİL
KENTİNE AŞIK
BİR AYDIN

ŞEVKET BEYSANOĞLU 100 YAŞINDA

Yegâne tasası, Diyarbakır'ı, Ziya Gökalp'i tanıtmak; "değişmez yasası" bu uğurda çalışmaktı. Ziya Gökalp öldüğünde, Yunus Nadi: "Dün Türkiye'de kâinat yıkılmıştır" diye yazdı. »

Yahya Kemal ve Dr. Rıza Nur'un öncülüğünde hemen "Ziya Gökalp Cemiyeti" kuruldu. Ancak bu büyük yitimden daha acı olanı, sağlığında diri diri gömülmek istenen Gökalp'ten kalanlar yokluğa itiliyordu.

Ziya Gökalp'in unutturulması ölümünden daha acıydı. "Ülkeye ve Türk Devrimi'ne yaptığı hizmetlere karşın yayıncılığın kalbi Babıali Caddesi'ndeki kitapçılarda Ziya Gökalp'in yapıtları bulunamıyordu." Yunus Nadi, Türk Yurdu dergisi yazarı, İttihat ve Terakki'nin önemli adı Kazım Nami Duru'ya bir mektup yazarak üzüntüsünü paylaştı. Cumhuriyet'e saygı ve bağlılığın bir gereği olarak Gökalp'in

eserlerinin bir araya getirilmesi, yayımlanması, genç kuşaklara tanıtılmasının zorunluluğunu dile getirdi. Gökalp'in evine de elden bir mektupla haber gönderdi: "Ziya Bey'in ne kadar basılmamış yazısı varsa gönderin. Bunları gazetemde basacağım" dedi. "Her türlü yardıma hazır" olduğunu söylemekle yetinmedi, Yunus Nadi Gökalp'in yapıtlarını ölümsüzleştirmek, gelecek kuşaklarla ulaştırmak için Cumhuriyet Gazetesi'nde bir oda, destek olacak çalışan verdi. Gürledi yağmak istedi Yunus Nadi. Olmadı.

Devlet, hükümet, Türk Tarih Kurumu el atsa da bir arpa boyu yol alınamadı. Talat Sait Halman'ın dediği gibi, adet yerini bulsun diye düzenlenen etkinliklerle "Türk sosyolojisi ve kültürü alanında tek önemli düşünürümüz olan Gökalp'i tarihe gömdük."

Kardeşinin yol açtığı kan davasından uzaklaşmak için Karacadağ'da yaylaya göçen Beysanzade Molla Ahmet'in 1 Ağustos 1920 günü, 13 kızdan sonra bir oğlu oldu. Aile çok sevinçliydi. Bu çocuk Yunus Nadi'nin özlemini gerçek-

leştirecek, Ziya Gökalp'i eserleriyle mezara gömülmekten kurtaracak olan, Şevket Beysanoğlu idi.

Hukuk Fakültesine girdi. Hakim oldu. Milli Mücade-

le'de büyük yararlılıklar gösteren, Ganizadeler ailesinden Ayten Hanım'la evlenen Şevket, amcasının ilgisizliği yüzünden aileye verilen "Kavut" soyadını mahkemeye başvurup "Beysanoğlu" olarak değiştirdi. Akıllı fikri "Sinende doğdum senin / Sinende yatacağım. / Bu cantende oldukça / Seni anlatacağım" dediği Diyarbakır'daydı. Vermek zorunda kaldığı idam kararı onu hakimlikten soğuttu. Yazmak, yaşamak, yaşatmak için kullandığı kalemi kırmak çok ama çok zoruna gitti.

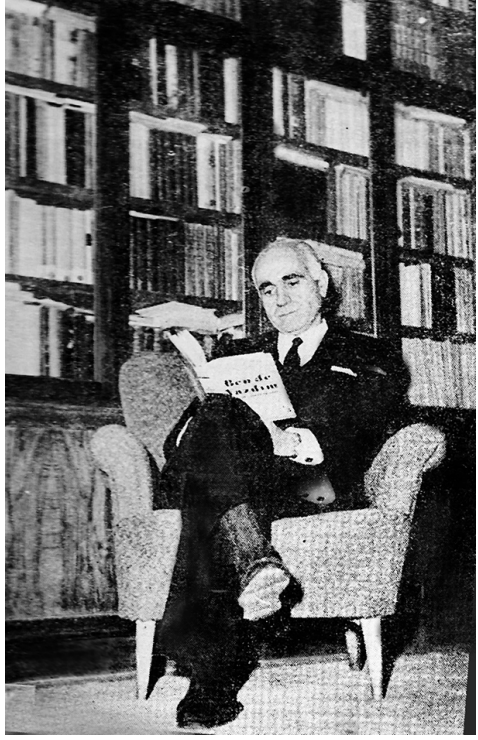
Diyarbakır adının önüne getirildiği her işte onun parmağı değil adadığı hayatı vardı.

15 yaşında ilk şiiri “Hasret” Diyarbakır Gazetesi’nde, ilk düz yazısı da Karacadağ dergisinde yayımlandı. Yete-neğini ve coşkusunu gören öğretmenleri onu derginin Yönetim ve Yazı İşlerine kattı.

23 yaşında ilk kurduğu dernek Atatürk’ün de konuk ettiği, türküleri bugüne taşıyan Celal Güzelses ile oluşturduğu “Diyarbakır Halk Musikisi Cemiyeti”ydi. Diyarbakır adının önüne getirildiği her işte onun parmağı değil adadığı hayatı vardı.

Şevket Beysanoğlu’nu tanıyanlar engin bilgi ve görüşüne doyamadıkları gibi evine varanlar kapıdan başlayarak bütün evin duvarlarını kaplayan zengin kitaplığı ile de büyüledi. Beysanoğlu tıpkı hemşehrisi Ali Emiri gibi bu sahip olduğu zenginliği paylaştı.

İstanbul Fatih’teki Millet Kütüphanesini kurdu. “Divanı Lügati Türk” onun sayesinde gün ışığına çıktı. Beysanoğlu, Ali Emiri gibi yıllarca biriktirdiği kitap, dergi, belge ve kesikleri 1981’de Mayıs ayında on bin cilt olarak Dicle Üniversitesi’ne bağışladı. Üniversite kitapların 4773’ün yer aldığı iki cilt kataloğu 1988’de yayınlanabildi. Geri kalan bölümleri 40 yıl geçti hâlâ basılmadı. Bu kütüphaneye kitap toplamayı ve yollamayı ölüncüye kadar sürdürdü. Ne yazık ki bağışladığı kitaplar o onun göster-

Beysanoğlu, biriktirdiği kitap, dergi, belge ve kesikleri 1981’de on bin cilt olarak Dicle Üniversitesi’ne bağışladı.

diği ilgiyi, özeni göremedi. Kitaplık su baskınına uğradı!

Kentdaşlarının doğup büyüdüğüleri zaman ve mekan içinde yaşatılması için Beysanoğlu önce anma günü ve haftaları başlattı. Ardından müze evlerini gündeme getirdi. Ziya Gökalp, Cahit Sıtkı müze evleri açıldı. Atatürk’ün yaşamında farklı bir yeri olan kentlerden biri olan Diyarbakır’da onun adına da bir müzenin kurulmasını sağladı. “Atatürk Anıtı Yaptırma Derneği” kurarak kentine görkemli bir

Atatürk heykeli kazandırdı. Kentin mimari dokusunun korunması için bir zincir oluşturdu. Onun derdi kendini göstermek değil kentini yaşatmaktı. Mütevazı bir şekilde gelişmeleri izledi ve kendine değil kentine pay biçerek gülümsedi. Yakalandığı hastalık ile pençeleşirken bile başlı başına büyük bir kaynak olan Diyarbakırlı Fikir ve Sanat Adamları çalışmasının son cildinin son düzenlemesini yaptı ve yayımladı. Onu yalnız bırakmayan emeğine saygı duyan Mete Akyol, Bütün Dünya Dergisiydi.

Beysanoğlu, Ziya Gökalp'ın ölümünün 50. ve doğumunun 100 yılında anılması için desteği dönemin Başbakanı Ecevit'ten aldı.

Milli Eğitim Bakanı Mustafa Üstündağ ve Kültür Müsteşarı Bozkurt Güvenç ilgilendi. İktidar değişince "Milliyetçi Cephe" Hükümeti desteği kesti.

En çok üzüldüğü konu ise 70 yıl önce Diyarbakır'da kurulacak olan üniversitenin engellenmesiydi. Bütün hazırlıkları tamamlanan ve saat 13.00'de radyodan duyurulması beklenen "Doğu Üniversitesi"nin Cumhurbaşkanı Celal Bayar'ın araya girip direktmesi ile Diyarbakır yerine Erzurum'a kurulacağı açıklandı.

Büyük emeklerle oluşturulan ve Genel Kütüphane ile birleştirilen Halkevi kapatıldı.

Diyarbakırlı düşünürleri, yazarları, sanatçıları beş ciltlik "Diyarbakırlı Fikir ve Sanat Adamları" adlı yapıtında ölümsüzleştirdi. Diyarbakır Ansiklopedisini tamamladı. Ne yazık ki mali olanaksızlıklar yüzünden basımını yaptıramadı. Bu yapıt Beysanoğlu'nun tek kişilik bir kültür ordusu olduğunun en büyük kanıtı olduğu kadar onun koşulsuz Diyarbakır aşkının simgesiydi.

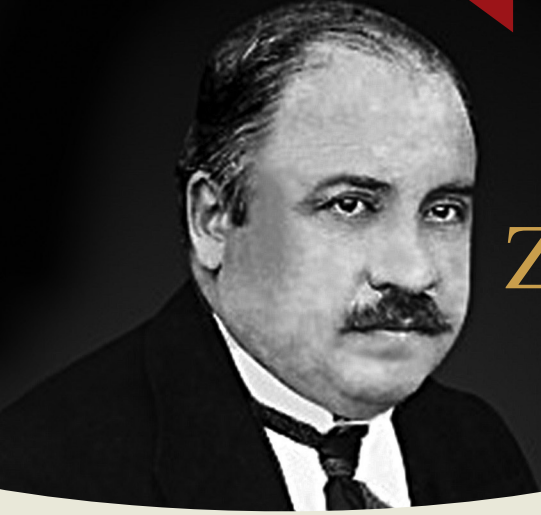
Nazım Hikmet'in "kimi insan otların kimi insan balıkların çeşidini bilir / ben hasretlerin / kimi insan ezbere sayar yıldızların adını / ben hasretle-

rin"; Ahmet Arif'in "Hasretinden prangalar eskittim" dediği özlem, Beysanoğlu için Diyarbakır ve Ziya Gökalp'tı. Nail Çakırhan'ın "Daha çok onlar yaşamalıydı" inancıyla kanat çırpan Anka Kuşuydu, Şevket Beysanoğlu. Diyarbakır surları gibiydi. Yangına, yıkıma, yalana ve talana karşı Anadolu halk kültürünü küresel, küyerel saldırılara karşı koruyan, yüzünden hiç eksilmeyen umudunu gösteren gülümsemesiyle, Şevket Beysanoğlu 100 yaşında.

Nice yıllara Şevket Abi...

yasarozturkdbd@gmail.com

Mütevazı bir şekilde gelişmeleri izledi ve kendine değil kentine pay biçerek gülümsedi.

Mehmet Ziya Gökalp

“Milliyet, eğitime dayalıdır” diyen toplumbilimci, şair ve siyasetçi olan Mehmet Ziya Gökalp, 1876 yılında Diyarbakır / Çermik'te dünyaya geldi. Diyarbakır İdadi Mülkiye/ Diyarbakır Lisesi son sınıf öğrencisiyken okuldan ayrıldı. 1896 yılında, İstanbul'da İttihat ve Terakki Cemiyeti'ne katıldı. “Yasak yayınları okumak ve muhalif derneklere üye olmak” nedeniyle 1898'de tutuklandı. Diyarbakır'da bir yıl cezaevinde kaldı. İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin Diyarbakır şubesini kurdu ve “Peyman” gazetesini çıkardı. Tefik Sedat, Demirtaş, Gökalp gibi takma adlarla Selanik'te yayımlanan bir felsefe dergisinde yazılar yazdı. Dünyadaki Türkleri birleştiren bir Türk devleti kurulması ülküsünü dile getirdiği Altun Destanı adlı yazısı 1911 yılında Genç Kalemler Dergisi'nde yayımlandı. Diyar-ı Bekir mebusu olarak Meclis-i Mebusan'a seçildi. 1915 yılında

İstanbul Üniversitesi'nin Felsefe Bölümü'ne öğretim görevlisi olarak atandı. Türk Ocağı'nın kurucuları arasında yer aldı. Derneğin yayın organı “Türk Yurdu” başta olmak üzere Halka Doğru, İslâm, Millî Tettebbûlar, İktisadiyat, İçtimaiyat ve Yeni Mecmua'larda yazılar yazdı. Kızıl Elma adlı kitabı 1914, Türkleşmek-İslâmlaşmak-Muasırlaşmak adlı kitabı ile Yeni Hayat adlı şiir kitabı 1918 yılında yayımlandı. I. Dünya Savaşı sonrasında İngilizler tarafından diğer İttihatçılarla birlikte Malta'ya sürgüne gönderildi. Sürgünden sonra Diyarbakır'a gitti, Küçük Mecmua'da yayımladığı yazılarıyla Türk Kurtuluş Savaşı'nı destekledi. 1923 yılında Türkçülüğün Esasları isimli ünlü eserini yayımladı. Atatürk tarafından Diyarbakır mebusu olarak seçildi ve Ankara'ya yerleşti. Dünya klasiklerinin Türkçeye çevrilip yayımlanması ile uğraştı. 1924 yılında kısa süren bir hastalığın ardından dinlenmek için gittiği İstanbul'da 25 Ekim 1924 günü hayatını kaybetti. •

Siyasalın Görünümleri

Barbaros Eneç

2

**YENİ
TOPLUMSAL
HAREKETLER**

Günümüzde toplumsal hareketlerdeki artış, siyasi faaliyetin resmi siyasi alandan -devlet, parti odağından-, sosyal alana -gündelik hayata- dönüşünün göstergesidir. Siyasi fail olarak, toplumsal hareketlerin, partiler, baskı grupları ile pek çok ortak noktası vardır. Farklı olarak, partiler

gibi tek bir bürokratik yapı içinde örgütlenmezler. Bir dizi farklı örgütü, birliği gevşek bir beraberlik içinde çalışmak üzere bir araya gelirler. Genellikle ağ ve ağlar olarak tanımlanırlar ve gönüllü taban katılımına dayanırlar. Yöntemleri genellikle yenilikçi ve dolaysız eylemciliktir. Diğer iki örgüte göre daha dar bir siyasi ilgi yelpazeleri vardır. Kamusal yaşamın belirli bir alanı ile ilgilenirler, insan hakları, çevre, barış gibi. Üye profilleri daha çeşitlidir.

1960'lardan sonra toplumsal hareketler üzerine kafa yoran iki önemli düşünce okulu ortaya çıktı:

Amerika'da etkili olan kaynak seferberliği teorisi ile Avrupa'da daha etkili olan yeni toplumsal hareketler yaklaşımı.

Kaynak seferberliği yaklaşımına

Siyasi fail olarak, toplumsal hareketlerin, partiler, baskı grupları ile pek çok ortak noktası vardır. Farklı olarak, partiler gibi tek bir bürokratik yapı içinde örgütlenmezler.

göre toplumsal hareketin merkezindeki olgu bunların kurmuş oldukları örgütlülüklerdir. Çünkü bu hareketlerin ortaya çıkması için başta mali kaynaklar olmak üzere belli kaynakların seferberliği gereklidir. Bu hareketler iktisadi organizasyonlar gibi davranıyor, kaynak

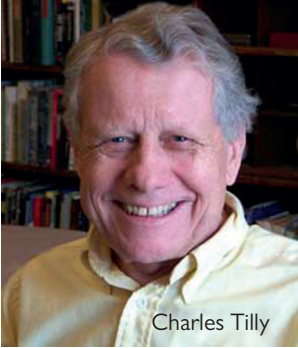
topluyor, personel oluşturuyor ve fikirlerini öncelikle hedefe alıcılara ulaştırıyorlar. Bu yaklaşımla beraber alınan, kardeş yaklaşım politik olanaklar yada süreçler yaklaşımı diye adlandırılıyor. Bu yaklaşım daha ziyade içinde hareket ettikleri siyasi sistemi ve onun protesto fiilleriyle olan ilişkisi üzerinde duruyorlar.

Bu hareketler iktisadi organizasyonlar gibi davranıyor, kaynak topluyor, personel oluşturuyor ve fikirlerini öncelikle hedefe alıcılara ulaştırıyorlar.

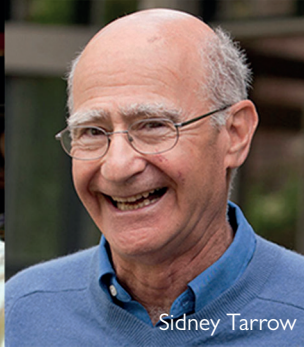
Buna göre, toplumsal hareketler baskının azaltılması, iktisadi ve siyasi seçkinlerin arasında belirecek bir çatışma sayesinde ortaya çıkacak olanakları kullanarak oluşur

yada büyürler. Burada önemli olan nokta, bu olanakların ortaya çıkması, hareketlere dışsaldır. Ortaya çıkmalarında, hareketlerin bir etkisi olduğu iddia edilemez. Bu iki yaklaşımda, zamanla, analizlerine farklı öğeleri de ekleyerek bu teorilerini zenginleştirmişlerdir.

Sosyal bilimlerin farklı alanlarındaki gelişmeler toplumsal hareketler üzerine düşünenleri yeni teorik çerçeveler denemeye yardım etmiştir. 1980’li yıllarda kültürel çalışmaların çok önemli etkileri olmuştur. Bu çalışmalar iki kavramı öne çıkarmıştır: çerçeveleme ve kolektif kimlik. Politik olanak ve süreçler yaklaşımı dışsal etkenlere vurgu yaparken, kültür

Charles Tilly

Sidney Tarrow

çalışmaları toplumsal ağ üzerine durmuşlardır. Bir hareketin ortaya çıkmasında içinde bulunduğu siyasi sistem kadar hareketi örgütleyicilerin toplum içindeki farklı toplumsal ağları kullanmaları da önemli rol oynamaktadır. Kültürel çalışmaların etkisiyle, 19. yy psikolojik indirge-

meciliğe tepkiyle bir kenara itilmiş öğeler tekrar sosyal bilimlerin gündemine girdi. Harekete katılanların duyguları, düşünceleri, inançları, ahlaki değerleri, eğilimleri, acıları, algılamaları, sembolleri vb. araştırma konusu oldu. Duyguların toplumsal hareketlere katılanlar üzerindeki etkisi daha fazla ilgi uyandırmaya başladı. Akıcılığa ait öğelerle duyguların birbirini dışlaması gerektiğini reddederek, duyguların kimliğin muhafazasından hareketin sürekliliğin sağlanmasına kadar oynadıkları farklı rolleri incelediler. Charles Kurzman’ın İran Devrimi üzerine yaptığı çalışma, yeni bir kapı açmıştır: politik olanığın gerçekliği ile kitleler tarafından algılanmasının farklı şeyler olduğu

gerçeği. Siyasi sisteme dair olan kültürel algılayışlar ile nesnel durum arasına açıcı olarak kitlelerin iradesine bir alan açıldı. Kaynak seferberliği teorisinin en önemli iki ismi Charles Tilly ve

Sidney Tarrow’dur. Tilly hem tarihsel saha çalışmaları hem de teorik katkıları alanın bir çok noktasını derleyip toparlamıştır. Bu ikili Doug Mcadam’ın katılımı ile, toplumsal hareketler konusunda paradigmanın görmezden geldiği hususlar olan dinamik ilişki biçimleri yerine daha

durağan ilişkilere odaklandığı, tekil hareketlere dikkatkesilirken daha geniş çatışma vakaları ile az ilgilendiği, hareketlerin karşılaştıkları tehditler ve örgütsel zaaflar yerine olanaklar ve kaynakların genişlemesine vurgu yaptığı ve çatışmaların hareketlerin ortaya çıkışına konsantre olmaktan daha sonraki aşamalarını pek önemsemediği noktalarında eleştirmişlerdir.

Avrupa kökenli yeni toplumsal hareketler yaklaşımı, mevcut hareketleri olağan siyasetin bir parçası olarak değerlendirmektedir. Eski toplumsal hareketlerin temel özelliklerinin altı boşaltılmıştır. Bu yaklaşım sanayi sonrası toplum düşüncesiyle yakından ilişkilidir. Bu yaklaşımın önemli düşünürlerinden Alain Tourraine' e göre, günümüzde devlet iktidarı bu hareketler için bir önem taşımamakta onlar daha ziyade sivil topluma yönelmektedirler. 1960'larda ortaya çıkan toplumsal hareketlerin daha öncekilerden yapısal farkları vardır. Eski hareketler zenginlikten, çeşitlilikten yoksun

Yeni hareketler düşünürleri için sınıf mücadelesi son bulmuştur.
Yeni hareketler zengin içerik ve taleplere sahip, dar iktisadi çıkarlardan bağımsız, daha demokratik ve katılıma açık hareketlerdir.

olarak görülür. Yeni hareketler düşünürleri için sınıf mücadelesi son bulmuştur. Yeni hareketler zengin içerik ve taleplere sahip, dar iktisadi çıkarlardan bağımsız, daha demokratik ve katılıma açık hareketlerdir. Özgün yanları ise resmi kurumsal siyasi kanalların dışında çalışmaları, hayat tarzı, etik ve kimlik duyarlılıkları üzerine vurgu yaparlar. Bu hareketler iktidar mücadelesi vermekten çok savunma-direnme nitelikli hareketlerdir. Eski (sanayi toplumunun) hareketler ile yeni (sanayi sonrası toplumun) hareketler arasındaki kopma Claus Offe tarafından vurgulandı. Ona göre, başlıca

yenilik, modernizm ve ilerleme ile ilgili eleştirel bir ideoloji, merkezleşmiş ve katılımcı örgütsel yapılar, bürokrasi yerine kişiler arası dayanışma ve maddi avantajlardan ziyade özerk alanların kazanımıdır. Alberto Melucci, özerklik üstüne yazarak, yeni hareketleri, sistemin zaman

ve mekan gözetmeyen kapsamlı manipülasyonuna karşı kendi özel ve duygusal yaşamlarını belirleme ve kendi kimliklerini tanımlama haklarını geri almaya çalışırlar. Küreselleşme karşıtı eylemlerde gördüğümüz gibi, festival havasında, bir şölen, konser, sanat performansı şeklinde örgütlenerek çok farklı insanların katılabileceği, kendini ifade edebileceği ve kişiliğini kaybetmeden içinde eriyebileceği ortamlar yaratıyorlar.

Toplumsal hareketler, toplumsal failer arasındaki gerçek bir ilişkidir. Bu ilişki ile grubun birliği inşa edilir. Bu ilişkinin temelinde toplumsal talep yatar. Talep kavramı rica, dilek, istek, şikayet anlamlarını kapsar. Siyaset bilimi yazınında genelde şikayet kullanılır biz içeriğini daha geniş tutarak talep demeyi tercih ediyoruz. Talepler nasıl ortaya çıkar? Yaşam akışının bir noktasında bir sorun ile karşılaşırız. Bu sıkıntıdan etkilenen bir grup insan ilgili otoritelerden yardım ister.

Claus Offe

İstek karşılanırsa meselenin sonu olur. Karşılanmazsa insanlar, aynı biçimde yerine getirilememiş başka konularında olduğunu fark etmeye başlayabilir. Bu süre uzarsa doyurulmamış talepler birikir ve kurumsal sistemin yetersizliği ortaya çıkar.

Sistemin yetersizliği, iktidar sahiplerinin, seçkinlerin arasında bir çatışma, gerilim esnasında görülür olur ve hareketlere oluşumları ya da büyümeleri için olanaklar sunar. Neil Smelser'in aydınlatıcı analizine göre, hızlı ve geniş çaplı dönüşümlerin yaşandığı zamanlarda kolektif davranışların ikili anlamı vardır. Bir yanda kurumların sosyal uyumu yeniden üretmedeki yetersizliği, diğer yanda toplumun kolektif dayanışma için yeni temeller oluşturacakları ortak inançların geliştirilmesi yoluyla krize tepki gösterme girişimlerini yansıtır. Dönüştürücü anlarda yapı ve fail arasındaki ilişkiler önemlidir. Bilişsel, duygusal ve ilişkisel mekanizmalar, katılımcıların hareket bağlamlarını dönüştürmesi açısından önemlidir. Hareketler, verili bir politik düzene meydan okuyarak, yönetimde güçlü bir konumda olan failerle etkileşime geçerler. Siyaset fırsat yapısı, dışarıdaki ortamın, hareketlerin gelişimine etki eden özelliklerin kavramsallaştırılmasıdır. Bu kavram, siyasi sistemin açıklık/

kapalılık derecesine ve, gündem belirleme ve karar alma süreçlerini düzenleyen kurumsal koşullara odaklanılır.

Siyasi fırsat yapısındaki değişimlerin, toplumsal hareketin kendisi tarafından önemli bulunmadıkları sürece hareketler üzerinde etkisi yoktur. Yapısal elverişlilik, kargaşayı açığa çıkarabilmek için bir “bilişsel serbestleşme” süreciyle filtrelendirilmelidir. Hareketin ortaya çıkması için aktivistler bir fırsatın var olduğuna, değişime yol açacak güce sahip olduklarına inanmalı ve sorun için sistemi suçluyor olmalıdırlar. Yapı ve eylem arasına giren bilişsel süreçleri ele almadan yapısal fırsatları incelemek yanıltıcı olabilir. Devletin tepkisinin nasıl algılandığı da önemli.

Failler bu eyleme kendi menfaatleri için rasyonel bir şekilde dahil olurlar; harekete teşebbüs edenler eylemin

üzerine kurulu olduğu kolektif kaynakları harekete geçirmede önemli bir rol oynarlar. Eylem özellikle, örgütlenme ve bir toplumsal hareketin gelişimi için gerekli olan stratejik etkileşimlerden, kaynakların varlığından etkilenen maliyet ve faydaların hesaplanmasından kaynaklanır. Gerilimlerin, yapısal çatışmaların varlığını keşfetmek tek başına yeterli değildir; hoşnutsuzluğu hareketlenmeye dönüştüren koşullara da bakmak gerekir. Harekete geçirme kapasitesi grubun elindeki mad-

di kaynaklara ve maddi olmayan kaynaklara bağlıdır. Bu kaynaklar, birden fazla amaç doğrultusunda dağıtılmaktadır.

Seferberlik, toplumsal hareketlerin hoşnutsuzluğu örgütleyebilme, eylem maliyetlerini azaltma, dayanışma ağlarını oluşturup kullanma, saikleri ve teşvikleri paylaşma ve görünür konsensüse ulaşma biçiminden kaynaklanmaktadır. Mevcut kaynakların türü ve niteliği hareketlerin aldığı taktiksel kararları ve eylemin toplumsal ve siyasi sistem için doğurduğu sonuçları etkiler.

Özellikle Avrupa’da, hareketle-

Özellikle Avrupa’da, hareketlerin yalnızca siyasal sistem içinde değil, aynı zamanda kamusal alanda da oynadığı role odaklanılır.

rin yalnızca, siyasal sistem içinde değil, aynı zamanda kamusal alanda da oynadığı role odaklanılır. Söylemsel fırsatlar, yani bazı tartışmalı meselelerde hareketlerin başarı şansını etkileyebilecek baskın kamusal söylemlerin varlığı vurgulanmıştır.

Bütün hareket örgütlenmeleri, siyasi iktidar sahiplerine yönelik dışa dönük meydan okumalarla doğrudan alakadar olmayabilir. Katılımcı ihtiyaçlarına yönelik olarak ve/veya kültürel ve sembolik zorlukları ya da yeni yaşam tarzı pratiklerini

desteklemek içinde eyleme geçebilirler. Örneğin, feminist hareket aracılığıyla, terapi grupları, tecavüz kriz merkezleri kurulmuştur.

Özellikle 1970'lerden bu yana artan sayıda yurttaş, hükümetler üzerindeki diğer baskı biçimlerinin meşruluğunu onaylamaya başladı: imza kampanyaları, yasal gösteriler, boykotlar, kira veya vergi ödemeyi reddetmek, işgaller, oturma eylemleri, trafiği (hem reel hem sanal) engelleme, grevler, yeni siyasi katılım biçimlerinin listesini oluşturur. Protestolar, kamuoyunu alışılmışın dışındaki eylem biçimleriyle harekete geçirme ve bu şekilde karar alıcılara baskı uygulama kapasitesidir.

Protestolar, iktidar ilişkilerinde meydana gelen değişiklikleri takip etmek veya önlemek için bedenlerin, sembollerin, kimliklerin, pratiklerin ve söylemlerin kullanıldığı mücadele alanlarıdır. Protesto'nun önemli bir özelliği, karar vericileri etkilemek için dolaylı kanalları kullanmasıdır. Siyasi kararlarla doğrudan ilgili olanlar, protesto topluluğu oluşturur. Bu topluluktan eyleme öncülük edecek ve dış ilişkileri sürdürecektir bir liderlik ortaya çıkar. Kitle iletişim araçları, onların mesajını ilk olarak karar vericilerin referans aldığı halka yayar. Başarılı olmak için protestoların olumlu uyarılar üretmesi, kararların alındığı alanlara yatırım yapmak için daha fazla kaynağa sahip olanların sempatisini kazanması gerekir.

Yürüyüşler, protestoların ardındaki sayısal gücü göstermek için tasarlanan temel taktiklerden biridir. Toplumsal hareketlerin faaliyetlerinin, kısmen dışavurumsal, kısmen araçsal kısmen kendi üyelerine yönelik kısmen de dış çevreyi dönüştürmek için tasarlanır.

Toplumsal hareketler pek çok başka aktörlerle etkileşimde buldukları çok örgütlü bir sahada hareket ederler. Kurumsal etkenler iki müdahil değişken dizisi, yani ittifak yapısı (onları destekleyen siyasi aktörler) ve muhalefet yapısı (onlara karşı olan siyasi failer) aracılık eder. İttifaklar meydan okuyanlar için siyasi olanaklar ve kaynaklar sağlar, muhalefet ise onları aşındırır. Muhaliflere baktığımızda, kurumsal olanların yanında kurumsal olmayanları da görürüz. Karşı Hareketler terimi bu ikinci tür failer için kullanılır ve hareketin elde ettiği başarılarla tepki olarak yükselir.

Teknoloji yurttaşların katılımı, sesini duyurma ve eyleme geçmeye-tenekleri için yeni ve geniş fırsatlar sunuyor. Toplumsal ilişkiler, yeni kimlikler, yeni taleplerin doğmasına yol açıyor. Önümüzdeki dönemlerde hareketlerin önemi büyüyerek devam edecektir. •

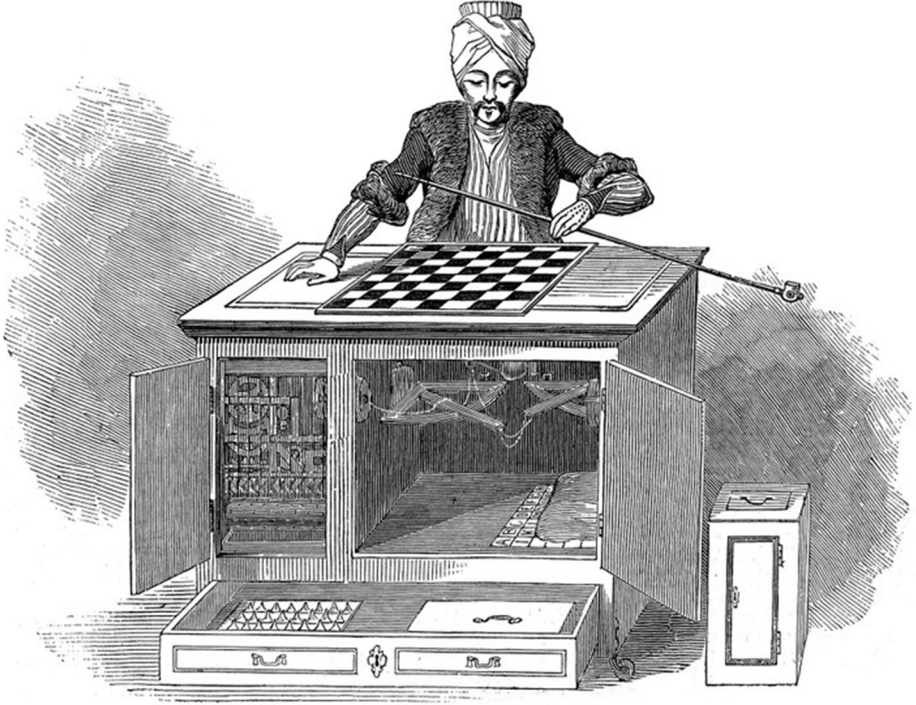
barbarosenecbd@gmail.com

*“Eğitimdir ki bir milleti ya hür,
bağımsız, şanlı yüksek bir
topluluk halinde yaşatır;
ya da esaret ve sefalete terk eder.”*

M. Kemal Atatürk

Dünya Döndükçe

Sabriye Aşır

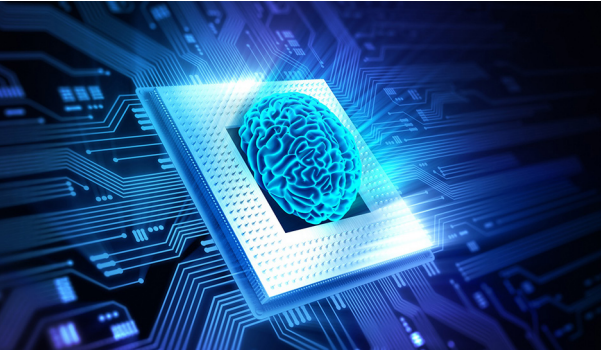
Makinenin içindeki insan

1770 yılında Macar bir mucit tarafından yapılan satranç oynatabilen robot, tüm Avrupa çapında büyük sansasyon yarattı. Bu mekanizma, üzerinde satranç tahtası olan bir dolabın arkasında oturmuş ve Türk giysileri giymiş, gerçek boyutlu ahşap bir insan figüründen oluşuyordu.

Ahşap figürün mekanik kolu, tahtaya uzanıp satranç taşlarını hareket ettirebiliyordu. Bu “Mekanik Türk” satrançta en iyi oyuncuları bile yenebiliyordu. İmparatoriçe Maria Theresa’nın vakit geçirmesi için yapılan bu mekanizmanın ünü, Viyana’yı da aşmış ve imparatoriçeyi sarayında ziyaret edenler bu

robotu görmek için ısrar eder hale gelmişlerdi.

“Türk” 1780’li yıllarda tüm Avrupa’yı dolaştı. Ve bu sırada da nasıl çalıştığı ve bir makinenin gerçekten düşünüp düşünemeyeceği konusunda da spekülasyonlara yol açtı. Sanayi Devrimi daha yeni başlıyordu ve birçok insan makinelerin ne denli insanların yerini alabileceğini sorguluyordu. Hiç kimse “Türk”ün sırrını tahmin etmeyi başaramadı. Fakat sonunda ortaya çıktı ki, mekanizmanın iç kısmına akıllıca gizlenmiş gerçek bir insan, bir satranç oyuncusu vardı. Görünüşte akıllı olan bu makine, içine gizlenen kişiye bağlıydı.

Anlaşılan, bugün de buna çok benzer bir şey yaşıyor. Tıpkı “Türk” gibi modern yapay zekâ (AI) sistemleri de görünmeyen insanlardan gelen yardıma dayanıyor. Bir “derin öğrenme” sistemini eğitmek, ona bir girdinin milyonlarca örneğinin tanıtılmasını (örneğin çeşitli hayvan görselleri gibi) ve hangi durumda hangi çıktının doğru ola-

cağının sisteme belirtilmesini içerir. Öğretildikten sonra sistem, daha önce karşılaşmadığı görsellerdeki hayvanları da doğru biçimde tanımlayabilir. Fakat öğrenme süreci çok sayıda doğru biçimde sınıflandırılmış örneği gerektirir ve bu örnekler insanlar tarafından oluşturulur.

Bunun bir sonucu olarak, yapay zekâ sistemlerini eğitmek için gerekli verileri sağlayan insanlar ordusunun oluşturduğu bambaşka bir endüstri ortaya çıktı. Örneğin Seattle merkezli Mighty AI şirketi, sürücüsüz araç sistemlerini eğitmek için sokak görsellerini sınıflandıran 300 bin kişilik çevrimiçi bir topluluğa sahip. Şirketin patronu bana şöyle dedi:

“Araçların insani muhakemeye sahip olmasını istiyoruz. Ve bu nedenle de insanların uzmanlığına gereksinimimiz var.” Büyük teknoloji şirketlerinin de bu işi yapan kendilerine özgü özel çevrimiçi çalışan grupları var.

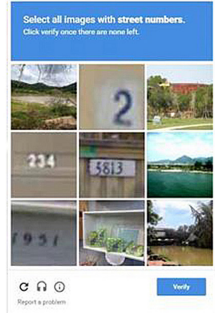
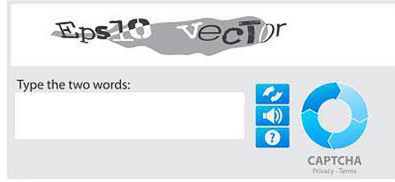
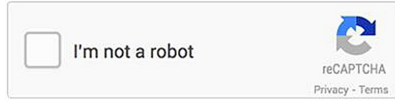
Bu “sınıflandırma” işi, çevrimiçi bir “topluluk çalışması” platformundan da alınabilir. Çalışanların, bilgisayarların kapasitesinin ötesindeki basit görevleri yerine getirerek para kazandıkları bu platformların en büyüğü “Mekanik Türk (Mechanical Turk)”tür. Çalışanlarının, akıllı varsayılan sistemleri işler kılan insan uzmanlığını sağladığı “Mekanik Türk (Mechanical Turk)” platformunun adı; aynı biçimde işleyen 18. yüzyıldaki

özgün “Mekanik Türk”e doğrudan bir göndermedir.

Farkında olmadan aslında siz de bu görevlere yardımcı oluyorsunuz. Bir internet

sayfasına erişmeye çalışırken, bozuk görünen bazı harfleri yazmanız ya da tabelalar ve araçlar içeren görselleri tanımlamanız istenebilir. Captcha (for Completely Automated Public Turing Test To Tell Computers and Humans Apart-İnsan ve Bilgisayar Ayırımı Amaçlı Tam Otomatik Genel Turing Testi) olarak bilinen bu test, bir bot değil insan olduğunuzu doğrulamak için kullanılır. Çünkü bilgisayarlar halen bu tür görevleri güvenilir bir biçimde gerçekleştiremezler. Her gün milyonlarca kez tamamlanan bu testlerin sonuçları, Google ya da diğer şirketlerce eski kitapların transkripsiyonu, sürücüsüz araçlar için görsellerin sınıflandırılması ya da harita hizmetlerinin iyileştirilmesi için kullanılır.

Çevrimiçi etkinlikleriniz, bu sistemlerin eğitimine başka biçimlerde de yardımcı oluyor. Mesela Instagram’da bir fotoğrafı #kedi, #köpek gibi etiketlerle sınıflandırdığınızda, paylaştığınız görseller bu sistemlerin eğitilmesi için kullanılır. Google insanların arama sonuçlarında nele- re tıkladıklarını izliyor ve bu bilgiyi

daha sonra arama sonuçlarının diğer kullanıcılara gösterileceği sırayı belirlemek için kullanıyor. Spotify kullanıcıları tarafından oluşturulan çalma listelerinden yararlanarak şarkıların başka kullanıcılara önerilmesini sağlıyor. Gmail milyonlarca kullanıcısının önceki yanıtlarının analizine dayanarak elektronik postalara yanıtlar öneriyor.

İnternet kullanırken yaptığımız hemen her şey, sistemleri daha akıllı hale getirmek için kullanılan veri izleri oluşturuyor. Google, Facebook ve diğerleri muazzam düzeyde akıllı makinelerini çalıştırdıkça, hepimiz onları daha işler hale getirmeye yardımcı oluyoruz. 1770’lerden bir mekanik satranç robotu, böylelikle hem yapay zekâ konusundaki modern bir tartışmanın hem de teknolojinin ilerlemesinin kilit unsurlarından birinin habercisi oldu. İnternet devasa bir “Mekanik Türk.” Ve biz farkında olsak da olmasak da hepimiz o makinenin içindeki insanlar olduk. •

sabriyeasirbd@gmail.com

Çeviri kaynağı yazı: “The human inside the machine”, Tom Standage, The Economist, 15 Kasım 2018

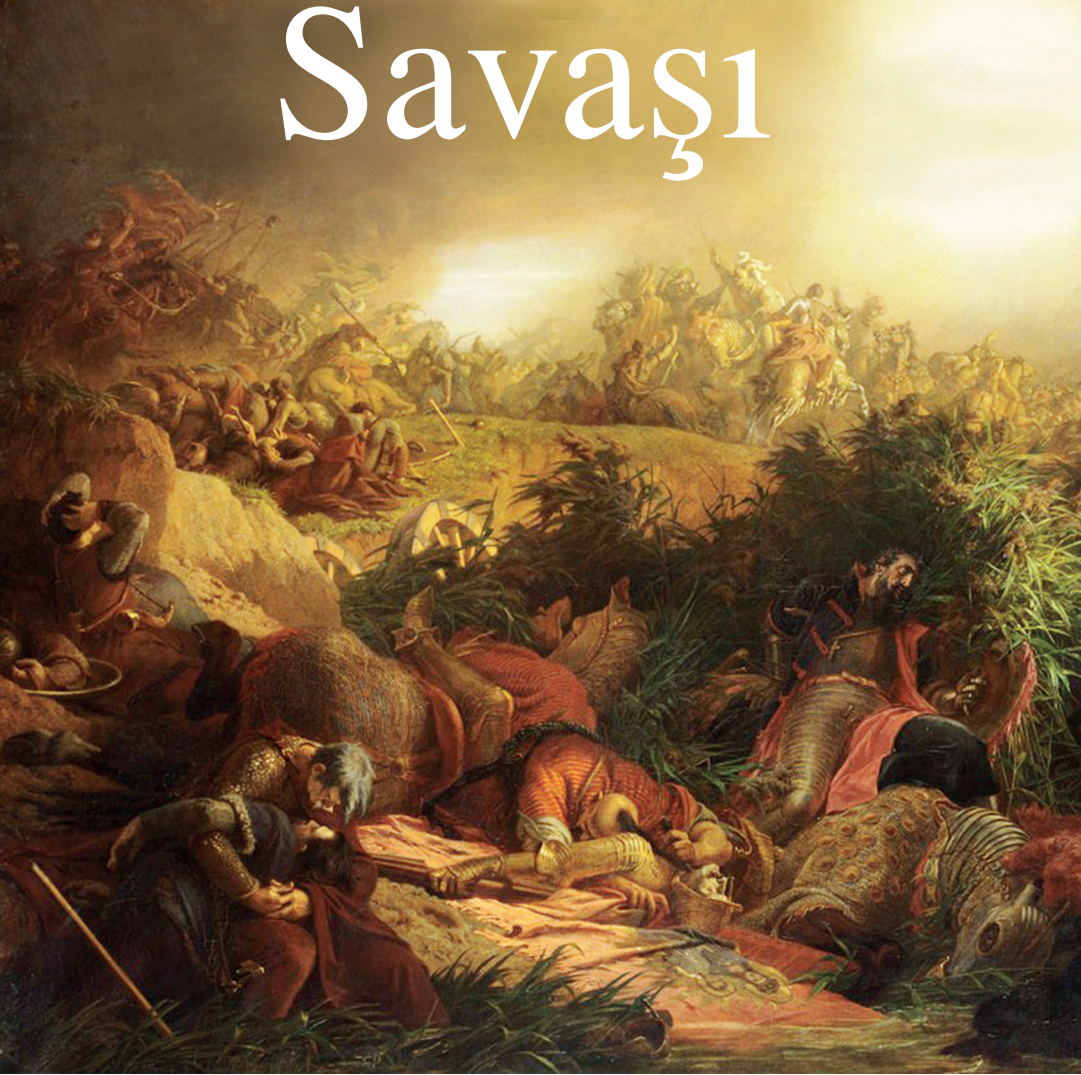

Tarihten Sayfalar

Erhan Kanyılmaz

Mohaç Savaşı

2

Savaş

(...) Osmanlı kuvvetlerinden ilk olarak muharebeye giren birlik Rumeli ordusu oldu. Bu orduya bağlı askerler Pál Tomori tarafından komuta edilen Macar birlikleri ile temas sağladı. Esasen Macar birliklerinin burada elde ettiği kısa süreli bölgesel üstünlük, Osmanlı askerleri arasında büyük bir kargaşanın ya-

şanmasına neden oldu. Bunun üzerine Osmanlı takviye birliklerinin muharebeye sokulmasıyla denge sağlandı. Bu esnada Macarların cephenin sağ kanadından gerçekleştirdikleri karşı taarruz sırasında atılan bir ok Kanuni Sultan Süleyman'ın giydiği zırhın göğüs kısmına isabet etti. Osmanlı ordusunun o dönemdeki seçkin birlikleri olan Yeniçerilerin muharebeye sokulmasının ardından üstünlük özellikle cephenin sol kanadında Osmanlı tarafına geçti. İyi eğitilmiş ve yetenekli Osmanlı topçusu da Macar ordusuna önemli kayıplar verdi.

Mohaç'ın coğrafi konumu

Osmanlı ordusu karşısında tutunamayan Macar askerlerinin çoğu mevzilerini terk ederek geri kaçarken mevzilerde kalanlar ya öldürüldü ya da esir alındı. Kral II. Louis, akşam karanlığından istifadeyle savaş meydanından kaçtığı sırada Csele-Patak Nehri'nden geçerken atından düşerek

**Savaşta
Macarların
verdiği toplam
kaybın 14
bin civarında
olduğu kabul
edilmektedir.**

Bertalan Székely'nin Mohaç Savaşı Tablosu

taşıdığı zırhın ağırlığı nedeniyle boğularak öldü. Kralın yanı sıra yaklaşık bin kadar Macar soylusu da savaşta hayatını kaybetti. Savaşta Macarların verdiği toplam kaybin 14 bin civarında olduğu kabul edilmektedir. Ayrıca bazı kaynaklarda Osmanlı padişahının savaş sonrasında iki bin kadar üst düzey Macar esirinin katledilmesi için emir verdiği belirtilmektedir.

Mohaç Savaşı öncesinde hazırlık için yüklü miktarda para harcanan Macar ordusu çağa uymayan teşkilat yapısını muhafaza ediyordu. Savaşa katılan personel sayısı ve savaşın süresine dair farklı iddialar bulunmaktadır. Savaşın başlama zamanı olarak öğleden sonra saat 1-2 aralığı genel kabul görmekle birlikte bitiş zamanına dair ortak bir görüş yoktur.

Bazı tarihçiler savaşın sadece bir-iki saat kadar sürdüğünü ileri sürseler de birtakım tarihi gerçekler dikkate alındığında bunun doğru olması pek mümkün görünmemektedir. Osmanlı tarihçilerinin yazdıkları esas alınırsa, savaşın hemen öğleden sonra değil, akşam üzeri saat 6'ya doğru bittiğini kabul etmek gerekecektir. Bazı güvenilir Batı kaynakları, Macar Kralı'nın savaş meydanını

akşam alaca karanlığından istifade ederek terk ettiğini belirtmektedir. Öte yandan 29 Ağustos günü bölgede gün batımı saatinin 18:30 olduğu da bilinmektedir. Bu verilerden hareketle, savaşın kesin olarak iki-üç saatten daha uzun ve muhtemelen beş saat kadar sürdüğü sonucuna varmak makûl bir çıkarım olacaktır.

Savaş Sonrasında Yaşanan Gelişmeler

Genel bir değerlendirme yapıldığında Mohaç'ta kazanılan zaferin Osmanlı Devleti'nin istediği nihai hedefi sağlamadığını söylemek mümkündür. Her ne kadar Osmanlı ordusu Budin'e girip kaleyi ve şehrin çevresini yağmalamış olsa da kısa bir süre sonra geri çekildi. Osmanlı Devleti Budin'i tam olarak 1541 senesinde ele geçirdi. Diğer taraftan Mohaç Savaşı

Mohaç'ta kazanılan zaferin Osmanlı Devleti'nin istediği nihai hedefi sağlamadığını söylemek mümkündür.

Macar Krallığı'nın sonunu getirdi. Osmanlı Devleti'nin Macaristan'ı işgali, Macar Kralı II. Louis'in kayınbiraderi olan Habsburg Arşidükü I. Ferdinand ile o dönemdeki Macaristan topraklarının güneyinde hüküm süren (bugün Hırvatistan'ın bulunduğu bölge) Bohemya Kralı II. Vladislaus arasında çekişme yaşanmasına sebep oldu. Osmanlı Devleti Macaristan'ın merkezi

bölgeleri ile yarı bağımsız Transilvanya üzerinde egemenliğini kurmasına rağmen Macaristan'ın kuzey bölgeleri 1500'lü yılların sonlarına kadar bağımsız kalmaya devam etti. Mohaç Savaşı'nı takip eden ve neredeyse sürekli bir çatışma halinin yaşandığı uzun

yıllar boyunca Osmanlı Devleti bu bölgede sürekli olarak kuvvet bulundurdu ve bunun getirdiği büyük mali külfete katlanmak zorunda kaldı. Osmanlı'ya göre daha fakir olan Macaristan'ın bu baskıya dayanması mümkün olmadı. Hristiyan orduları 1500'lü yıllarda birkaç kere Budin'i kuşattılar. Kanuni Sultan Süleyman 1566 yılında Macaristan topraklarında yapılan Zigetvar Savaşı esnasında doğal sebeplerle hayatını kaybetti. Aynı dönemde Osmanlı ordusu iki kere Eger'i kuşatsa da bu girişimler başarılı olamadı. Şehrin 1596 senesinde Osmanlı Devleti'nin eline geçmesinin ardından Macaristan'ın direnci tamamen ortadan kalktı.

Mohaç birçok Macar tarafından ülke tarihinde gerilemenin başladığı bir dönüm noktası ve Macar halkının benliğinde bir travma olarak görülmektedir. Bugün

Macar dilinde yaşanan kötü olaylara yönelik olarak kullanılan "Több is veszett Mohácsnál" şeklindeki atasözü "Mohaç'ta daha fazlası kaybedildi" anlamına gelmektedir. Macarlar bugün Mohaç Savaşı'nı bir zamanlar güçlü ve bağımsız bir Avrupa milleti durumundaki atalarının bağımsızlıklarını kaybetmesine neden olan tarihi bir olay olarak görmektedirler. Macaristan için asıl yıkımın Mohaç Savaşı'nı takip eden yaklaşık iki yüz yıl boyunca Osmanlı Devleti ile Habsburg Hanedanı arasında devam eden güç mücadelesinde ortaya çıktığını, bu sürede Macaristan'ın büyük bir bölümünün yerle bir edilirken nüfusunun da önemli ölçüde azaldığını tekrarlamakta fayda vardır. Savaşın yaşandığı bölge 1976 senesinde Tarihi Millî Park haline getirilmiştir. Buradaki anıt Mimar György Vaddász tarafından tasarlanmıştır. •

erhankanyilmazbd@gmail.com

Gezdikçe Gördükçe

Izlen Şen Toker

Tuna
Nehri'nin
kayalıklarla
sarıldığı

Weltenburg Geçidi

Almanya'nın Schwarzwald (Kara Orman) bölgesindeki Breg ve Brigach adlı iki nehir Donaueschingen'de buluşarak Tuna Nehri'ni oluşturuyor.

2850 kilometrelik uzunluğu ile Avrupa'nın en uzun ikinci nehri olan Tuna, Bavyera eyaletinde, Kelheim kasabası ile tarihi Weltenburg Manastırı arasındaki dar bir boğazdan geçiyor. Almanya'nın en eski doğa koruma alanlarından biri olan bu bölüme Weltenburg Geçidi deniyor. 1840 yılında Bavyera Kralı I.Ludwig tarafından doğal anıt ilan edilip korumaya alınan bölge, yaklaşık altı kilometre uzunluğunda bir alanı kapsıyor. Taş Devri mağaraları, Tunç Çağı surları, tarih öncesi çağlardan kalan mezar höyükleri, Kelt ve Geç Roma buluntuları bölgenin kültürel ve tarihi önemini gösteriyor. 150 milyon yıl önce sığ bir deniz olan bölge, jeolojik yapısı, fosil oluşumları, bitki örtüsü, kültürel ve tarihi zenginliğiyle her yıl yaklaşık yarım milyon ziyaretçiyi ağırlıyor. Çeşitli zorluklardaki 11 yürüyüş parkuru ve nehirde yapılan tekne gezileri, ziyaretçilere Weltenburg Geçidi'nin birbirinden güzel manzaralarını sunuyor.»

Ben de nehrin yüksekliği 80 metreye varan kireçtaşı kayalıkları arasında aktığı bu geçidi daha iyi görebilmek için Kelheim'dan kalkarak Weltenburg'a giden bir gezi teknesine biniyorum. Weltenburg'dan Kelheim'a 20 dakika süren yolculuk, Kelheim'dan Weltenburg'a, nehrin akıntısı nedeniyle, 45 dakika sürüyor. Böylece geçitteki eşsiz manzaraları daha uzun süre görme olanağım oluyor.

Önce Michelberg tepesindeki 1. Ludwig'in Kurtuluş Savaşları

anısına yaptırdığı, 45 metre yüksekliğindeki Kurtuluş Salonu adlı anıt yapının önünden geçiyoruz. Meşe, kayın, ıhlamur, akça ağaç, dişbudak, porsuk gibi çeşitli ağaçlarla kaplı, ateş semenderi, alaca şahin ve kartal baykuşu gibi hayvanlara sığınak olan yemyeşil kıyıları nehrin iki yanını renklendiriyor. Genellikle sakın, pırlı pırlı ve yeşil renkte akan nehir, zaman zaman gökyüzü ve bulutların yansımasıyla mavi bir renk alıyor. Arasından geçtiğimiz farklı şekillerdeki kaya oluşumlarına Düşman Kardeşler, Tuna Korsanları Mağarası, Bayyera Aslanı, Piskopos Şapkası, Peter ve Paul Uçurumları, Napolyon'un Bavulu, Arı Kovanı gibi ilginç isimler verilmiş.

Kurtuluş Salonu
adlı anıt yapı

İçinde freskler olan tarihi bir kaya kilisesinin bulunduğu kıyıda, Klösterle Manastırı önündeki sahilde insanlar yürüyor; beyaz bir köpek sanki teknemizle yarışmak ister gibi kıyı boyunca koşup kendini nehrin suları-

na atıyor. Yanımızdan geçen gezi teknesindeki çocuklar bize el sallıyor. Kıyıdaki bir ördek sürüsünün, yer yer doğal olarak oluşmuş sahil-lerin önünden, tek kişilik kanosunda kürek çeken yaşlı bir adamın yanından geçiyoruz. Biraz

önümüzde ve arkamızda eşsiz doğa manzaraları görmemizi sağlıyor.

Uzun Duvar adlı kayaya geldiğimizde, kayanın üzerindeki Aziz John Nepomuk heykelini ve geçmişte teknelerin geçişine yardımcı olmak için kaya-

Weltenburg Manastırı

lara takılmış demir halkaları görüyoruz. Sudan gökyüzüne doğru dik bir şekilde yükselen kaya oluşumları arasında devam eden yolculuğumuz Weltenburg iskelesinde son buluyor. Tekneden indikten sonra nehir kıyısında yaklaşık dört yüz metre yürüyerek MS 7.

yüzyılda kurulan ve Bavyera'nın en eski manastırı olan Weltenburg Manastırı'na geliyorum. Mimar Asam Kardeşler'in Barok tarzda inşa ettiği bir kilisesi de olan manastır, nehrin hemen kıyısındaki konumuyla oldukça ihtişamlı görünüyor. Dünyanın en eski manastır bira fabrikası olarak 1050 yılından beri ürettiği biraları da avlusundaki bira bahçesi, barok

Weltenburg Manastırı
iç görünüş

salonu ve tonozlu odalarında hizmet veren restoranında sunuyor. Manastırın önündeki sahilde bir zamanlar çevredeki kayaların parçası olan ve nehrin hepsine ayrı bir şekil verdiği pek çok çakıl taşı var. Bazı taşların üzerinde yer alan ince, beyaz renkli çizgiler sanki bu güzel bölgeye ait olduklarını göstermek için özellikle işaretleşmiş olduklarını gösterir gibi...•

izlensentokerbd@gmail.com

İnsanlar Yaşadıkça

Mehmet Ünver

Taşra Yaşamını Sevmiştim

Bu gün size elli üç sene önce, adeta bir masal güzelliği ve heyecanıyla yaşadığım taşra yıllarımın bende bıraktığı unutulmaz anılardan bahsetmek istiyorum. Dudağımın kıyısında tatlı bir gülümsemeyle anımsadığım o şirin Anadolu köyüne adım attığım günü sanki bugünmiş gibi net bir şekilde anımsıyorum. »

Burası adeta cennetten bir köşeydi.

1968 yılı, ağustos ayıydı. Ablam o köye ilkokul öğretmeni olarak atandığı için birlikte gitmiştik ve üç sene orada kalacaktık. Henüz on bir yaşımdaydım. İlk kez İstanbul'un dışına çıkan bir çocuk olarak kafam sorularla ve endişelerle doluydu. O zamanlar köye ulaşım sağlayan bir vasita olmadığı için İstanbul'dan şehirlerarası bir otobüsle gittiğimiz ilçeden köye kadar yürüyerek gitmemiz gerekmişti. Ellerimizde bavullarla iki saatlik bir yürüyüşten sonra yemyeşil çimenler ve papatyalarla kaplı bir tepeyi aşip köyü karşımızda bulunca kafamı işgal eden sorular bir anda dağılmış, gördüğüm manzara karşısında nefes-

sim kesilmişti. Burası adeta cennetten bir köşeydi.

Rengârenk çiçeklerle süslü çimenlerin çoğu tek katlı olan evlerin kapılarına kadar yayıldığı masalsi bir yerleşimdi burası. Hemen yandaki tepeden köye doğru

akan derenin billur sularında evvelce hiç görmediğim su kaplumbağaları yüzüyordu.

Kaplumbağaların suda da yaşadığını o gün öğrenmiş oldum. Dere boyunca dalları yere kadar sarkan söğüt ağaçları ve göğe doğru yükselmiş kavak ağaçları sıralanmıştı. Onların hemen gerisinde yer alan köy evlerinin avlularındaysa ya asırlık bir çınar ya da ulu bir ceviz ağacı dallarını dev bir şemsiye gibi yay-

mıştı. Köyün kuzeye bakan sınırının bitiminde çamlık bir kuru, güneşli kısımdaysa geniş ovaya açılan bir vadi görülmüyordu. Muhtarın evini bulmak için dolaşırken hemen her sokakta granit taşlardan yapılmış çeşmelerle karşılaştık. Yaz mevsiminde olmamıza karşın suları gürül gürül akan bu çeşmelerin önünde her biri bir banyo küveti büyüklüğünde çok sayıda mermer yalak vardı. Yaşıtımız çocukların üzerlerinde elbiseler olduğu halde kendilerini o yalaklardaki sulara atıp güle oynaya eğlendiklerini görünce neşem yerine geldi.

Köydeki yaşamımız düşündüğümün tersine çok keyifli başlamıştı. Bizim için kiralanan eve yerleşir yerleşmez komşularla kaynaştık. Hemen ertesi günü bir komşu hanım, kızlarıyla birlikte köy dışındaki bir vadideki dereye çamaşır yıkamaya giderken kardeşimle beni de yanlarında götürdü. Çevreyi görmemiz ve yeni yaşamımıza çabuk alışmamız için iyi bir başlangıçtı bu. Komşu hanım, bize bir jest yaparak yol boyunca yıkabilecek halıları ve kilimleri yükledikleri eşeklere binnemize izin vermişti. Gideceğimiz yere vardığımızda yatağı bembeyaz çakıl taşlarıyla kaplı geniş bir dereyle karşılaştık. Suyu içilebilecek kadar temiz görünüyordu. Nitekim kızlar çamaşır yıkama işlemi başlamadan yanlarında getir-

dikleri testileri bu derenin suyuyla doldurdular. Ardından akıl almaz güzellikteki renklerle süslü el dokuması kilimleri derenin suyuna bırakması ve akıntıya kapılıp gitmemeleri için üzerlerine yuvarlak beyaz çakıl taşlarından ağırlıklar koydular. Zekice bir düşünceydi bu. Derenin küçük bir havuz oluşturduğu yerde yaklaşık bir metre derinliğindeki berrak suyun dibine çöken kilimler biraz yüksekte akarak gelen suyun gücüyle kendi kendilerine çitilenip, içlerindeki kirler kısa sürede arınacaktı. Benim gözüm hâlâ suyun içindeki kilimlerin inanılmaz parlak renklerle süslü motiflerindeydi.

Komşularımız çok sempatik insanlardı. Kökboyasıyla boyadıklarının söyledikleri kilimleri derenin güçlü akıntısına emanet edip çimenlerin üzerine genişçe bir bez yayarak üzerine çeşitli peynirler, yoğurt, domates, salatalık, kavun ve karpuzdan oluşan bir ziyafet sofrası kurdular. Bizler karnımızı doyururken vadideki kuşların ötüşleri derenin şırıltısına karışıyor, ovidan

esen ılık rüzgâr tenimizi okşuyordu. Yemekten sonra hep birlikte dereye girip ayaklarımızla tabana çökmüş olan kilimleri çiğnemeye başladık. Bu sayede iyice temizlenip renkleri çok daha parlak bir hale gelecekti. Bir süre sonra dayanamayıp, iç çamaşırlarımızla suya atladık, bizden cesaret alan kızlar da elbiseleriyle peşimizden gelince kâh yüzüp, kâh hoplayıp zıplayarak eğlenmeye başladık. Derenin suyu nerdeyse göğüs hizamıza kadar geliyordu. O gün akşama kadar o cennet vadinin keyfini çıkarttık. İstanbul'dan uzaklardaki ilk günümüz, gelecek için umut veriyordu doğrusu.

Köye henüz elektrik gelmediği için geceleri gaz lambalarıyla aydınlanıp, temizlik ve içme suyumuzu dışarıdaki çeşmelerden taşımak zorunda olduğumuz halde sonbahar ve kış mevsimi de son derece eğlenceli geçti. Yorucu yaz mevsiminin ardından ürün hasadını bitirmiş olan köy halkı bu dönemi düğünler ve sünnet törenleri başta olmak üzere çeşitli toplu eğlencelerle geçiriyordu. Köy

öğretmeni olan ablam sayesinde biz de tüm bu eğlencelerin önemli konuyu olarak davet edilip çok iyi ağırlanmaktaydık. Yalnızca köyde değil, bağlı olduğumuz ilçede de yaşam, bir taşra kasabasından beklenmeyecek kadar eğlenceli geçiyordu. Orada kaldığımız üç sene boyunca yaşantısından sıkılıp büyük şehirlerdeki hayatı düşleyen kimseye rastlamadım. Kasabaya başka kentlerden atanarak gelmiş başta öğretmenler olmak üzere tüm memurlar bölge eşrafiyla gayet iyi kaynaşmıştı. Tarihi evlerle çevrili bir meydanın köşesinde kurulmuş olan memurlar lokali hemen her akşam dolup

taşıyor, kadın ve erkek memurlarla kasabanın yerlilerinin başlattığı sohbetler geç saatlere kadar sürüyordu. Ablam ara sıra bu toplantılara bizi de götürür, gece geç saatte köye dönemeyeceğimiz için kasabada görev yapan bir öğretmenin arkadaşının evinde kalırdık.

İstanbul'dan uzaktaki üçüncü senemizin sonuna doğru taşra hayatını başlangıçta düşünemeyeceğimiz kadar çok sevdiğimizi anlamıştık. Sayısız arkadaş, ahbab edinmiş, çevreyi, insanları ve bölgenin geleneklerini tanıdıkça oradaki hayatı benimsemiştik. Komşu ilçelere topluca gidilen gezmeler, yaz aylarında yakındaki baraj gölü ve ırmak kıyısındaki mesire yerlerinde tüm hafta sonunu kaplayacak şekilde planlanan piknikler ayrı bir

şenlikti. Bu tür sosyal etkinliklerin ancak herkesin birbirini yakından tanıdığı küçük bir taşra yerleşiminde yapılabileceğinin farkındaydık. Üç gün süren pikniklerde gidilen yerde evvelce kurulmuş olan çardaklara yerleşiliyor, bütün gün yenilip içilip doğanın tadını çıkarttıktan sonra geceleri de o çardakların altında uyuyorduk. Günümüzden elli üç sene önce, havası, suyu tertemiz olan küçük bir bölgede geceleri görünen milyonlarca yıldızın düşsel ışıltısını gözünüzde canlandırmaya çalışın. Sanki siyah kadife bir kumaşın üzerine serpilmiş milyonlarca kristal tanesi gibi parılıyordu üstümüzdeki gök kubbe.

Sonbaharda kasaba civarındaki ormanlarda mantar bulmak ve kışın sobalarda yakacak çam kozalağı toplamak için çıktığımız gezilerde çalılar arasından fırlayıveren yaban tavşanları ve sincaplar karşısındaki şaşkınlığımız görülmeye değerdi. Kışlarıysa her gece, bir başka komşunun evinde toplanıp çıtır çıtır yanan ocaklar karşısında çay içip gözleme yiyerek yapılan sohbetlerin keyfi bir başkaydı. İlkbaharda kendimizi kırlara atıp asırlık çınarların dallarında yuva yapmış kuşların her biri bir

diğerinden farklı yumurtalarını gözlemlemenin heyecanını, o anları yaşamayan birine anlatmak gerçekten zordur. İnsan kalabalıklarının, suni ışıklandırılmaların, hava kirliliğinin olmadığı taşranın bir diğer güzel yanıysa, bir mevsimden diğerine

geçiş günü gününe izleyebiliyor olmamızı.

Hayli serin bir kasım sabahında uyandıığımızda yerleri ve çatı-ları kaplamış beyaz kırağıyı görüyor, kar-şımızdaki sıra dağların eteklerine kadar tutmuş kar

örtüsünü sevinçle izli-yorduk. Bunun anlamı, her

geçen gün serinleyen hava sayesinde ertesi gün ya da bir sonraki gün köyün de tamamen beyaz bir kar örtüsüyle kaplanacağı ve günlerce sü-recek bir kış keyfi yaşayacağımızdı.

Aradan uzun yıllar geçti. Günümüzdeki taşra yaşamı hâlâ öyle güzel midir, insanlar arasındaki sosyal ilişkiler ve karşılıklı samimiyet yine iyi bir akraba düzeyinde midir?

Bunu bilmem mümkün değil. Ablamın zorunlu görev süresi olan üç yıl bittikten sonra tekrar İstanbul'a döndük. Bir daha o şirin kasabaya ve insanlarını çok sevdiğimiz köye gitmek kismet olmadı. Buna karşın orada geçen üç senelik taşra yaşamını çok ama çok sevdiğimi gönül rahatlığıyla söyleyebilirim. •

mehmetunverbd@gmail.com

İNSANLIĞINI YİTİREN İNSAN

Çeviri: SABRİYE AŞIR

Evini yeniden onarmak isteyen bir Japon iç duvarı kaplayan bölmeyi kaldırdığında dışardan çakılan bir çivinin ucunda hareketsiz bir kertenkele gördü. Ölü sandığı kertenkelele kıpırdamaya başlayınca hayretler içinde kaldı. Çivi yıllar önce ev yapıldığı sırada çakılmıştı. Boya badana dışında O günlerden bu yana tek bir çivi, çekiç kullanılmamıştı. Bunca yıl bu kertenkele nasıl olur da hayatta kalmıştı. Hem merak etti. Hem de korktu. Düşündükçe içinden çıkamadı. Tekrar tekrar baktı. Rüya mı? gerçek mi? diye kertenkeleyi yokladı. Çivinin ucundaydı ve onu ayağından duvara mihlayın, o anda öldürmeyen ama aç, susuz bırakarak ölüme mahkum eden demir parçasına inat yaşıyordu.

Onarımı bıraktı, bütün gün kertenkeleye bakıp durdu. Kertenke-

leyi nasıl kurtaracağını düşünürken birden ortaya yeni bir kertenkele çıktı. Ağzında yiyecek vardı. Yıkılan kaplamanın ardından ışıklar içinde kalan duvarda çakılı kertenkeleye çevresini yoklaya yoklaya yaklaştı ve ağzındaki yiyeceği uzattı. Geldiği gibi gitti.

Adam yeni bir şaşkınlık içindeydi. Kertenkelenin hayatta kalmasının ardındaki gizemi çözmüş ancak daha derin düşünce ve sorgulamalara daldı. İki “akılsız” kertenkelenin “yürekli” davranışı karşısında kendisini çok kötü hissetti. Anne, baba çocuk, kardeş, sevgili, eş, arkadaş hiç bir kavrama sığdıramadı. Asıl çivilenenin insanlığını yitiren insan olduğunu anladı. Duvarda yaşayan kertenkelenin, gözden yiten yaşatan kertenkelenin önünde saygıyla eğildi. •

Düşler ve Düşünceler

Yahya Aksoy

Bir Varmış Bir Yokmuş!

Özlu sözler arasında insanı yakından ilgilendiren ve güncelliğini hep koruyan bir söylem bulunmaktadır: *“Zaman devr-i daimdir, geçen insan ömrüdür.”*

Değerli şairimiz Nezahat Kaya bir şiirinde, *“Bu dağlar kömürdendir, geçen gün ömürdendir,”* dizesine yer vermiş.

Hayat masal gibi “-miş” ile başlamakta “-muş”la bitmektedir. Sonuçta *“bir varmış bir yokmuş”* denmekte, insanlar dualar ve rahmet dilekleriyle, Yahya Kemal’in *“Bir çok gidenin her biri memnun ki yerinden, bir çok seneler geçti dönen yok seferinden”* dizeleriyle anlattığı öteki dünyaya *“Allah rahmet eylesin, mekânı cennet olsun”* denerek uğurlanmaktadır. »

Bilim, kültür, sanat, siyaset, basın gibi alanlarda topluma çok yararlı hizmetlerde bulunan insanların hayatlarını kaybetmeleri , halkın benliğinde derin üzüntüler yaratmakta, acılar, ancak göz yaşları ile ifade edilmektedir. Gözyaşları kalpten gelirmiş ve bunu bir özlü halk sözü çok güzel anlatıyor, “Öz ağlamayınca göz ağlamazmış.”

Yakın dostlarım kafamın bilgi- düşünce olarak ve kalbimin duygular-algılar olarak yarısıdır.

ABD Nüfus Referans Bürosu uzun araştırmalar sonucunda ilk insandan bu dünyada 108 milyar kişinin yaşadığını açıklamış ve değişik dönemlere ait rakamlar vermiş. “*Dünyadan Kimler Geldi Kimler Geçti*” başlığı altında iz bırakan kişi ve olayları da özetlemiştir.

Ünlü bilgin İbn-i Sina (980-1037), “*İlim ve sanat takdir*

edilmediği yerden göç eder.” demiş. “*Lokman Hekim’e, Sultan Süleyman’a kalmayan dünya*” söylemi tarihe geçmiştir. Büyük ozan Yunus Emre’nin deyişi ile, “*Sevelim, sevelim, dünya kimseye kalmaz.*”

Dede Korkut hikâyelerinde “... *Hani bey erenler? Dünya benim diyenler / Gelimli gidimli dünya, / son ucu ölümlü dünya*” sözleri yer alır.

İnsanlar geçmişi anlatmak isterken hep “*Kimler geldi, kimler geçti!?*” diye söze başlarlar ve sonunda sözü güncel olaylara ve kişilere getirirler.

Çoğu zaman dostlarıma ve arkadaşlarıma şöyle derim: “*Dünyada iyi şeyler iyi insanlar sayesinde oluyor ve insanlığa hizmet edenler unutulmuyor.*”

Yakın dostlarım kafamın bilgi- düşünce olarak ve kalbimin duygular-algılar olarak yarısıdır. “*Arkadaşını söyle kim olduğunu söyleyeyim*” deyişi de bunun içindir. İnsan insana arkadaştır, can yoldaşına muhtaçtır ve dünya insanla anlam kazanır; şekillenir, yücelir ya da batar. İnsan akıllı birbirini tamamlar. Bilgi paylaşıldıkça çoğalır ve bilince ulaşılır...

“*Kimler geldi ve kimler geçti*” konusunu anlatmaya sayfalar, kitaplar yetersiz kalır. Yakında yaşamlarını kaybeden duayen gazeteci M. Ali Birand, çok saygın bilim adamları, hocam Prof. Dr. Şerafettin Turan’ı, Prof. Dr. Toktamış Ateş ve Prof. Dr. A.Mete Işıkkara’yı, ünlü sunucu-yazar Jülide Gülizar’ı

sanatçı Levent Kırca'yı, Yazar mete Akyol'u, sanatçı Zeki Alasya'yı, Müşfik ve Yıldız Kenterleri ve daha nicelerini rahmetle anarken, halkımızın bu kişilere duyarlılığının ve dualarının geniş yankılar uyandırmasını bu kişilerin topluma hizmet anlayışlarında görmek gerektiğini ifade etmek istiyorum.

Halkımıza ait bir söz şöyle demektedir: *"Halkımız, kendine bir ayak gelene, iki ayak varır."*

İşte, halkımızın iyiliğe, dürüstlüğe, çalışkanlığa ve başarıya karşı yaklaşımı.

Hayat bir tiyatro oyunudur, yediden yetmişe herkes orada okur. Yaşam oyununu oynarken ümidi daima diri tutmak gerekir. Bütün olumsuzluklardan olumlu bir tablo çıkarabildiğimizde, başarı kendiliğinden gelecektir.

Edebiyat Defteri Sitesi'ne 2011 yılında "Bir ses bir nefes" başlıklı şiirimde özet olarak şunları yazmışım:

İlahi buyrukla doğdu insan, bir ses bir nefes

Başarılı, mutlu var olmak için, ömrünü verip nefesini tüketti.

Nefes nefese geçen yetmiş yıl doldu.

Vasiyetini açtılar;

Mutluluk dakikalarını topladılar

Üç yirmi dört saat oldu.

Mezarımı yol üstüne kazın

Üzerine ölmeden önce üçgün yaşadı yazın!"

Vasiyeti mezar taşına yazdılar;

Dostları bir avuçtan azdılar.

Dünyada en zor olan şey insan kal-

Dünyada en zor olan şey insan kalbi kazanmak ve insan kalbinde iz bırakarak "hoş seda yaratmak"tır.

bi kazanmak ve insan kalbinde iz bırakarak "hoş seda yaratmak"tır. Dünyadan 108 milyar insan geçmiş ve bugün de sekiz milyara yakın insan yaşamakta.

Bir varmış bir yokmuş diye başlar masallarımız, ben de hayat masalını Edebiyat Defteri'ne yazdığım bir şiirimde özetlemiştim:

-Miş! -Muş!

Mutlu olmak için yaratılan insan

Ömür boyu aramış sevgiyi

Bir de bakmış sonu gelmiş;

Yüce Tanrı; "O!" demiş olmuş,

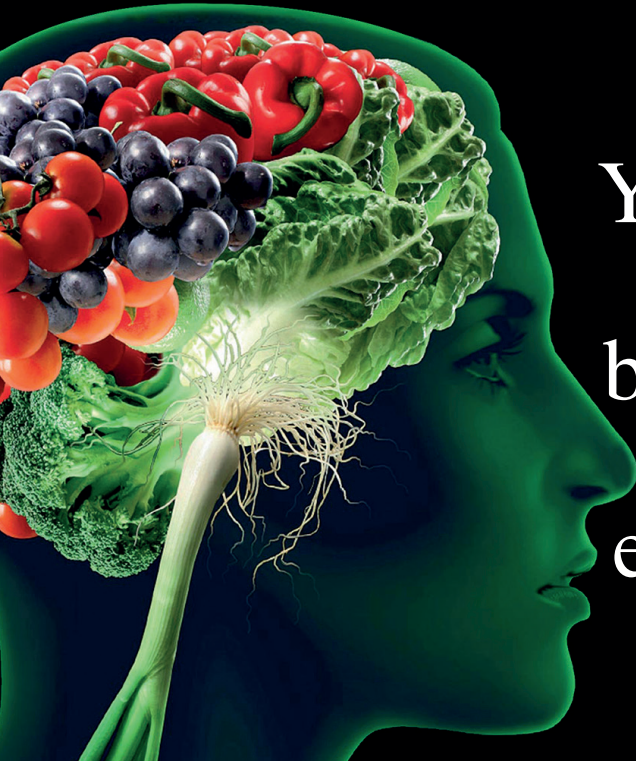
"Öl!" demiş ölmüş...

Ünlü düşünür Balasagunlu

Yusuf Hacıp, "Hayatın zammı, her kapıyı açan iyiliktir;" demiştir.

"İyilik yap denize at, balık bilmez ise haluk (halk eden-yaratan) bilir!.." •

yahyaaksoybd@gmail.com

Yediğimiz besinler beynimizi nasıl etkiliyor?

İnsan beynindeki tüm sıvıyı çekip; beyni, onu oluşturan besinsel içeriğe ayırıştırsak, ortaya nasıl bir tablo çıkardı?

Çeviri: ZEYNEP ABURAS

Sıvıdan arındırılmış insan beyninin büyük bölümünün, lipit olarak bilinen yağlardan oluştuğunu görürdünüz. Kalan kısımda da, proteinler ve aminoasitler, mikro besin öğelerinden izler ve glukoz bulurdunuz.

Beyin elbette bu besinsel bileşenlerden çok daha fazlasıdır. Ancak bu her bir bileşenin, beynimizin işleyişi, gelişimi, ruh halimiz ve enerjisi-

miz üzerinde belirgin etkisi vardır. Yani öğle yemeği yedikten sonra yaşadığımız halsizlik ya da gece

uykusuzluk çekmemiz, yediğimiz besinlerin beynimizde oluşturduğu etkilere dayanıyor olabilir.

Beynimiz için en önemli yağlar, Omega 3 ve Omega 6'dır. Degeneratif beyin rahatsızlıklarını önlemede faydalı olan bu yağları

Beynimiz için en önemli yağlar Omega 3 ve Omega 6'dır

Diğer organlarımız gibi, beynimiz de mikro besinler denilen vitamin ve minerallere gereksinim duyar.

içeren besinleri, mutlaka tüketmeliyiz. Omega yağları bakımından zengin yiyecekler olan kuruyemişlerin, tohumların ve yağlı balıkların tüketilmesi, hücre zarının oluşumu ve korunması için son derece önemlidir. Omega yağları beynimiz için faydalıdır ancak trans ve doymuş yağların uzun süre tüketilmesi beyin sağlığına zarar verebilir.

Bu arada, büyüme ve gelişmenin yapı taşları niteliğindeki besin maddeleri olan proteinler ve aminoasitlerin ruh halimizi ve davranışlarımız üzerinde etkisi vardır. Nöronlar arasında sinyalleri taşıyan aminoasitler, ruh halimizi,

uykumuzu, dikkatimizi ve kilomuzu etkilerler. Büyük bir tabak makarna yedikten sonra sakın hissetmemizin, protein bakımından zengin bir yemek yemişsek de daha canlı ve

atık hissetmemizin nedenlerinden biri aminoasitlerdir.

Gıdalardaki karmaşık bileşenler, beyin hücrelerinin ruh halimizi değiştiren norepinefrin, dopamin ve serotonin salgılamasını tetikleyebilir. Fakat beyin hücrelerine ulaşmak zordur ve aminoasitlerin bu sınırlı erişim için

mücadele etmeleri gerekir. Çeşitliliğe dayalı bir beslenme düzenimizin olması, beyin habercilerinin dengeli birlikteliğinin korunmasına ve ruh halimizdeki iniş çıkışların azalmasına yardımcı olur.

Tıpkı bedenimizdeki diğer organlarımız gibi, beynimiz de mikro besinler denilen vitamin ve minerallere gereksinim duyar.

Meyve ve sebzelerdeki antioksidanlar, beyin hücrelerine zarar veren serbest radikallerle mücadelede beynimizi güçlendirerek, daha uzun bir süre beynimizin iyi çalışmasını

Protein bakımından zengin bir yemekten sonra daha canlı ve atık hissetmemizin nedenlerinden biri aminoasitlerdir.

sağlar. B6 vitamini, B12 vitamini ve folik asit gibi güçlü mikro besinlerin yeterince alınmaması, beyin rahatsızlıkları ve zihinsel çöküşler yaşama riskimizi artırır.

Küçük miktarlarda demir, bakır, çinko ve sodyum da beyin sağlığı ve erken bilişsel gelişim için temel niteliğindedir.

Beynimizin, bu değerli besin maddelerini verimli bir biçimde dönüştürmesi ve sentezlemesi için çok

miktarda enerjiye gereksinimi vardır. Beynimiz, beden ağırlığımızın yalnızca yüzde 2'sini oluşturmaya karşın, enerjimizin yüzde 20'sini kullanır. Bu enerjinin büyük bölümü de, metabolizmamızın glukozu ya da kan şekere dönüştürdüğü karbonhidratlardan sağlanmaktadır. Beynimizin ön lobu, glukoz düşüşlerine karşı çok duyarlıdır. Aslında, zihinsel fonksiyonlardaki değişiklikler de beslenme yetersizliğinin birincil işaretlerinden birisidir.

Düzenli olarak glukoz aldığımızı varsayalım; peki karbonhidrat seçimlerimiz beynimizi nasıl etkiler?

Beyaz ekmek gibi yüksek glisemik indeksli besinler, kandaki glukoz miktarının önce hızla artmasına ve sonra da hızla düşmesine neden olurlar.

Karbonhidratlar, nişasta, şeker ve lif olmak üzere üç çeşittir. Çoğu yiyeceğin etiketinde, karbonhidratlar bu üç

çeşide ayrılmaksızın

“karbonhidrat” başlığı altında tek bir unsur biçiminde yazılmaktadır.

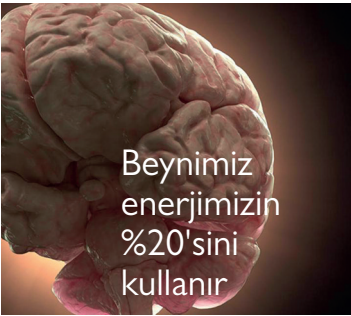
Oysa yiyeceğin içeriğindeki şeker ve lif çeşidinin tüm

karbonhidrat içindeki payı, metabolizmamızın ve beynimizin bu besine nasıl tepki vereceğini etkilemektedir.

Beyaz ekmek gibi yüksek glisemik indeksli besinler, kandaki glukoz miktarının önce hızla artmasına ve sonra da hızla düşmesine neden olurlar. Kan şekerimizin düşmesiyle de, dikkatimiz eksilir ve modumuz da düşer.

Diğer yandan, yulaf, tahıl ve baklagiller kan şekerimizi yavaş yavaş yükselterek, daha düzenli bir dikkat hali sağlar. Besin değeri bakımından yüksek çeşitteki yiyeceklerin yer aldığı bir beslenme düzenimizin olması, sürekli ve düzenli bir beyin gücü için çok önemlidir. Neyi ısırdığımız, neyi çiğnediğimiz, neyi yuttuğumuz konusundaki seçimlerimiz; bedenimizdeki en güçlü organımız olan beynimiz için yaşamsal ve kalıcı bir etkiye sahiptir. •

Mia Nacamulli-(How the food you eat affects your brain)

Beynimiz enerjimizin %20'sini kullanır

Zeytin Gibi Yaşlanmak

“Madem yaşlanacağız, zeytin ağacı gibi yaşlanmaya çalışmalı” demişti.

Enine kesilmiş ağaç parçaları üzerine yakarak yazdığı yazılar ile doldurduğu tezgâhı ilgimi çekmişti. Yazlıkçılar için açılan pazar yerinde Dostoyevski’den Yunus Emre’ye pek çok özlü sözün yer aldığı tezgâhı inceliyordum. O ise; tezgâhın ardında oturmuş elinin altındaki ahşabı yazı ile buluşturmaya çabalıyordu. Seyrek kır saçları

ve yüzündeki çizgilerin derinliği yaşını

gizlemiyordu.

Tezgâhın altında duran üzeri yazısız ağaç parçalarını işaret edip yazı yazdırmak istediğimi söyledim. Yazılmasını istediğim yazıyı ve seçtiğim ağaç parçasını kenara alıp elindeki işi bitirmesi gerektiğini bir saat kadar sonra gelip alabileceğimi söyledi. Ücreti peşin aldı.

Bir süre pazarı turlayıp bizimkinin yanına döndüm. Elindeki işi

bitirmiş siparişime yeni başlamıştı. Onu izlediğimi görünce tezgâhın önünün kapatmamam için yanına çağırdı.

Önce nereden geldiğimi, ne iş yaptığımı, orada ne aradığımı sordum. Sonra ben ona sordum. 37 yıl demiryolu teşkilatında memur olarak çalışıp yaş haddi ile emekli olduğunu, hobi olarak başladığı güzel yazı yazma işini zamanla geliştirdiğini anlattı. Çalıştığı kurumda teşekkür, tebrik, katılım gibi belgelerin üstlerini yazdığını ancak bu işi o zamanlar para kazanmak için yapmadığından söz etti. Yaş sınırına gelip emekli

yazı sanatı diye bir şey de kalmadı. Bilgisayarlar sayesinde hepsi yazıcıdan çıkar oldu. Güzel yazmak emek ve sanat olmaktan çıktı. Böyle giderse yakında şiir ve roman da yazdırırlar bilgisayarlar diye korkuyorum.” dedi.

Yine de ahşabın cazibesinin yazıyı güzel gösterdiğini düşündüğümü söyleyince dudağını büküp; “İyi de insanlar yazıya değil ahşaba para verdiklerini düşündükleri için ne kadar güzel yazarsan yaz ödedikleri gözlerine batıyor.” diye cevap verdi.

İyi ki az önce pazarlık yapmamışım diye geçirdim içimden. Gözlüğünü yerleştirip tekrar

edilince belediyede çalışan bir arkadaşının yardımı ve desteği ile bu tezgâhta ahşaba yazı yazarak el sanatını sürdürmeye çalıştığından söz etti. Bir ara durup ortalıktaki yanık ahşap kokusunun ve dumanın geçmesi için kafasını kaldırdı. Elindeki havaya ile yazmakta olduğu yazıyı işaret ederek “Gerçi güzel

işine döndü. Tezgâhın üzerinde kenarda duran daha koyu sarı renkli ve hayli damarlı birkaç ağaç parçası dikkatimi çekti. Ne ağacı olduğunu sordum. Gözlüğüünün üstünden hızlıca bir göz atıp zeytin ağacı olduğunu söyledi. Keşke benim yazıyı buna yazsaydık diye söyle-nince kafasını kaldırdı. “Zeytin ağacının yazısı

kendindedir. Üstüne yazı yazılmaz, yazsan da anlamı olmaz.” diye cevap verdi.

“Anlamadım. Bu ağacın diğerlerinden farkı nedir?”

Eline aldığı yuvarlak ağaç parçasının üzerindeki yaş halkalarını gösterip her bir halkanın yaşanmış yıllara denk geldiğini zeytin

ağacında ise halkalarına bakarak yaşı bulmanın çok zor olduğunu anlattı. Anlamamış gibi bakmış olacağım ki hafiften sinirlenip “Yani yaşlanacaksan zeytin ağacı gibi yaşlanacaksın” dedi.

“Zeytin ağacına boşuna ölümsüz ağaç demezler. Kayın, kavak veya çam gibi yaş halkalarına bakıp kaç yıl yaşamış, nasıl yaşamış çözebilirsin. Ama zeytin öyle değildir. Zeytinde halkalar öyle iç içe geçer ki yaşlandığını anlasalar da yaşını veya ne yaşadığını kestiremezler. O yüzden yaşlanacaksan zeytin gibi yaşlanmalısın.”

“Nasıl yani?”

“Çizgileri okumaya çalışırsan anlarsın. Her şeyi iç içe yaşar bu ağaç. Çocukluğundan bir anı gelir yaşlılığındaki bir an ile örtüşür sonra hepsi birden bir başka yaşamışlığa bulanır. Ağaç yaşlandıkça hayatın ağırlığında ezilir büzülür ama ayakta kalır. Rahmetli ninem ‘Zeytin gibi yaşlan ki, 70’inde çocuk ol, 45’inde delikanlı, 15’inde ağır abi gibi görün.’ diye severdi beni. Bu ağaç gibi her yaşındaki kendini diğer yaşamışlıklarına bulamayı başarırsan zeytin ağacı gibi uzun bir ömrün olur.

Zeytin ağacı parçasını eline alıp yüzeyindeki çizgileri parmakları ile okşadı.

“Zeytin ağacı hayatın yükü altında bir hamur gibi ezilmiş

görünür ama acılarını içinde tutmaz. Zeytinlerine aktarır. Zeytinin acısı bundandır derler. Yaş alıp gövde kalınlaşır dallar zayıflar. Gösterişi de sevmez. Hatta umuru bile

“Zeytin ağacı hayatın yükü altında bir hamur gibi ezilmiş görünür ama acılarını içinde tutmaz. Zeytinlerine aktarır. Zeytinin acısı bundandır derler.”

değildir. O yüzden hiçbir zeytin ağacı diğerine benzemez. Hayatı alır yoğurur içinde harmanlar, acısını zeytinleri ile döker gelen geçen kibirli hayatlara inat hepsini gömer yine de ayakta kalır.”

“Yani?”

“Yani zeytin ağacı gibi yaşa, hayatın sadece sana ait olsun. Diğerlerine benzemesin. Varsın başkaları beğenmesin. Tutma acıları içinde, sen zeytin ağacı gibi yaşlan.”

“İyi de, siz bu dediklerinizi yapabildiniz mi?”

“Beni boş ver. Bildiğim; yaşadığın acıların izleri içinde kalsa da acısını meyvelerin ile döküp inadına yaşamak gerektiği. Yanlış anlama acılarını unut demiyorum. Yaşadıklarının içindeki çizgilerde duracak, unutmayacaksın. Yaşadığın her bir acı gövdeni biraz daha bukecek

geçmişteki bir başka acının çizgi-
siyle kesişecek. Sen ne yapıp edip
acını zeytinlerine aktarıp yaşlana-
caksın.”

“İyi de beceremez diğer ağaçlar
gibi olursak?”

“Yapabilirsen her bir zeytin
ağacı gibi tekil bir hayatın olur.
Üstelik başkasının hayatını değil
kendi seçtiğin istediğin hayatı
yaşamış olacaksın.”

“Peki ya sonra?”

“Sonra günü gelecek sen de
gideceksin. Yaşadıkların bir ağaç
parçasının üstünde kalacak birileri

eline alıp bakacak,
bunca yaşanmışlığa
saygı duyup üstüne
yazı yazmanın
anlamsızlığını
paylaşacak. Geriye
dilden dile aktarılan
birkaç söz kalacak.
O söz seni anlatacak.
O yüzden, madem
yaşlanacağız, zeytin
gibi yaşlanmaya
çalışmalı...”

Elindeki işi
bitirip düzeltmeleri
yaptı. Üzeri yazılı

aşşabı bana uzattı. Üzerinde yazı
olmayan zeytin ağacı parçasını da
satın almak istediğimi söyledim.
Hediyem olsun dedi. Ücret iste-
medi.

“Hadi git artık, beni meşgul
etme, şu siparişi yetiştirmem gere-
kıyor” dedi. Ayağa kalkıp elimi
uzattım. El sıkışırken “Peki ya siz?
Siz bu dediklerinizi yapabildiniz
mi? diye tekrar sordum. “Ne görü-
yorsan o, haydi git artık” dedi.

Gözlüklerini takıp, işinin başına
döndü. •

mehmetuhribd@gmail.com

KAZAZEDELER

Gemi bir deniz kazasında batmış, kurtulabilen bir grup
yolcu ıssız bir adaya düşmüş. Kazazedeler yıllarca o adada
yaşamış. Bir sabah kazazedelerin yaktığı ateşi gören bir
gemi gelmiş ve içinde denizcinin bulunduğu bir sandal
kazazedelerin bulunduğu sahile yanaşmış. Koltuğunun
altında bir tomar gazete olan denizci sahile indikten
sonra “Kaptanımız bunları size gönderdi” demiş. Sonra
da eklemiş: “Tamamını okumanızı, daha sonra hâlâ bu
adadan kurtarılmak isteyip istemediğinizi bildirmenizi bekliyor!”

Anka

Berk Yüksel

Baküs Gizemleri

Ressam:
Giovanni Francesco
Romanelli

Baküs (*Bacchus*) veya Dionisos (*Dionysus*, *Diyonisos*, *Dionysos*) genelde bir bereket ve bitki tanrısı olmakla birlikte, temelde bir şarap tanrısıdır. Dionysos bağ bozumu tanrısı ola-

*“Dünyada
en korkunç şey
bilgisizliğin
hâkim
olmasıdır.”*
Goethe

rak da bilinir. Dionisos şenlikleri dört mevsimde de kutlanmıştır; ama en önemlisi bağbozumu şenlikleri olmuştur.

“Doğuş efsanesine göre on iki Olympos tanrısından biri olan

Tanrı Dionisos (*Baküs*) Zeus ve Semele'nin oğludur ve Zeus'un baldırından doğar." Roma'da Baküs (*Bacchus*) olarak bilinen şarap tanrısı, eski Yunan'da Dionysos, eski Mısır tanrılarında da Osiris'in karşılığıdır.

Baküs, şarabın sarhoş ediciliğini değil, sosyal ve faydalı etkilerini temsil eder. Sembolü olan asma ağacı gibi ölüp yeniden doğar, haz ve acı arasında iki uçta gider gelir.

Medeniyetin destekçisi ve barış aşığıdır. Bütün efsaneleri bir tek motif üstüne kuruludur: Tepki ve direnç. Dionisos kültü, Hristiyanlık dinini de doğrudan etkilemiştir.

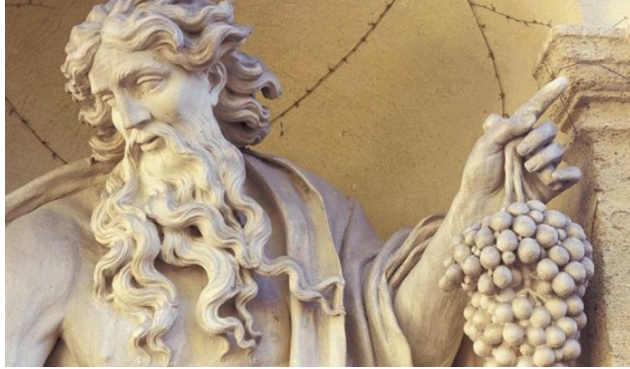
Dionisos'a tapanlar ölmüş ataları, yaşayan

nesil ve topluluğun gelecekteki üyeleri arasındaki gizemci birlikteliğin bilincinde yaşarlardı.

Baküs kültü, genç Baküs'ün on iki Titanca parçalara ayrılması ve öldürülen tanrının Minerva tarafından kalbinin kurtarılıp tekrar dirilmesinin sağlanması alegorisi tarafından biçimlenir. Baküs'ün kalbi rasyonel ruhun ölümsüz merkezidir. Baküs, aşağı dünyanın rasyonel ruhunu temsil eder. Baküs hâl; ras-

yonel ruhun kendini bilme hâli içindeki birliğini işaret eder; titan hâl ise rasyonel ruhun evrene dağılmış, dolayısıyla kendi özsel birliğine dair bilincini yitirmiş çeşitliliğini gösterir.

Orfeus, Mısır'a gidip inisiye olduktan sonra dönüp kendi dinini öğretirken, Mısırlı rahiplerin yönetimini kullanarak öğretisini var olan inançlar üzerine (Baküs) kurar. Bunun sonucu olarak, Zeus dini ve Dionisos kültü çıkar. Bu öğretiyeye

Baküs, şarabın sarhoş ediciliğini değil, sosyal ve faydalı etkilerini temsil eder.

göre, tüm tanrıların en büyüğü olan Zeus, tüm evrenin kendisinden var olduğu tanrıdır. Güneş tanrısı olan Apollon, ışıktır ve tanrısız nurdur. Dionisos ise, onun oğlu, yani tezahür etmiş "ilahi kelam"dır. İnsanlar, Dionisos'dan birer parçadır. İnişiyeler ise, insanoğlunun Hermes "rehber"leridir.

Bilindiği üzere iman, görünmeyen veya örtülü şeylerin gerçekliğine olan güçlü inanç demektir.

Yüce Yaradan'a inanç, tüm gizem kültürlerinin ortak paydasıdır. Kadim sistemlerin çoğu kendinden büyük bir güce bir şekilde inanmayan bir inisiye adayı ile yola çıkmamıştır.

İnisiyasyon törenleri müzik ve dans eşliğinde, her zaman ölüm ve yeniden yaşama dönüşün uygulamasıdır. Bu törenlerde çok sayıda aktör rol almaktadır. Bu törenler olası en çarpıcı biçimde canlandırılmıştır. Öğretide inisiye, iki meşale taşırdı, bunlar akıl ve sezgidir (madde ve mana). İnisiye, katılmış kavramların kelepçelerinden özgürleşmiştir. Çoğunlukla ilginç etkinliklere sahne olan vaftiz uygulaması, suyla olduğu gibi ateşle de uygulanmıştır. Gizem topluluklarının toplantıları, birlikte yenilen yemeklere göre adlandırılırdı. Dionisos, Demeter ve İsis kültürlerinde bir tür dinsel takvim düzeni bulunmaktaydı. Bu takvim düzenine göre gerçekleştirilen mevsimsel festivaller, bağbozumu ve tahıl, ekim, hasat zamanı ile yakından bağlantılı olan eski törenlerden miras kalmıştır.

Baküs Gizem Okulları'nın erginleme törenlerinde Baküs rolünü aday oynardı. Titanlar kılığındaki rahipler, adayın üzerine oturur, aday sembolik olarak öldürülür, sonra büyük bir sevinçle hayata döndürülürdü. Baküs gizemleri iki dereceye ayrılmıştı ve üç yılda bir düzenlenirdi. İnisiyeler, Baküs'e addedilen mersin, sarmaşık bitkilerinden yapılmış bir taç giyerlerdi. O, 25 Aralık'ta bir bakireden doğmuş, insanlığın iyiliği için büyük mucizeler

gerçekleştirmiş (*suyla şaraba çevirmiş; sıradan insanımsıdan "gerçek insan" yaratmış*), muzafferane alayda bir eşeğe binmiş, Titanlar tarafından öldürülmüş, 25 Martta yeniden dirilmiş ve ondan hep kurtarıcı olarak bahsedilmiştir.

Baküs, bir tür solar enerji sembolüdür.

Uzun ve yorucu çalışmalarından sonra bir sofraya çevresinde bir araya gelinmesinin ve belirli kurallara uyarak hep birlikte yiyip içilmesinin tarihi eski Mısır'a "Işığın oğulları"na, eski Yunan'a Dionisos işçilerinin şenliklerine kadar uzanır. Bu sofralarda egemen olan etken sevgi ve bilgeliğin birlikteliği ve elbirliği ile çalışmaktır.

Dionisos adına düzenlenen şenlikler, topluluk üyelerinin gündelik yaşamın döngüsünün dışına çıkmaları için bir fırsat oluşturmuştur. Daha büyük bir birliğin, dört elementin ve beş duyunun üzerine çıkabilmek, günlük yaşam kargaşasından sıyrılıp kendi aynasında kendini, çevresinde ve doğada evreni görebilmesi için kısa duraklar sunmuştur. Sevgi ve bilgeliğin birlikteliği önemsenmiştir. Kadınlarla erkeklerin birlikte katıldıkları Baküs ayinleri, zamanla şekle takılıp özünü fazla koruyamamıştır; sonraları tarih tekerrür etmiş, Roma tarafından büyük bir tehdit olarak görülmüş ve yasadışı ilan edilmiştir.

"Bilgeliğin dudakları anlamayan kulaklara kapalıdır." **Kybalion**
berkyukseibld@gmail.com

Plastik yiyen tırtıllar, kirliliğe çözüm olabilir mi?

En çok kullanılan ve çözünmeyen bir plastik atık olması nedeniyle tüm dünyanın önünde ciddi bir kirlilik sorunu olarak duran polietilen, petek güvesi tırtılı (balmumu kurdu) tarafından biyolojik olarak parçalanabiliyor.

Çeviri: DENİZ BENER

Tıpkı birçok harika keşif ve icatta söz konusu olduğu gibi, tırtılların plastiği yedikleri de kazara bulgulanıldı. İspanya'daki Cantabria Biyomedikal ve Biyoteknoloji Enstitüsü'nde görev yapan Biyolog Federica Bertocchini, hobi olarak ilgilendiği arı kovanlarına bakarken, balmumu kurdu (ağ kurdu)

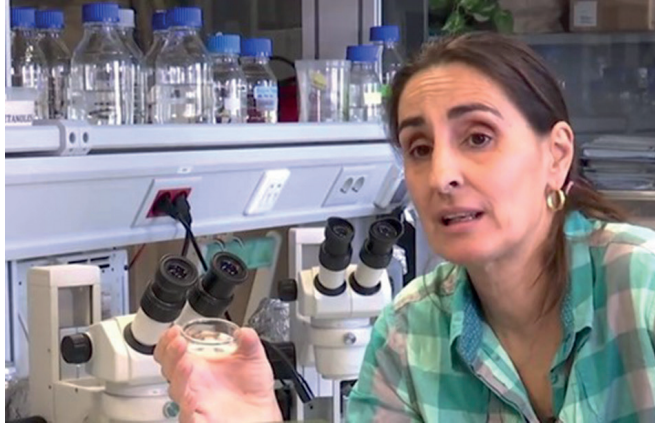
olarak da bilinen zararlı böcekleri toplamak için polietilen bir poşet kullandı. Bu böcekler bizim "süper kahraman" tırtıllarımız, yani petek güvesi larvalarıydı (*Galleria mellonella*).

Kovanları sararak bal ve balmumu yedikleri bilinen petek güvesi tırtıllarının kısa bir süre

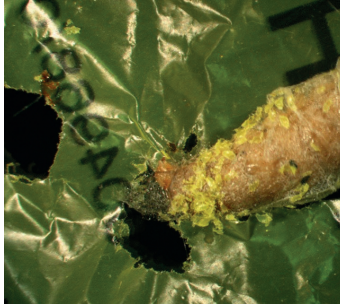
sonra plastik poşette delikler açtıklarını gören Bertocchini, büyük şaşkınlık yaşadı. Bertocchini, hemen Cambridge Üniversitesi'nden Paolo Bombelli ve Christopher Howe ile iletişime geçti: "Poşetteki delikleri görür görmez 'İşte bu! Bunu hemen araştırmalıyız.' dedik." Her ne kadar plastiği biyolojik olarak parçalayan başka canlılar olsa da -ki kısa zaman önce bir bakterinin ve un kurtlarının plastiğe karşı iştahlı oldukları görüldü, hiçbiri petek güvesi tırtılı kadar açgözlü değildi.

Ürettiğimiz, bir kez kullandığımız ve fırlatıp attığımız plastik poşetlerin olağanüstü miktarda olduğu göz önüne alındığında, bu poşetleri mideye indiren bir şeyin olması fikri, araştırmacılara son derece ilgi çekici geldi. Yalnızca Amerika'da her yıl 102 milyar adet plastik poşet kullanılıyor. Dünya genelinde ise bu rakamın yıllık bir trilyon olduğu tahmin ediliyor. Bin yıldan fazla süre boyunca toprağa karışmayacak olan bu plastik atıkların en az yüzde 38'lik kısmı, çöp sahalarına atılıyor.

Bu düşünceden yola çıkan araş-

Biyolog Federica Bertocchini

Petek güvesi tırtılarının plastik poşette delikler açmaları biyolog Bertocchini'yi, harekete geçirdi.

tırmacılar, bu tırtılların plastik yeme eğilimlerini incelemeye başladılar. Bir İngiliz süpermarketinden aldıkları plastik poşeti 100 tırtılın önüne koyan araştırmacılar, 40 dakika sonra poşette delikler açılmaya

başladığını, 12 saat sonra ise poşetin 92 miligramlık bir miktarının eksildiğini gözlemlediler. Daha önceki araştırmalarda incelenen plastik yiyen bakterinin ise, günde 0.13 miligramla sınırlı kaldığı görülmüştü. Araştırma ekibinden Paolo Bombelli, bu çalışmaları için "Bu bulgu, çöp depolama sahalarında ve okyanuslarımızda biriken polietilen plastik atıklardan kurtulmak için önemli bir araç olabilir. Eğer bu kimyasal süreçten bir enzim sorumluya, bu enzimin biyoteknik

yöntemlerle büyük miktarlarda üretilmesi de mümkün.” diyor.

Bilim insanları, tırtılların plastiğe olan iştahının peteklerin yapısından kaynaklanabileceğini söylüyorlar.

Güvelere ve rengârenk kelebeklere dönüşen **tırtılların**, **dünyadaki plastik kirliliği çıkmazına çözüm olabileceği düşünülüyor.**

Biyolog Bertocchini bu durumu şu sözlerle açıklıyor:

“Balmumu da bir çeşit doğal plastiktir, polimerdir ve kimyasal yapısı polietilenden farklı değildir.”

Araştırmacılar başta plastiğin çiğneme eylemiyle parçalandığını düşünmüş olsalar da, yaptıkları çalışmalar bunun aksini gösterdi. Paolo Bombelli bu konuda, “Tırtıllar plastiği onun kimyasal yapısını değiştirmeden yemiyorlar. Polietilen plastikteki polimer bağların bizzat mum kurdu tarafından

parçalandığını ortaya çıkardık.” diyor. Kurtçukların polietileni, etilen glikole dönüştürdüğünü belirten Bombelli, devam ediyor:

“Bu tırtıllar ya tükürük bezlerinde ürettikleri bir şeyle ya da bağırsaklarındaki bir simbiyotik bakteriyle kimyasal bağı parçalıyorlar. Bir sonraki adımımız, bu reaksiyonun moleküler sürecini tanımlamak ve bu işlemden sorumlu enzimi ayırtırmak olacak.”

Araştırmacılar, tırtılların plastiği nasıl biyolojik olarak parçalayabildiğini öğrenmemizin, polietilen kirliliğiyle mücadele

edebilmemiz için yol gösterici olabileceğini düşünüyorlar. Çözüm elbette sürülere tırtılı çöp sahalarımızı eritmeleri için bu bölgelere bırakmak değil. Fakat araştırmacıların tüm bu çabası şunu gösteriyor ki, mum kurdundan ilham alarak ve daha geniş bir perspektifle yapılacak biyoteknolojik çalışmalarla, polietilen kirliliğiyle başa çıkmanız mümkün olabilir. •

Kaynak: “Caterpillars that eat plastic bags discovered, could lead to pollution solution”, treehugger, Melissa Breyer

Şiirin

DORUKLARINDA

Yazan: SABRİ KEMAL

Rüştü Onur

Cumartesi öğleden sonralarının şiir okumaları düzenlenen o geride kalan yılların şairlerinden biri de Rüştü Onur'du kuşkusuz.

1956 yılında Salah Birsel şiirlerini Rüştü Onur adlı kitabında toplamışsa da 1960 yılında Sabahattin Batur'un derlediği Varlık Yayınları'nın bastığı Yeni Şiirimiz adlı antoloji sayesinde okumuştum kısacık yaşamına sığdırdığı şiirlerini. Kitabın 171. sayfasında görmüştüm kelebek papyonlu fotoğrafını. Garip Şiiri'nin önemli temsilcilerinden biri olan bu şairimizin kısa ve hüznü yaşam öyküsünü, 3 Ağustos 1920 günü Zonguldak'ın Devrek ilçesinde doğup 2 Aralık 1942 günü İstanbul'un Beşiktaş semtindeki Şair Nigâr Sokak'ta öldüğünü de sonraki yıllarda öğrendim:

Babası köy öğretmeni olan Rüştü Onur, ilkokulu Devrek'te, Kastamonu'da başladığı ortaöğrenimini de Zonguldak Mehmet Çelikel Lisesi'nde sürdürürken yakalandığı verem hastalığı yüzünden 1938 yılında öğrenimine bir yıl ara vermek zorunda kalmış. Öğrenimine devam edemeyip "Maliye Varidat Memur Muavini" olarak Ereğli Kömür İşletmeleri'nde çalışmaya başlamış. Hastalık bırakmamış yakasını. 1941 ve 1942 yıllarında iş ve hastane arasında geçmiş günleri. Yakın arkadaşı şair Muzaffer Tayyip Uslu ile birlikte Mehmet Çelikel Lisesi'nde öğrencisi oldukları Behçet Necatigil ile birlikte Zonguldak'ta çıkan dergi ve gazetelerde şiir ve yazılar yayımlamış.

Yeni İnsanlık, Varlık, Ses, Bağ, Servet-i Fünun, Ocak, Kara Elmas, Yeni Zonguldak, Gündüz ve Değirmen adlı dergilerde yayımlanmış şiir, hikaye ve denemeleri. Dönemin önemli edebiyatçıları; Abdülbaki Gölpinarlı, Oktay Rıfat, Necati Cumalı, Salâh Bırsel, Oktay Akbal, Müfide Güzin Anadol ve İbrahim Behçet Kalaycı ile arkadaşlıklar kurmuş. Mediha Sessiz ile evlendiyse de bu evlilik de eşinin ani ölümü nedeniyle ne yazık ki kısa sürmüştü. Yılmaz Erdoğan'ın senaryosunu yazıp yönettiği Kelebeğin Rüyası filmi ile yaşam öyküsü geleceğe aktarılan; Rüştü Onur da eşinin ölümünden iki hafta sonra yaşamını yitirip Ortaköy Mezarlığı'nda toprağa verilmiş.

KUŞLAR GELDİ CENUPTAN

Kuşlar geldi cenuptan,
Şarkılarımız dalda,
Ve dostlarımız yolda
Kuşlar geldi Cenuptan.

Bitmek üzre yolculuk..
Açtı dalda tomurcuk
Ey Allah'a gülen çocuk
Kuşlar geldi cenuptan.

NOSTALJİ

Sen aziz şehrim,
Uykusuz yaşadığımı bilmelisin.
Bütün işçilerin
Saçak altında uyuduğu bir saatte,

Ben mızıkça çalarak geçiyorum
sokaktan.
Sen aziz şehrim,
Ellerim gözlerim kadar benimsin.
Ve aziz şehrim,
Şu anda seni terk etmem için
Her şey tamam.
Gemi hazır, yelken fora.
Fakat neden,
Ölümlerim bırakmıyor yakamdan.

BAHAR

I

Bir sabah bütün kuşları
Çağırarak için odama
Sabahı bekleyeceğim pencerede,

Biliyorum güzel olacak
Kuşlarla hasbıhal sabah sabah...

II

Ve saka kuşuna sesleneceğim
Çocukken olduğu gibi
Erik ağacından...

III

Sabah dönüşünde annem,
Bütün kuşları,
Odamdabulacak.
Ve ben kimbilir o zaman,
Nerelerde olacağım?

ŞAİR LEYLA SOKAĞI

Payıma düşen toprak parçası
Senin de payına düşer
Ayrılık gayrılık yok
Ölüm nefesinde nasıl olsa
Amma henüz vakit erken
Daha gün
Karşı apartmanın balkonunda
Dur bakalım hele
Ben salata satayım
Şair Leyla Sokağı'nda
Sen gene koş
Bez fabrikasındaki
Tezgâhının başına
Ölüm içimde
Ölüm dışımda
Ölüm talihsiz aşımda
Ölüm kuru başımda
Teselli benim gözyaşımda

MEMNUNİYET

Benden zarar gelmez
Kovanındaki arıya
Yuvasındaki kuşa;
Ben kendi halimde yaşarım
Şapkamın altında.
Sebepsiz gülüşüm caddelerde

Memnuniyetimden;
Ve bu çılgınlık delicesine
İçimden geliyor.
Dilsiz değilim susamam
Öyle ölümler gibi
Bu güzel dünya ortasında.

NEDAMET

Tanrım açamadık içimizi
Artık buluşmamız mahşere kaldı.
Ne yelken ne gemi var limanda
Kaçmak bir uzun sefere kaldı.
Mercan bir sahildeymiş gemiler
Bulmak kasvetli günlere kaldı.

İTİRAF

Ben,
Gülebilmemiz için ağlıyan
Ağlıyabilmemiz için gülen adam.
Ben bir tarik-i dünya.
Hallac-ı Mansur'dan sonra
Benim derim yüzülecek
Zonguldak'ta
Ve gözlerime mil çekilecek.
Ben bir tarik-i dünya
Ne ev ne bark
Ne çoluk çocuk sahibi.
Bütün malım mülküm
Ellerim ayaklarım
Ve gözlerim.
Kupkuru bir kuyudayım ki
Yusuf'u özlerim. •

James Montgomery Flagg'ın çizdiği, Altında "I Want You for the US Army" (ABD Ordusu İçin Seni istiyorum) yazılı afiş, I. ve II. Dünya Savaşlarında kullanıldı ve 20. yüzyılın en çok bilinen afişi olarak tarihe geçti.

SAM AMCA

(Uncle Sam)

Yazan: YAŞAR ÖZTÜRK

Bayrakların dışında kimi ülkeler özdeşleştiği simgelerle anımsanır. “Panda Çin, Kanguru Avustralya, Boğa İspanya, Eyfel Kulesi Fransa, Piramitler Mısır, lale Hollanda'nın simgesidir. Sam Amca veya yaygın kullanımıyla Uncle Sam adı geçince herkesin aklına ABD gelir. Sam Amca aslında yaşamış biri.

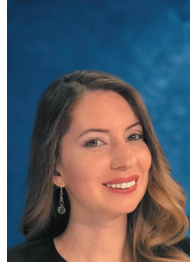
Gerçek Sam Amca 1767 yılında New York'un Troy kentinde doğan et tüccarı Samuel Wilson'dı. Amerika'nın bağımsızlık savaşında orduya yüklü miktarda et bağışında bulundu. Et paketlerinin üstüne U.S. damgası vurdu. “United States” sözcüğünün kısaltması olan US, Uncle Sam'ın kısaltması olarak algılandı ve dillendirildi. Basında ressamların, karikatürcülerin diline ve eline düştü. Dört milyonu aşkın afiş her yere asıldı ve sonunda Amerikan yayıncılığının simgesine dönüştü. Sam Amca giysili insanlar her fırsatta kutlamalarda kullanıldı.

1989'da Sam Amca Günü resmi kutlamalar içine alındı.

Gerçek Sam Amca 1854'de öldü.

Neler Olmuyor ki Dünyada

Sezin San Sungunay

Filipinler'de Zorlu Karantina Günleri Yeniden Başladı

Filipinler'de Kovid-19 nedeniyle sokağa çıkma kısıtlamaları Haziran ayında kaldırılmıştı. Vaka sayılarının önceki döneme oranla 5 kat artarak 100 bini geçmesi ve hastanelerin tedavi imkânlarını sağlamakta zorlanması yeni önlemleri berabe-

rinde getirdi. Manila ve Luzon Adaları çevresindeki dört vilayette iki hafta boyunca sokağa çıkmak yasaklandı. Milyonlarca kişi yeniden evlerine kapandı. Halk yalnızca zaruri gıda ihtiyaçlarını karşılamak ve egzersiz yapmak için evden çıkabilecek. Toplu taşıma durduruldu ve uçuş seferleri askıya alındı. Restoranlar da yalnızca paket servis için açık olacak.

28 Dilde Çeviri Yapan Mikrofonlu Maske

Japonya'da bir teknoloji şirketi, kişinin sesini yükselterek sosyal

mesafenin korunmasına yardımcı olan ve Japoncadan sekiz dilde çeviri yapabilen mikrofonlu bir yüz maskesi geliştirdi. Donut Robotics

adlı teknoloji şirketi tarafından geliştirilen maske, ağız kısmına gelen bölümünde delikler bulunduğu için Covid-19'a karşı doğrudan koruma sağlamıyor. Plastik ve silikondan yapılmış maske, standart yüz maskesinin üzerine takılıyor. Bluetooth yardımıyla cep telefonu ya da tablete bağlanabilen maske, takan kişinin söylediklerini metin mesajlarına çeviriyor ve bunları seslendiriyor. Şirketin CEO'su Taisuke Ono, "C-mask" adını verdikleri maske için "Arada virüse karşı bölmeler olduğu için marketlerin kasalarında müşterilerin söyledikleri anlaşılıyor. Bu maske söylediklerinizi yazıya döküyor ve okuyor" dedi.

3 Atık Sularda Kovid-19 Testi

İngiltere'deki atık sularda Kovid-19'un tespiti için test yapılmaya başlandı. İngiltere Çevre, Gıda ve Kırsal İşler Bakanlığı (DEFRA), ça-

lışmaların 44 atık su işlem tesisinde başladığını açıkladı. DEFRA'dan bir sözcü, bilim insanları ile birlikte virüsün genetik maddesine dair

parçaların araştırıldığını söyledi. Çevre Bakanı George Eustice de, "Bu araştırmayla yeni salgınların nerede başlayabileceğine dair önceden haberdar olmayı amaçlıyoruz" dedi.

4 Birleşik Arap Emirlikleri Mars'a İlk Mekiğini Yolladı

Birleşik Arap Emirlikleri, Mars'a ilk mekiğini yolladı. Bu fırlatma Arap dünyasının ilk gezegenlerarası görevi olarak tarihe geçti. Japonya'daki uzay merkezinden yola çıkan roketin, Mars yolculuğu 7 ay sürecek. 'Umut' adlı roket, misyonunu Şubat 2021'de tamamlayacak. Birleşik Arap Emirlikleri, Kızıl Gezegen'e keşif yapmak için gönderdiği uzay mekiğini kendi mühendisleriyle tasarladı. Uzaya

ilk astronotunu geçen yıl yollayan BAE, Dubai'de Mars'ı keşfetmeye yardımcı olacak yapay bir bilim şehri kurmayı, 2117'de ise kızıl gezegende ilk yerleşim birimini inşa etmeyi hedefliyor.

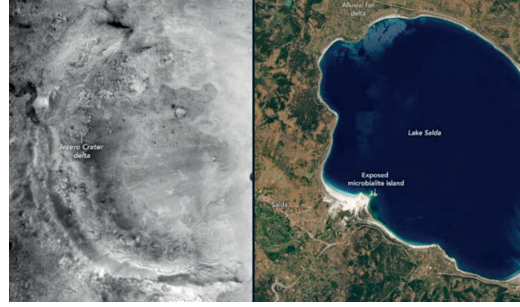
5 Rusya Hakkında "Uzay Silahları Testi" İddiası

ABD Uzay Komutanlığı, dünya yörüngesindeki uyduları tahrip etmek için uzay silahları geliştirdiği ve test ettiği iddiasıyla Rusya'yı suçladı. Rusya'nın Cosmos 2543 olarak bilinen uydusunun, dünya yörüngesine yeni bir nesne bıraktığı iddia edildi ve bu nesnenin "uyduları tahribatsız şekilde etkisiz hale getirmek için denemesi yapılan silah" olduğu öne sürüldü. Rusya'nın

2017'de de benzer hamlelerinin olduğu belirtildi ve söz konusu nesnenin yörüngedeki bir Rus uydusunun yakınında serbest bırakıldığı belirtildi. İngiltere de, Rusya'nın uzaya, silah özelliklerine sahip bir nesne gönderdiği iddiasında bulunarak, Rusya'ya testleri derhal durdurması çağrısı yaptı.

6 NASA Salda Gölü'nde İnceleme Yaptı

Amerikan Havacılık ve Uzay Dairesi (NASA), Atlas V roketiyle Mars'a gönderilen Perseverance (Sebat) adlı keşif aracının fırlatılışından önce projede görev alan bazı araştırmacıların Salda Gölü'nde incelemeler yaptığını duyurdu. NASA Twitter'dan Perseverance

'in inceleme yapacağı kurumuş krater gölüyle Salda Gölü'nün yan yana fotoğraflarını yayımladı. Mesajda "Aralarında dünyalar olsa da Türkiye'deki Salda Gölü ve Jezero Krateri jeolojik benzerliklere sahip. Araştırmacılar, Mars yolculuğundan önce

hazırlık için bölgede saha çalışması bile yaptı" denildi.

7 İtalya'da Sebze ve Meyve İsrafını Önleme Adımı

İtalya'da meyve-sebzelerin şekilleri standartlara uymadığı için

israf edilmesini önlemek amacıyla bir çevre örgütü ile bir süpermarket zinciri ortak kampanya başlattı. Kampanya kapsamında "mükemmel görünmeyen" meyve sebzeler yüzde 50'ye kadar indirimli satılacak. Ülkenin önde gelen çevre örgütlerinden Legambiente ile ağırlıklı doğal ürünler satan süpermarket zincirinin kampanyası "Doğası böyle" adını taşıyor. Marketin ülke genelindeki yaklaşık 500 şubesinde, bugüne kadar "şekil bozukluğu" yüzünden tarladan raflara ulaşmayan sebze-meyveler düşük fiyatla satışa sunulacak.

Legambiente derneği tarafından yapılan açıklamaya göre; İtalya'da her yıl üretim, dağıtım ya da tüketim aşamalarında israf edilen gıda ürünlerinin değeri 12-16 milyar Euro'ya ulaşüyor.

8 Kovid-19 Salgını Kadınların İş Yükünü Artırdı

Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı'nın (UNDP) desteğiyle hazırlanan bir araştırma, Türkiye'de

Kovid-19 salgınının, kadınların iş yükünü artırdığını ortaya koydu. Araştırma, salgın nedeniyle evde kalınan mayıs ayında yapıldı. Anket sonuçları; okulların kapanması, çocuk, yaşlı ve hasta bakım ihtiyaçlarının artması, mal ve hizmetlere erişimde ortaya çıkan zorluklar nedeniyle "hane içi üretim ve bakım" emeğinde eşi görülmemiş bir artış olduğunu gösterdi.

Bu talep artışına cevap veren temel aktör ise kadınlar oldu. Mayıs ayında salgın nedeniyle evde kalma sürecinde gerçekleştirilen ankete göre, salgın döneminde kadınların hem hane içi ücretsiz alanda hem de ücretli çalışma alanında çalışma saatleri ve iş yükü fazlaladı. Aynı dönemde erkeklerin toplam ortalama günlük iş yükü ise azaldı. •

sezinsansungunaybd@gmail.com

EYLÜL AYI ÇÖZÜMLER SAYFASI

1-(a) Ödeme	6-(a) Mevcut durum	11-(c) Genelge
2-(d) Saklı yazı	7-(b) Biçimleme	12-(c) En uygun
3-(b) Takma	8-(b) Bezenti	13-(b) Nüfus
4-(a) Şişirme haber	9-(d) Denetim pulu	14-(d) Tınlaşım
5-(c) İlgileşim	10-(a) Dönen top	15-(a) Yıllık

“Bilginizi Denetleyin”

- 1-(b) Pesimist
- 2-(d) Lame
- 3-(a) Mizanpaj
- 4-(b) Elazığ
- 5-(d) Sporla uğraşanların dayanıklılığını ölçmekte
- 6-(a) Damla
- 7-(a) Efes
- 8-(a) Yürüme sistemi
- 9-(b) Meksika
- 10-(d) Demir
- 11-(c) Parafin
- 12-(a) Silisyum

Kare Bulmaca

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
1	N	A	C	İ	İ	S	L	İ	M	Y	E	L	İ	■	E
2	U	R	A	■	S	A	İ	R	■	A	S	A	C	A	K
3	R	A	M	İ	■	F	R	İ	Ş	K	A	■	A	■	E
4	İ	K	A	M	E	■	E	S	■	A	M	A	Z	O	N
5	H	A	D	İ	■	E	T	■	S	■	E	N	E	Z	E
6	A	■	A	K	İ	S	■	V	A	N	■	A	T	A	K
7	L	A	N	■	L	İ	S	A	N	■	İ	M	■	N	■
8	İ	L	■	M	A	R	E	N	■	U	F	U	K	■	F
9	L	İ	M	A	N	■	M	A	N	T	A	R	■	K	A
10	■	T	U	Z	■	M	A	■	İ	A	D	■	K	A	S
11	M	E	S	E	L	A	■	E	D	R	E	M	İ	T	■
12	■	R	O	R	O	■	A	G	■	İ	■	A	T	İ	K
13	K	A	N	E	R	E	■	A	S	T	A	N	A	■	I
14	■	S	■	T	■	Z	İ	L	E	■	K	A	B	A	N
15	A	Y	A	■	N	A	R	E	K	E	■	T	E	L	A
16	S	O	N	A	T	■	O	■	İ	R	■	■	■	■	■
17	A	N	O	T	■	A	N	A	■	İ	■	■	■	■	■
18	N	■	F	A	H	R	İ	■	A	V	■	■	■	■	■
19	A	L	E	M	■	S	K	A	L	A	■	■	■	■	■
20	■	A	L	A	C	A	■	Y	A	N	■	■	■	■	■

YARININ BÜYÜKLERİ

Gönderi adresi:

Sedef Cad. 2446 Ada, 1. Parsel, A Blok, Kat: 3,

Da: 16, Ataşehir, 34750 İstanbul

e-posta: butundunya@butundunya.com.tr

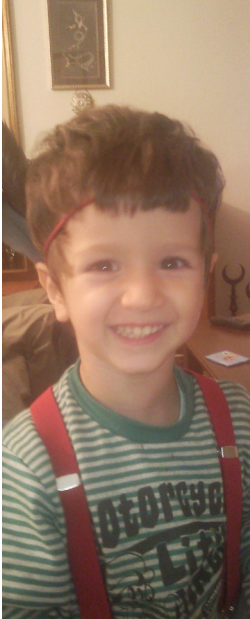
(e-posta ile göndereceğiniz fotoğrafların 150 KB' den fazla olmamasına lütfen özen gösteriniz.)

Nazlısu Önemli, İstanbul

Deniz Okta, Bursa

Ada Barış Varlık, Ankara

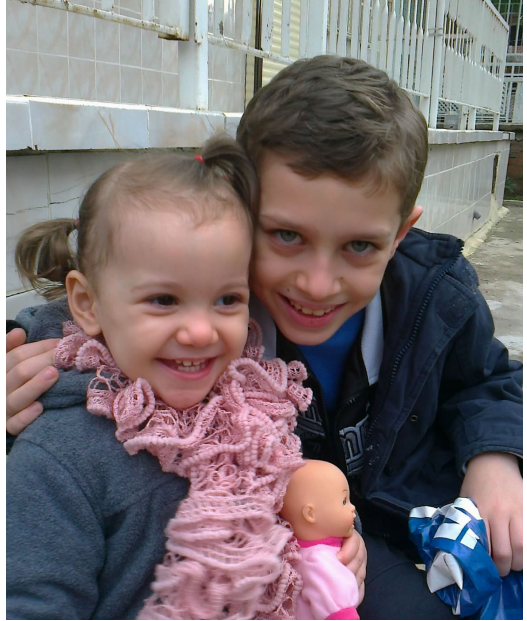
Aleyna, Çağrı ve İlayda Önemli, İstanbul

Bariş Güney, Bursa

Ada Acartürk, İstanbul

Derin ve Deniz Çatal, Manisa

Kemal Egemen Gedik, Rize

Doğa Kesik, İstanbul

Efe Öztürk, İzmir

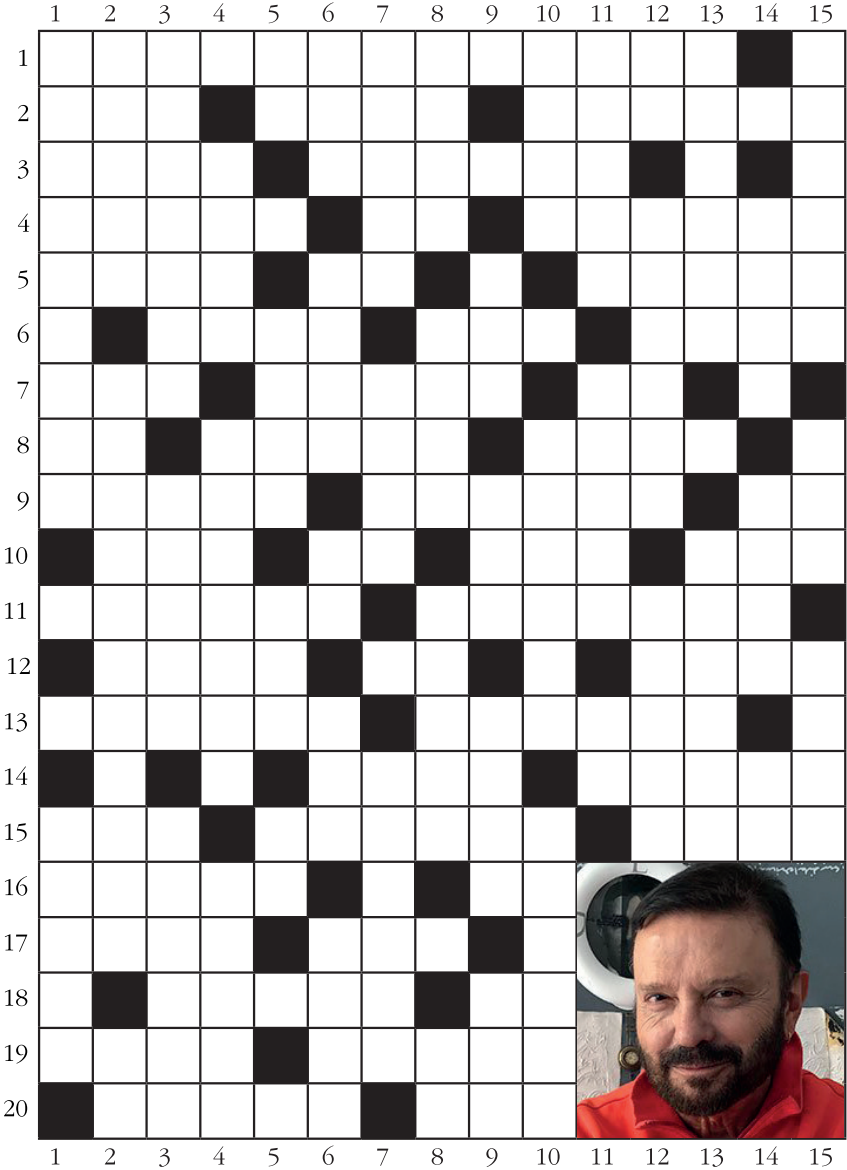
Eylül Karaoğlan, Kayseri

Hazal Sayın, Ankara

Arel Doruk Karaoğ, Antalya

Bulmacanın çözümü 151. sayfadadır.

Bulmaca

Filiz Leloğlu Oskay

SOLDAN SAĞA:1-'Balkan' (Fotoğrafta görülen ressamımız) 2-Sınır nişanı.-Başka, diğer.-Bir eşyayı asmaya yarayan düzenek. 3-İstanbul'un bir semti.- Yelkeni dolduramayacak kadar hafif rüzgâr. 4-Yerine koyma, yerine kullanma.-Notada durak işareti.-Güney Amerika'da bulunan bir akarsu. 5-'..... Bara' (Heykeltıraşımız).-Bir yiyecek türü.-Zayıf, çelimsiz. 6-Yankı, eko.-Bir ilimiz.-Düşüncesizce her işe atılan. 7-Lanet etme, lanetleme.-Konuşma dili.-İşaret, gösterge. 8-Vilayet.-Konusunu denizden alan resim dalı.- Düz arazide veya açık denizde gökle yerin birleşir gibi görüldüğü yer. 9-Gemi barınağı-Balık ağlarını su yüzünde tutmaya veya olta sarmaya yarayan parça.-Kilomperin kısa yazılışı. 10-Kokusuz, suda eriyen, yiyecekleri korumada kullanılan billursu madde.-Eski dilde su.-Korkutma, tehdit etme.-Adale. 11- Farz edelim anlamında bir sözcük.-Balıkesir'in bir ilçesi. 12-Bir tür deniz taşımacılığı.-Kimyada gümüşün simgesi.-Çabuk davranan, çevik. 13-Başıboş köpek.-Asya'da bir başkent. 14-Tokatın bir ilçesi.-Derenin iki tarafındaki orman. 15-Avuç içi.- Gölge oyunu gösterisi başlarken çalınan kamış düdüğü.- Kumaşla astar arasına konularak giysinin dik durmasını sağlayan kolalı bez.. 16-Bir veya iki çalgı için yazılmış, üç veya dört bölümden oluşan müzik eseri.-İridyumun simgesi. 17-Kimyada artı uç.-Valide. 18-Onursal.-Şikar. 19-Dünya.- Bir bestede kullanılacak aynı türden sesler kümesi. 20-Çorum'un bir ilçesi.-Taraf.

YUKARIDAN AŞAĞIYA: 1-'..... Poyraz'(Çamlica Yolunda','Ah O Gönül Hırsızı' adlı eserlerinden de tanıdığımız bestekarımız).-Yogada kullanılan bir oturma biçimi. 2-İri taneli bir bezelye türü.- Şiir ve nesirde söz başlarında ve ortalarında aynı ünsüzün veya aynı hecelerin tekrarlanması.-Bir nota. 3-Çapraz düğmeli, ipek veya sırma işlemeli bir tür kısa yelek.-Sürekli yağın mevsimsel bir yağmur.-Sıtma mikrobunu taşıyan sivrisinek. 4-Gırtlak.- Kendini veya başka birini özürülü göstermek için ileri sürülen sebep-Tayin etme. 5-Duman lekesi.-Duyuru.-Az tuzlu bir peynir cinsi.-Briçte sanzatunun kıya yazılışı. 6-Katıksız,sade.-Tutsak.-Olumsuzluk belirten bir ek.-Sıkıntı verme, üzme.- Üzerine yapı yapılmak için ayrılmış yer. 7-İtalya'nın Euro birimine geçmeden önceki para birimi.-Gökyüzü.- Ironi özelliği taşıyan, alaysılı. 8-Gözün renkli bölümünü oluşturan tabaka.-Akışkanların borulardan geçmesini kontrol eden düzenek.- Bir şeyi yakalamak, yetiştirmek-Dünyanın uydusu. 9-Şan, şöret.-Benzeyiş, benzeme.- Oturmak için evlerin önüne taş ve çamurdan yapılan set.-Karışık renkli. 10-Giysilerin boyna gelen, boynu çeviren bölümü.-Merkür gezegeninin diğer adı.-Ermenistan'ın başkenti. 11-İsimler listesi.- Deyiş, söyleyiş.-Bir renk. 12-Lantanın simgesi.-Mersin'in bir ilçesi.- Azerbaycan ve Türkmenistan para birimi. 13-Onay verme.- Kabartılarak veya oyularak sert levhalar üzerine yazılan yazı. 14-Şair.-Kessin.- Hile. 15-Ekilmek üzere ayrılmış toprak parçası.-Afrika'da bir ülke.-Örtü, yağmak.

filizoskaybd@gmail.com

Satranç

Mustafa Yıldız

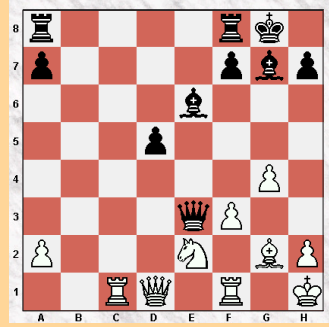

PANDEMİ OLİMPİYATI

Covid-19 salgınının tüm dünyada etkisini aylardır sürdürmesi nedeniyle FIDE, satranç olimpiyatlarının bu yıl online düzenlenmesi kararını aldı. 24 Temmuz - 30 Ağustos 2020 tarihlerinde chess.com internet oyun tabanında 6 masa üzerinden oluşan ülke takımlarının karşılaştığı ikinci klasman maçlarının D grubunda Türk Satranç Milli Takımı firtına gibi esti ve 17 puan ile 1. oldu.

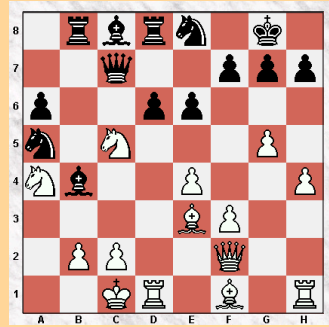
Rodrigo Vasquez Schroeder (Şili) - Dragan Solak (Türkiye) 6.Tur

Eğer önemsenmez ve zamanında önlem alınmazsa merkezde izole piyonun ne denli tehlikeli olacağını gösteren bir konum. **24...d4** Tank geliyor! **25.Ag3 d3** Tehlike büyüyor. **26.f4 Kac8** (Vezir adayını desteklemek amacıyla 26... Kad8 de fena fikir değildi.) **27.Kb1 Kfd8 28.f5?! Fxa2** Beyaz da 'en iyi savunma saldırıdır' ilkesince atağa kalkıyor ama artık çok geç. **29.f6 Fxb1 30.Af5 Fc2 31.Va1 Ve6** (31.Ae7+ Vxe7 ilginç ama sonucu değiştirmeye yetmez.) **32.Axg7 Ve2 33.Ff3 Vxf3!!** Bu vezir fedası hiç hesapta yoktu. **34.Kxf3 d2** Beyaz terk etti. **0-1** Beyaz, vezirini vermeden siyahın vezir çıkışını önleyemez. Baştan sona çok renkli bir oyun.

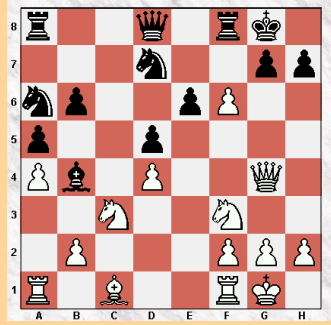
Nienke van den Brink (Danimarka) - Sıla Çağlar (Türkiye) 1. Tur

Siyah, 18...d6 ile rakibini hata yamaya zorluyor. **19.Axa6? Fxa6** İşte hata yaptırıldı. Beyaz, 19.Ad3 ile geri çekilmeliydi, ancak genç beyinler hep ileriye düşünür! **20.Fxa6 Vc6** Çifte vuruş ve at veya filden biri sizlere ömür. **21.Ab6 Ab3+! 22.Şb1 Ac5 23.Fxc5 Fxc5 24.Ve2 Vxb6** Bir de mat tehdidi oluştu, b2 karesinde. **25.c3 Ac7 26.Fd3 Fa3** Siyah zayıf karelere yükleniyor. **27.Kh2 Va5! 28.Vc2 Fxb2 29.Vxb2 Vxc3** Beyaz terk etti. **0-1**

Vahap Şanal (Türkiye) - Simen Agdestein (Norveç) 9. Tur

Siyah, f6 piyonunu hangi taşıyla alsa zarda: 16...Axf6 17.Vxe6+ ve 18. Vxd5, 16...Kxf6 17.Fg5 ile şiş. Siyah'ın oynadığı 3. seçenek belki de en kötüsü. 16...Vxf6 17.Axd5 exd5 18.Vxd7 Vd6 Siyah, bir piyon geride oyun sonuna girmeye razı ama Beyaz, vezirini henüz değiştirmeyi düşünmüyor. 19.Vg4 Ac7 Siyah at, şah kanadını savunmaya gidiyor. 20.Fe3 Ae8 21.Kc1 Af6 22.Vh3 Kab8 23.Kc2 b5 Siyah, vezir kanadında ileriye dönük yaparken Beyaz, c dikeyinde kale bataryası kuruyor. 24.axb5 Kxb5 25.Kfc1 Kb7 Yeniden vezirleri değiştirmek için Siyah, 25...Vd7 oynamalıydı. Bir daha fırsat bulamayabilir. 26.Ae5! Ve7 27.Kc8! Kbb8 28.Kxb8 Kb8 29.Ac6 ve vezir kale çatalı. Siyah terk etti. 1-0

BİR KİTAP

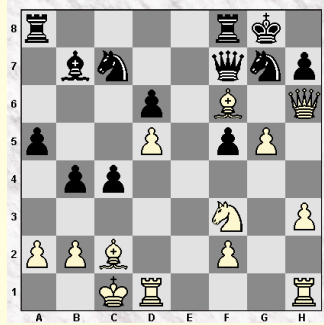
SATRAŇÇTA BÜYÜK USTALAR MODERN GÖRÜŞLER

Richard Ret'inin 1923'te yayımladığı Modern Görüşler ve ölümünden sonra basılan Büyük Ustalar kitaplarının birleştirilmesiyle Türkçe'ye 1983'te çevrilen Satrançta Büyük Ustalar Modern Görüşler, Selim Gürcan tarafından yeniden çevrilip yayımlandı. Güncelliğini yüz yıldır yitirmeyen kitaptan ilginç bir konum:

W. Steinitz - J. H. Blackburne, Londra, 1876

27.g6! Vxg6 27...hxg6 hamlesine 28.Vg5 vardır. 28.Fxg7 Vxh6+ Sonuçta beyazlar alet kazanır. 28...Vxg7 hamlesine de 29.Khg1 vardı. 29.Fxh6 ve beyazlar kazanır.

(Sayfa 56)

Bize Gönderilen Kitaplardan

Atatürk'ün Özlediği Bilgin Kazım Mirşan'ı Okurken

(Erken-Türklerin İnsan, Doğa, Evren ve Uygarlık Anlayışları)

Necdet Sümer

Detay Yayıncılık

1919'da Çin'de doğan, babası ölünce dedesinin Kırım'dan gemi ile ayak bastığı ve toprağını öperek vatan dediği Türkiye'ye yerleştiği Kazım Mirşan'ın Erken -Türkçe ve Erken -Türk tarihi ile ilgili olarak yayınladığı bütün eserlerinin ele alındığı bu kitapta şu konulara yer veriliyor: "Erken-Türklerde Bilim; Erken-Türklerde Din; Akınış Mekaniği Altı Yarıq Tigin'i Okurken; Etrüskler'i Okurken; Erken-Türk Tarihine Genel Bakış; Erken-Türkler ve Anadolu; İskitler, Sümerler, Yemenliler'i Okurken; Erken-Türklerin Uygarlık Anlayışı." Kazım Mirşan okuduğu Erken- Türkçe yazıtlara dayanarak 10.000'li yılların ötesine götürdüğü Erken-Türk tarihini tüm bağlantılarıyla bir bütünlük içinde anlatıyor. Muazez İlmiye Çiğ, Haluk

Tarcan gibi biliminsanlarının da destek verdiği Kazım Mirşan Etrüskçenin Erken-Türkçe ve Etrüsklerin bir Erken-Türk halkı olduğunu yazıtlara dayanarak kanıtlıyor. Bütün tespitlerini kolay okunur bir bütünlük içinde sunan Mirşan'ın Erken-Türklerde bilim, din ve felsefe konuları ayrı bölümler kitapta yer alırken Erken -Türklerin insan, doğa, evren ve uygarlık anlayışları da Kazım Mirşan'ın okuduğu Erken -Türkçe yazılı belgelere dayanılarak ve günümüzle karşılaştırılarak okuyucuya sunuluyor. Kazım Mirşan'ın diğer yapıtlarını edinmek için telefon numarası: (0252 377 51 31)

Deliduman

Emrah Serbes

İletişim Yayınları

Taşucu'ndan Yalova'ya göçen bir ailenin çocuğu olan 1981 doğumlu Emrah Serbest televizyon ve sinemaya aktarılan Behzat Ç. adlı yapıtıyla ses getirdi. Türkiye'de polisiye roman türüne farklı bir soluk getirmekle kalmayan yazar özellikle Gezi olaylarında da sessiz kalmayarak yazarın yazma dışında da bir sorumluluğu olduğunu anımsattı. "Her Temas İz Bırakır" adlı ilk romanını izleyen "Son Hafriyat"

ve ilk öykü kitabı “Erken Kaybedenler” ardından Behzat Ç. adlı polisiye dizisinin 10 bölümünün ve Behzat Ç. Seni Kalbime Gömdüm filminin senaristliğini üstlendi. Yapıtlarını yazma hızı gündem ve günceli kısa zamanda roman ve öyküye taşımaya olanak veriyor. Yeni romanı da tarihin tozlu raflarına taşınmadan, kısa süre önce yaşanılanları zayıflayan toplumsal belleğe anımsatıyor: “On yedi yaşındaki Çağlar İyice konuşuyor. Kız kardeşi Çiğdem’i, onu meşhur etme ümitlerini, belediye başkanı dayısını, yakın arkadaşı Mikrop Cengiz’i, taşra muhabbetlerini, depresyonun eşliğindeki annesini, eski sevgilisini, hiç unutamadığı dedesini, hatırlarken kahrettiği babasını anlatıyor. Deliduman, dermansız ve güdük bir ilçeden haykırmaya başlıyor.

Psikiyatri Polikliniği

Muhammet Yılmaz

Gece Kitaplığı

Karadeniz’den Ordu’dan en birbirinden ilginç, üstelik adı “büyük” yayınevlerinin yayımlamadığı, görmezden geldiği yerli yabancı asıl okunması gereken yapıtları okurla buluşturan Gece kitaplığı yayınlarından sürükleyici bir roman. Bedensel bir rahatsızlığımız olduğunda hiç çekin-

meden hastahane, doktor yolunu tutarız. Ya akıl ve ruh sağlığımız konusunda bu kadar rahat davranır mıyız? Bu yarımızı saklarız. Utanç duyarız. Hâlâ “psikoloji ve psikiyatri” denildiğinde “deli, tımarhane” sözcüklerini eşanlamı kullanan bir ortamda yaşamının dayanılmaz yükü altında yaşıyoruz. Bir de sahenin gerisi var. Bu roman farklı bir pencereden bakmaya çağrı: “Beni izliyorsunuz demek. Kalkahalarınızın kaynağı benim öyle mi? Gak gak gaaak... Gakına başlarım şimdi. Yol da yürümek istemiyorum. Çöp tenekelerini, çöpleri hiçbir şeyi görmek istemiyorum. Taşları, duvarları, güneşleri, mavilikleri, ılık rüzgârları, evleri, kaldırımları, asfaltların, yerdeki tozları bile görmek istemiyorum. Nasıl, iyi mi böyle? Ördek yürüyüşü de yapayım mı? İsterseniz gülümserim. İsterseniz hayaller kurarım. İsterseniz beklentilerim olur. Hatta sevebilirim de yeniden. Anladım ki ben sizlerin kalkahalarınız için yaratılmışım. Seçilmiş biriyim ben. Vayyy be...! Müjdeler olsun anneme, babama... Müjdeler olsun beni tanıyan tüm insanlara... Demek ki bu yüzden ölmüyorum, demek ki bu yüzden dayanabiliyorum. Mucizelerim ne acaba? Görünmezlik olabilir mi? Evet kesin görünmüyorum ben. Ne yapıyorum ben ya? İsyân ediyorsun düpedüz. Tövbe tövbe... Haşa. Haşa ve kella. Benim öfkem ve hıncım düzene, çevreye, boşluğa...(…)

Bir Fotograf Bin Sözcüğe Bedeldir

Gönderi: BERİL KANDEMİR, ANTALYA

Abone Olun Bütün Dünya Kapınıza Gelsin

Bütün Dünya tüm okurlarına kaçırılmayacak bir fırsat sunuyor. Dergisine düzenli olarak ulaşmak isteyen okurlarımız yenilenen abonelik sistemimizle dergilerine daha kolay ulaşacak. Bir telefonunuz veya e-posta mesajınızla aboneliğinizi başlatın, bir yıl boyunca Bütün Dünya'nız her ay kapınıza gelsin.

Öğrencilere
%50
İndirim

Öğrencilerimize yönelik %50 indirimli avantaj kampanyası yeni yılda da devam ediyor. Öğrencilerimiz öğrenci belgelerinin fotoğrafını ileterek bireysel aboneliklerini başlatabilir, %50 indirimli dergilerini bir yıl boyunca her ay düzenli olarak alabilirler.

Bütün Dünya Abone Servisi
Tel-WhatsApp: 0541 725 74 11
E-posta: abonebd@gmail.com

Bütün Dünya

TÜRK SANATÇILAR

GÜNAY ARITMAN

Sokakta, basında kuru gtrürlütlü yapmayan; göstermelik, zaman geçirme demeklerinden olmayan; insanca, insanlığa yakışır bir dtinyada yaşamak için tıreten, çalışan “Soroptimist kadımlardan”dır. Hobi olarak başladığı resim, yaşamının vaz geçilmez bir parçası oldu. Mücadelesini “Kadın” temalı resimlerle de sürdürdü: “Ülkemizde ve dtinyada şiddet olaylarının artışı; kadına şiddetin ilk sıralarında yer aldığını içimiz sızlayarak izliyoruz. Kadınlarımızın yüzde 70’e yakını şiddete maruz kalarak yaşam mücadelesi veriyor. Televizyon dizilerinde şiddet içerikli konular sık sık işlenerek sanki normal bir şeymiş gibi özendirir hale getirildi.(...)” dedi.

ISSN 1301-7608

9 771301 760320